

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Випускна робота бакалавра

**на тему «Фінансова стійкість комерційного банку та шляхи її забезпечення
в умовах воєнного стану»**

Виконала: студентка 4-го курсу, групи 401-ЕФ
Спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Даценко Р.В.
Керівник: к.е.н., доцент Худолій Ю.С.
Рецензент: Директор Відділення Полтавське
АТ «Сенс Банк» Бондаренко О.Д.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із
праць інших авторів без відповідних посилань
Даценко Р.В.

Підтверджую достовірність даних, використаних
у роботі
Даценко Р.В.

Полтава, 2023 року

АНОТАЦІЯ

Даценко Р.В. «Фінансова стійкість комерційного банку та шляхи її забезпечення в умовах воєнного стану». Рукопис. Випускна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» – Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2023.

Робота містить 105 сторінок, 20 таблиць, 27 рисунки, список літератури з 70 джерел та 4 додатки.

Ключові слова: банківська система, банк, фінансовий стан, фінансова стійкість, ризик, надійність, стабільність, військовий стан.

Мета роботи – розгляд теоретичних основ фінансової стійкості банківських установ, напрямів її забезпечення, а також обґрунтування шляхів підвищення фінансової стійкості комерційних банків в умовах воєнного стану.

Об'єктом дослідження є процес формування та забезпечення фінансової стійкості комерційного банку.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та наукові засади формування фінансової стійкості банку та методи її забезпечення в умовах воєнного стану.

У випускній роботі розглянуто комплекс питань, пов'язаних із теоретичними основами фінансової стійкості комерційного банку – економічною сутністю, роллю, характеристикою, факторами впливу, а також методами оцінки фінансової стійкості банку. Проведено оцінку фінансової стійкості банківської системи України в умовах воєнного стану, а також аналіз та інтегральну оцінку фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки. Розглянуто банківські ризики та їх вплив на фінансову стійкість комерційних банків. Запропоновано методи стабілізації фінансової стійкості комерційних банків в умовах воєнного стану в Україні

ANNOTATION

Datsenko R. «Financial sustainability of a commercial bank and ways to ensure it under martial law conditions» Manuscript. Graduation thesis for the first (bachelor's) level of higher education in specialty 072 «Finance, Banking and Insurance» – National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», Poltava, 2023.

The work contains 105 pages, 20 tables, 27 figures, bibliography from 70 sources and 4 appendices.

Keywords: banking system, bank, financial condition, financial stability, risk, reliability, stability, martial law.

The purpose of the work – review of the theoretical foundations of banking institutions' financial stability, directions of its ensuring, as well as substantiation of ways to increase the financial stability of commercial banks under wartime conditions.

The object of study is the process of forming and ensuring the financial stability of a commercial bank.

The subject of research is the theoretical-methodical and scientific foundations of the formation of the bank's financial stability and methods of ensuring it in the conditions of martial law.

The final work considers a set of issues related to the theoretical foundations of the financial stability of a commercial bank – its economic essence, role, characteristics, influencing factors, as well as methods of assessing the bank's financial stability. An assessment of the financial stability of the banking system of Ukraine in the conditions of martial law was carried out, as well as an analysis and integral assessment of the financial stability of JSC CB «Privatbank», JSC «Raiffeisen Bank» and JSC «PUMB» for the years 2020-2022. Banking risks and their impact on the financial stability of commercial banks are considered. Methods of stabilizing the financial stability of commercial banks in the conditions of martial law in Ukraine are proposed.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ.....	7
1.1. Економічна сутність, роль фінансової стійкості банку та її характеристика.....	7
1.2. Фактори впливу на фінансову стійкість банку.....	14
1.3. Методи оцінки фінансової стійкості банку.....	20
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ.....	30
2.1. Оцінка фінансової стійкості банківської системи України в умовах воєнного стану.....	30
2.2. Аналіз фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки.....	44
2.3. Інтегральна оцінка фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки.....	66
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	72
3.1. Банківські ризики та їх вплив на фінансову стійкість комерційних банків.....	72
3.2. Методи стабілізації фінансової стійкості комерційних банків в умовах воєнного стану в Україні.....	81
ВИСНОВКИ.....	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	97
ДОДАТКИ.....	105

				ВР 401-ЕФ 19054						
	П. І. Б.	Підпис	Дата							
<i>Розроб.</i>	<i>Даценко Р.В.</i>			<i>Фінансова стійкість комерційного банку та шляхи її забезпечення в умовах воєнного стану</i>						
<i>Перевір.</i>	<i>Худолій Ю.С.</i>									
<i>Н. Контр.</i>	<i>Худолій Ю.С.</i>									
<i>Затверд.</i>	<i>Птаценко Л.О.</i>									
				<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 25%; text-align: center;">Літ.</td> <td style="width: 25%; text-align: center;">Арк.</td> <td style="width: 50%; text-align: center;">Акрушів</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;"> </td> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">105</td> </tr> </table>	Літ.	Арк.	Акрушів		3	105
Літ.	Арк.	Акрушів								
	3	105								
				<i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування</i>						

ВСТУП

Актуальність теми. Під час фінансової нестабільності в умовах воєнного стану особливе місце займає банківська система. Адже відповідно стійка та надійна банківська система є гарантією стабільної функціонуючої економіки кожної країни. Саме вона є важливою складовою економічної системи України та сприяє її активному розвитку. До однієї з ключових категорій, котрі відповідають за стабільність банківської системи слід віднести фінансову стійкість банківських установ.

За останні роки українська банківська система зіткнулась з пандемією COVID-19, а також військовою агресією з боку російської федерації. Однак незважаючи на це вона розвивається та вдосконалюється, унаслідок чого підвищується рівень конкурентоспроможності банківських установ. Більш того у даних умовах повноцінна та своєчасна оцінка фінансової стійкості банків є досить актуальним та першочерговим завданням як для банків так і для центрального апарату банківського нагляду НБУ.

Вивченням питань, пов'язаних із забезпеченням та оцінкою фінансової стійкості банків, займалися багато вчених, а саме: Довгаль Ю.С. та Чамара Р.О., Золковер А.О. та Гуменюк А.О., Киричиенко А.Є., Максимова А.В., Марич М.Г. та Марич А.В., Довгань Ж.М., Юрчишена Л.В. та Подолян С.В., Русіна Ю.О. та Легейда А.Г., Кириченко Є.О. та інші. Хоча оцінюючи прогрес, досягнутий усіма авторами, можна зробити висновок, що дослідження щодо визначення як фінансової стійкості банківської системи, так і характеристик діяльності банківських установ в умовах воєнного стану не є точними та вимагають додаткових досліджень.

Мета і завдання дослідження. Метою випускної роботи є розгляд теоретичних основ фінансової стійкості банківських установ, напрямів її забезпечення, а також обґрунтування шляхів підвищення фінансової стійкості комерційних банків в умовах воєнного стану.

Задля досягнення зазначеної мети випускної роботи поставлено наступні завдання:

- розкрити економічну сутність, роль та характеристику фінансової стійкості банку;
- класифікувати фактори впливу на фінансову стійкість банку;
- дослідити методи оцінки фінансової стійкості банку;
- провести оцінку фінансової стійкості банківської системи України в умовах воєнного стану;
- здійснити аналіз фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки;
- виконати інтегральну оцінку фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки;
- розглянути вплив банківських ризиків на фінансову стійкість банків;
- визначити методи стабілізації фінансової стійкості банків в умовах воєнного стану в Україні.

Об'єктом дослідження виступає процес формування та забезпечення фінансової стійкості комерційного банку.

Предмет дослідження – теоретико-методичні та наукові засади формування фінансової стійкості банку та методи її забезпечення в умовах воєнного стану.

Методологія дослідження. У даній випускній роботі були використані наступні науково-дослідницькі прийоми та методи: метод порівняння, групування, систематизації та узагальнення (при розгляді економічної сутності та характеристики фінансової стійкості банку, групуванні факторів, що впливають на фінансову стійкість банку, а також вивченні методів оцінювання фінансової стійкості банку), статистичний та коефіцієнтний методи (для оцінки стану фінансової стійкості банків України), абстрактно-логічний метод (при визначенні шляхів підвищення фінансової стійкості банків в умовах воєнного стану).

Структура роботи складається зі змісту, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі охарактеризовано економічну сутність, роль та характеристику фінансової стійкості банку та здійснено класифікацію факторів впливу на фінансову стійкість банківських установ. А також досліджено методи оцінювання фінансової стійкості.

У другому розділі проведено оцінку фінансової стійкості банківської системи України в умовах воєнного стану і аналіз, а також інтегральну оцінку фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки.

У третьому розділі розглянуто вплив банківських ризиків на фінансову стійкість та запропоновано методи стабілізації фінансової стійкості банків в умовах воєнного стану в Україні.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

1.1. Економічна сутність, роль фінансової стійкості банку та її характеристика

Одним з головних компонентів ефективної та розвиненої економіки в будь-якій країні є її стабільний банківський сектор. Адже на сьогоднішній день банківська система має значний вплив на суб'єктів господарювання, залучаючи та розміщуючи кошти у депозитах (вкладах), відкриваючи та обслуговуючи клієнтські рахунки, а також здійснюючи розрахунково-касове обслуговування та безготівковий переказ коштів тощо [7].

Наразі для розвитку як окремого банку, так і в цілому банківського сектору України виникають певні труднощі та перешкоди, а саме нестабільна економічна ситуація під час воєнного стану в Україні, а до цього була ще й пандемія COVID-19. Все вище перелічене негативно впливає на фінансову стійкість та стабільність функціонування банку. У зв'язку з цим певною мірою підривається довіра до банківських установ з боку економічних суб'єктів. Саме тому вкрай необхідно слідкувати за фінансовим станом банку та вчасно реагувати на поставлені проблеми, щоб в майбутньому ефективно управляти пасивними та активними операціями з метою максимізації прибутку та забезпечення стійкого фінансового стану банку.

Перш ніж розглядати термін «фінансова стійкість банку» спочатку ознайомимось з поняттям «фінансовий стан банку», тлумачення якого подано у таблиці 1.1.

У наш час фінансовий стан є визначною категорією підприємницької діяльності, зокрема у банківській сфері також. Головною місією органів банківського нагляду є своєчасний аналіз фінансового стану банківської установи. Безсумнівно це допоможе уникнути багатьох проблем, пов'язаних з

діяльністю банків, а також покращить стабільність та стійкість не лише окремого банку, а й банківської системи загалом.

Таблиця 1.1

Економічний зміст поняття «фінансовий стан банку»

Автор / Джерело	Визначення поняття
Положення НБУ [16]	Фінансовий стан банку – це сукупність показників, що відображають фактичну наявність, розміщення та/або використання активів клієнта банку, а також його потенційні й реальні фінансові можливості, розпорядження якими згідно із законодавством України дає змогу проводити або ініціювати проведення фінансових операцій на відповідні суми
Загородній А. Г. [32]	Фінансовий стан банку - це стан економічного суб'єкта, що характеризується наявністю коштів, необхідних для господарської діяльності, підтримки нормальної роботи та існування, здійснення грошових розрахунків з іншими економічними суб'єктами
Герасимович А. М. [24]	Фінансовий стан банку – це оцінка показників фінансової стійкості, ділової активності, ліквідності, ефективності управління
Дзюблюк О. В. [25]	Фінансовий стан банку – наявність у нього фінансових ресурсів, забезпеченість грошовими ресурсами, необхідними для діяльності, підтримання нормальних умов роботи, здійснення грошових розрахунків з іншими економічними суб'єктами
Тиркало Р.І. [64]	Фінансовий стан банку – це система коефіцієнтів-індикаторів», що поділяється на три групи: фінансова стійкість банку, оборотні активи та джерела їх покриття, платоспроможність, а також ліквідність

Таким чином, проаналізувавши трактування поняття «фінансовий стан банку» згідно з положенням НБУ та різними вченими, можна дійти до висновку, що найчастіше фінансовий стан банку визначається саме як економічне поняття, яке висвітлює фінансово-економічну діяльність банку, застосовуючи певну систему аналітичних показників. Отже, можемо запевняти, що саме таке

визначення фінансового стану банку є найбільш точним та розкриває повністю його економічну сутність.

На даний момент існує багато визначень економічного терміну «фінансова стійкість банку». А саме до вчених, які займались дослідженням методики оцінки та сутності фінансової стійкості банку слід віднести Довгаль Ю.С. та Чамару Р.О., Золковер А.О. та Гуменюк А.О., Киричиенко А.Є., Максимова А.В., Марич М. Г. та Марич А. В., Довгань Ж. М., Юрчишена Л. В. та Подолян С. В., Русіна Ю.О. та Легейда А.Г., Кириченко Є.О. та інших. Кожен з вище перелічених авторів має власне бачення на трактування фінансової стійкості банку.

За глосарієм банківських термінів НБУ, «фінансова стійкість банку – це такий стан у банку, що визначає збалансованість фінансових потоків, достатність коштів для підтримки платоспроможності та ліквідності банку, а також здійснення прибуткової діяльності». Іншими словами фінансова стійкість банку означає, що банк постійно несе відповідальність за свої зобов'язання та повинен отримувати прибутковість на такому рівні, щоб бути конкурентоспроможним у банківській сфері [55].

Вважаємо за доцільне більш детально розглянути трактування поняття «фінансова стійкість банку» різними вченими у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Трактування економічної сутності «фінансова стійкість банку»

Автор	Визначення поняття
1	2
Довгаль Ю. С. та Чамара Р. О. [27]	Фінансова стійкість банку – це стан банківської установи, що визначає достатність регулятивного капіталу для покриття всіх можливих ризиків, пов'язаних з банківською діяльністю і як результат банк здатний максимально ефективно використовувати активи
Золковер А. О. та Гуменюк А. О. [36]	Фінансова стійкість банку – це стан фінансових ресурсів банківської установи, що визначає динаміку, структуру, розподіл і використання фінансових ресурсів банку, а також забезпечує розвиток діяльності банку, зростання прибутку та капіталу при

Продовження табл. 1.2

1	2
	збереженні платоспроможності та кредитоспроможності за умов прийняттого рівня ризику
Марич М. Г. та Марич А. В. [46]	Фінансова стійкість банку – це якісна характеристика фінансового стану банків, що визначає достатність, рівновагу та оптимальну збалансованість активів і фінансових ресурсів, а також здатність покривати непередбачені витрати та підтримувати стан ефективного функціонування банківської установи
Довгань Ж. М. [29]	Фінансова стійкість банку – це комплексний показник, що відображає ступінь надійності банку до зовнішніх впливів
Юрчишена Л. В. та Подолян С. В. [70]	Фінансова стійкість банку – це інтегральна характеристика ємності банку, що здійснює ефективне виконання функцій банку та забезпечення його цілеспрямованого розвитку, мінімізація ризиків під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища
Русіна Ю. О. та Легейда А. Г. [61]	Фінансова стійкість банку – це динамічна інтегральна характеристика спроможності банку як системи трансформування ресурсів та ризиків повноцінно виконувати свої функції з урахуванням наявного балансу економічних інтересів, витримуючи вплив факторів зовнішнього і внутрішнього середовища

Згідно інформації, наведеної у таблиці 1.2 бачимо, що деякі автори стверджують, що фінансова стійкість банку – це стан банківської установи, при якому зберігається рівновага та збалансованість як фінансових ресурсів так і капіталу для покриття непередбачуваних витрат з урахуванням всіх можливих ризиків, а інші пов'язують фінансову стійкість банку з інтегральною характеристикою банку або показником, що вказує на ефективну діяльність банку під впливом як зовнішніх так і внутрішніх факторів середовища.

Підсумовуючи всі визначення вище, то можемо сформулювати власне трактування даного терміну, а саме як: «фінансова стійкість банку – це поняття, яке бере початок з функціонування банку та банківської системи в цілому і

визначає стабільний стан банку, при цьому він оцінюється показниками ліквідності, платоспроможності та прибутковості, а також враховується рівень ризиків, що гарантує ринкову конкурентоспроможність та виключно оптимістичні результати діяльності у всіх сферах банку».

В залежності від фінансового стану банку виділяють такі види фінансової стійкості:

- нормальна стійкість – визначається стабільним фінансовим станом, а також вчасним виконанням своїх зобов'язань та високим рівнем рентабельності;

- нестійкий фінансовий стан – визначається невчасними платежами, відсутністю змоги вчасно виконувати свої зобов'язання та низьким рівнем рентабельності;

- кризовий фінансовий стан – визначається систематичними неплатежами та присутністю простроченої заборгованості. Даний фінансовий стан свідчить про те, що в майбутньому банк не зможе фінансувати свою діяльність та виконувати свої зобов'язання, що в результаті призведе до банкрутства [62].

Фінансова стійкість містить показники, які демонструють та узагальнюють ефективність елементів стійкості банківської установи, зокрема: структуру та обсяг власних коштів, ступінь прибутковості, рентабельність власного капіталу, дотримання показників ліквідності та ефективність мультиплікації власного капіталу.

В цілому фінансова стійкість банку підпорядкована багатьом аспектам його діяльності та складна за структурою. До основних її елементів слід віднести:

- капітальна стійкість банку;
- ліквідність банку;
- прибутковість банку;
- ризик банку (рис. 1.1).

Для банківських установ великого значення відіграє ліквідність, як складова фінансової стійкості. З метою забезпечення своєї стійкості, кожен банк

повинен переконатися, що він може завжди задовольняти потреби своїх як кредиторів так і позичальників. Це вимагає підтримки збалансованості між активами та пасивами в балансі, між термінами погашення кредитів та термінами закінчення депозитів.

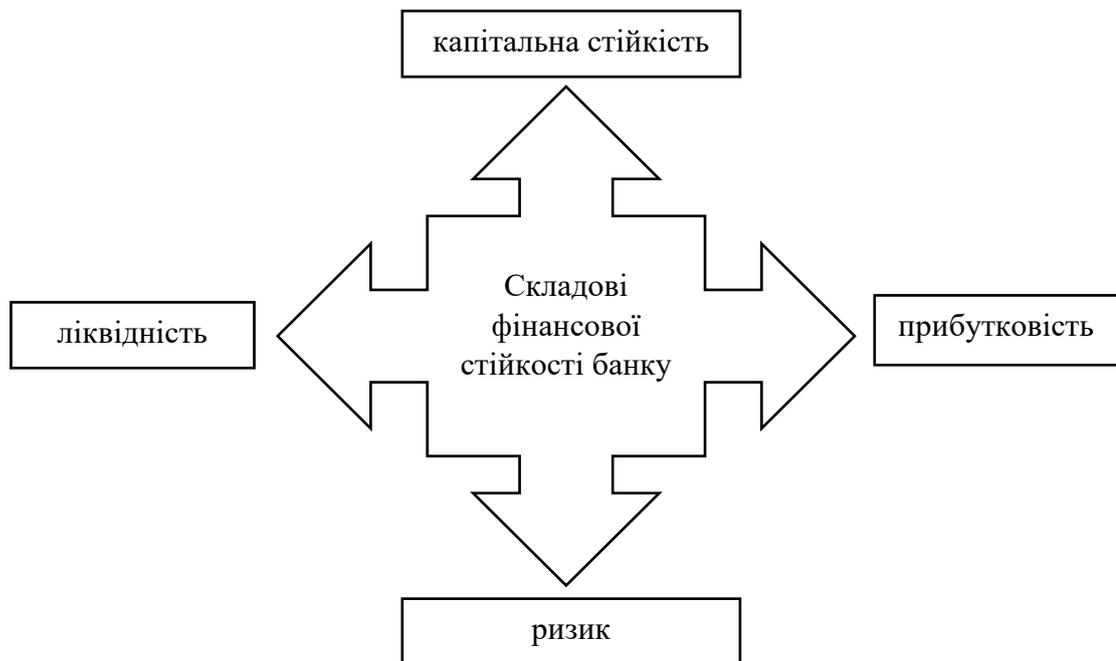

Рис. 1.1. Складові елементи фінансової стійкості банку [21]

Національний банк України регламентує фінансову стійкість банків шляхом затвердження відповідних нормативів ліквідності. Це спричиняє зменшення кількості вільних накопичених банківських коштів. Іншими словами, ресурси банку здійснюють підвищення рівня прибутковості банку, тим самим зменшуючи ризик неотримання доходу. Пропорційність суми активів та пасивів банку позитивно впливає на фінансову стійкість і таким чином в результаті цього підтримується капітальна стійкість та ліквідність банку [21].

Оскільки існує багато визначень терміну фінансової стійкості банку, його досить таки часто порівнюють з іншими термінами, такими як: стабільність та надійність. Тому визначимо їх взаємовідношення, адже вони є схожими між собою, але не тотожними (рис. 1.2).

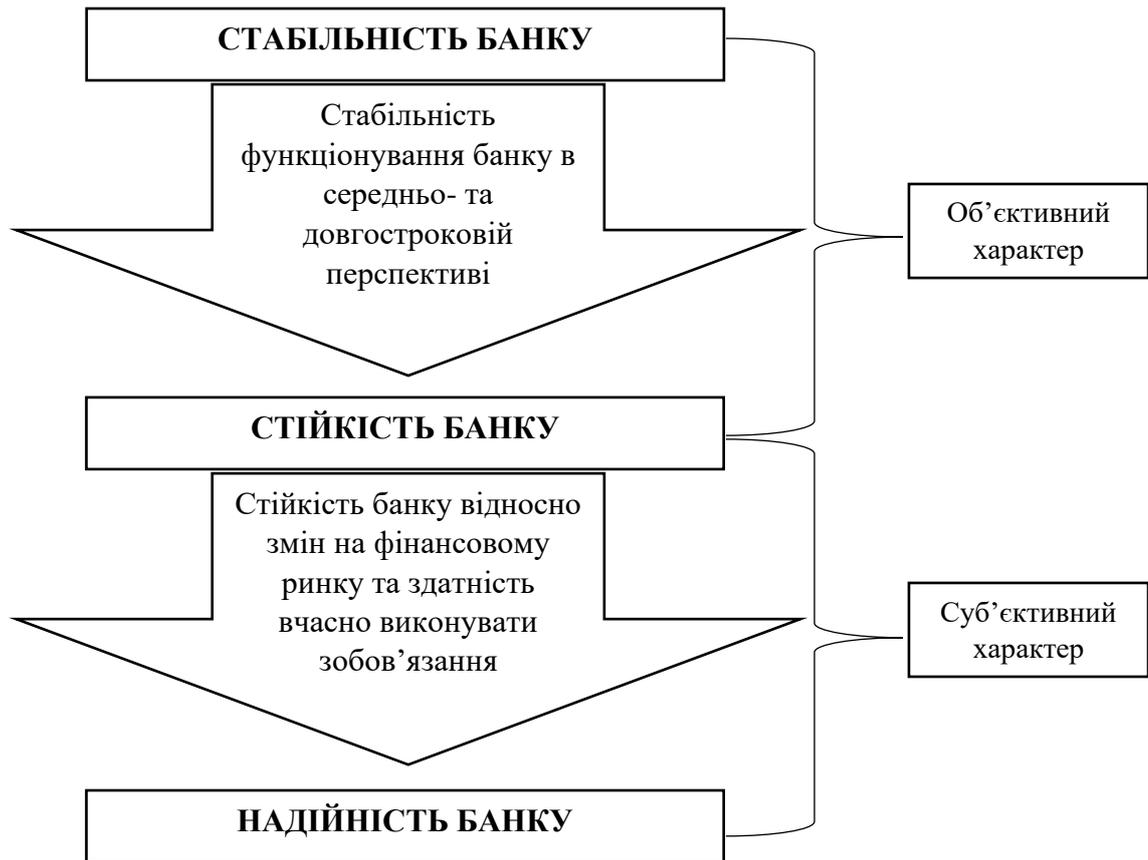

Рис. 1.2. Взаємовідношення ознак, що характеризують стан та діяльність банку [63]

Надійністю банку вважається його здатність своєчасно виконувати свої зобов'язання та бути стійким незважаючи на перемини на фінансових ринках. Проте надійність – це насамперед не лише про аналіз ключових параметрів діяльності банку, а й про його рекомендацію з погляду певної соціальної групи людей. Тому слід вважати, що банківська надійність є широким поняттям та включає в себе як стабільність банку так і його стійкість.

Якщо говорити про «стабільність» і «стійкість», то ці два поняття відрізняються в деяких аспектах. А саме стійкість – це протистояння або протидія певним факторам середовища, а стабільність характеризується незмінним та стабільним станом. Тому провівши порівняння цих двох термінів, слід зазначити, що стійкий банк може витримати максимальний ступінь

непередбачуваних витрат, при цьому забезпечити свою рентабельність та прибуткову діяльність.

Отже, можемо погодитись із твердженнями науковців щодо необхідності розгляду фінансової стійкості банку як елементу загальної стабільності банку, а також з огляду на те, що даний термін не має чіткого формулювання, тому вважаємо за необхідне представити сутність терміну фінансової стійкості, під яким ми розуміємо стан банківської установи, який обумовлений дотриманням балансу та зв'язку між складовими елементами: капітальної стійкості, прибутковості, ліквідності та ризику банку та який відображає здатність протистояти непередбаченим витратам та досягати тактичних та стратегічних цілей.

1.2. Фактори впливу на фінансову стійкість банку

На сьогоднішній день багато факторів мають вплив на фінансову стійкість банківських установ.

Факторами фінансової стійкості слід вважати чинники, що підтримують постійний розвиток банку або навпаки створюють перешкоди для його ефективної діяльності. Таким чином фактори можуть мати як стабілізуючий так і дестабілізуючий характер.

Насамперед слід зауважити, що по цей час не було розроблено певних критеріїв чи маркерів для ранжування чи розмежовування різних факторів, адже кожен науковець при аналізі чи класифікації факторів впливу на фінансову стійкість банку спирається на своє суб'єктивне бачення та власну думку, тому їх трактування можуть відрізнятися один від одного. Далі розглянемо класифікації чинників, що мають вплив на стійкість банку різними вченими.

Досліджуючи фактори впливу на фінансову стійкість банку, Коваленко В. В. розділила їх на зовнішні (фінансові, соціально-політичні та економічні фактори впливу) та внутрішні (певні показники, що характеризують фінансовий стану банку та менеджменту [39]).

В той же час Довгань Ж. М. при вивченні факторів впливу, акцентує увагу саме на внутрішніх чинниках діяльності банку, до яких слід віднести ліквідність банку, управління активами та пасивами, рівень менеджменту та прибутковість банку [28].

Єфремова Н. Ф, Золотарьова О. В. та Грозан Ж. О. стверджують, що на фінансову стійкість банку впливають екзогенні та ендogenous фактори. Більш того останні, на їх думку, мають найбільший вплив і до них відносяться банківська бізнес-модель, рівень кваліфікації працівників а також рівень менеджменту банківської установи та забезпеченість капіталом [30].

В. М. Кочетков впевнений, що наразі існує багато різних підходів до класифікацій чинників, що мають вплив на фінансову стійкість банку. Сам він виділяє чотири групи таких основних факторів, а саме до них слід віднести соціально-політичну ситуацію, загальноекономічну ситуацію, внутрішню стійкість банку та стан фінансового ринку. Крім того у кожній з цих груп можна виокремити чинники як зовнішнього так і внутрішнього середовища (рис. 1.3) [42].

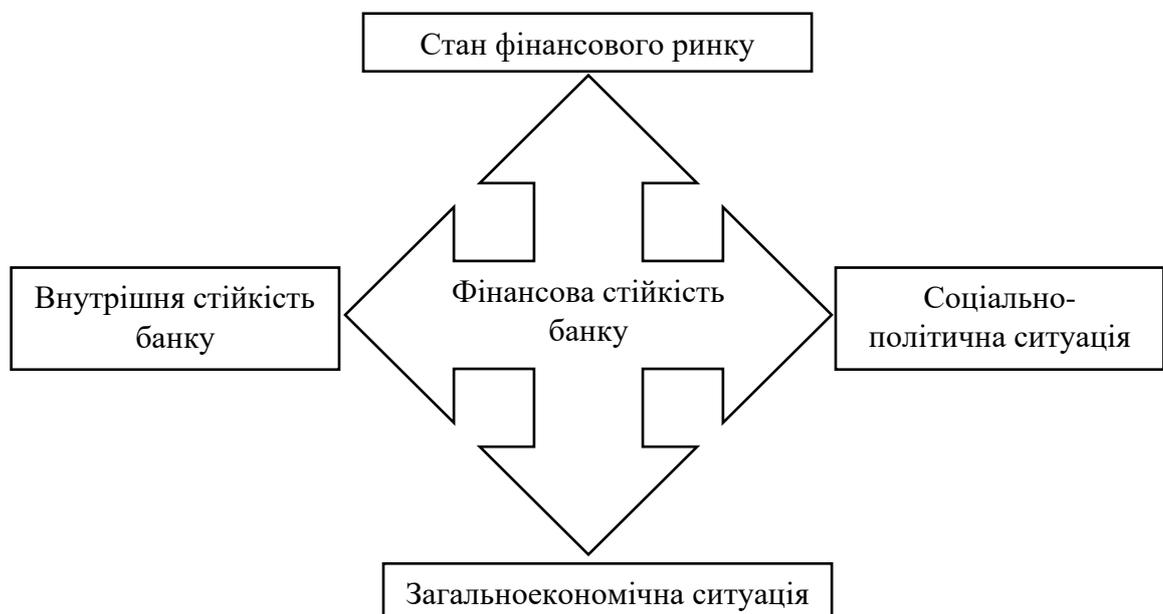

Рис. 1.3. Групи чинників, що впливають на фінансову стійкість банку за В. М. Кочетковим [42]

Іващук О. О. в своїй праці виокремлює три групи чинників впливу на фінансову стійкість банку: зовнішні чинники, чинники світових економічних процесів, а також чинники діяльності окремого банку [37]. Зовнішні чинники він розглядає за двома напрямками, а саме: фінансово-економічні чинники (податкове навантаження, грошово-кредитна політика, інфляція в країні, стан економіки держави) та соціально-правові чинники (законодавство, соціально-політична стабільність країни, банківський нагляд та регулювання). До другої групи факторів він безпосередньо відносить вплив світової фінансової кризи та її наслідки для банківського сектору. Якщо говорити про чинники діяльності окремого банку, то до них автор відносить ліквідність балансу та платоспроможність.

Вважаємо за необхідне розглянути внутрішні фактори впливу на стійкість банківської установи, які виділяють С. В. Добринь та І. Б. Убілава. Дані автори виокремлюють наступні підгрупи внутрішніх факторів: фінансові, інформаційні, організаційні, технологічні, комерційні та кадрові [26].

Барановський О. І. зазначає, що наступні фактори мають вплив на фінансову стійкість банку: погіршення стану банківських активів; втрата довіри з боку клієнтів, що підтверджується відтоком депозитних коштів; зниження ліквідності; зростання відсоткових ставок; збільшення кількості непогашених кредитів в іноземній валюті; зменшення ресурсної бази клієнтів; труднощі, які пов'язані з залученням інвестицій; зменшення капіталізації банків; зростання ризиків, пов'язаних передусім з фондовим ринком та рівнем цін на певних його сегментах; залежність банківської системи від фінансового стану компаній-позичальників [20].

Таким чином з урахування проведеного аналізу класифікації факторів впливу на фінансову стійкість банку різними вченими можемо дійти до висновку, що в основному їх поділяють на зовнішні (екзогенні) – вони діють на макrorівні та їх не можуть контролювати банки, а лише можуть пристосовуватись до них, а також внутрішні (ендогенні) – вони діють на мікрорівні та пов'язані з внутрішньою діяльністю банківських установ (рис. 1.4).

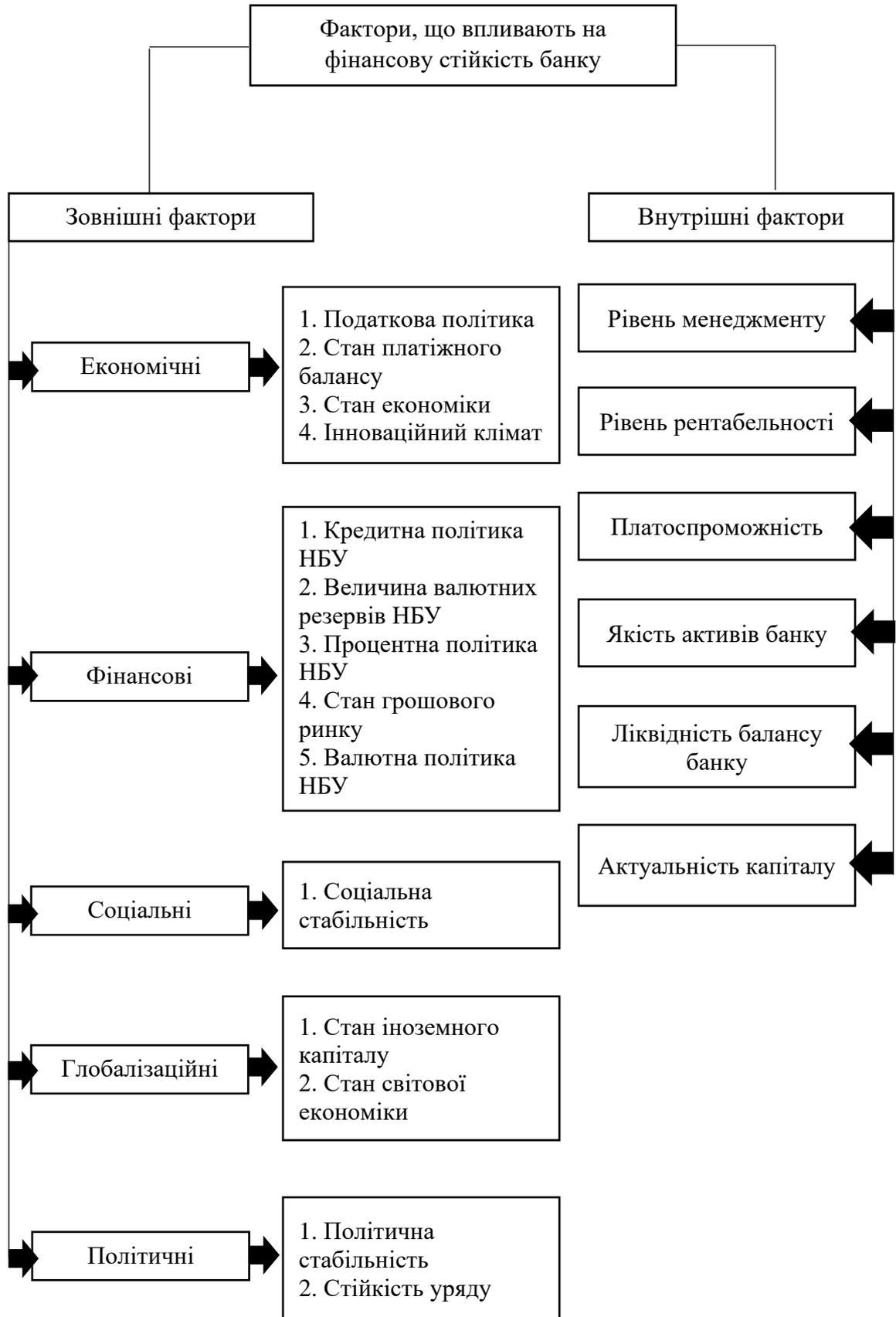

Рис. 1.4. Фактори впливу на фінансову стійкість банку [47]

Згідно інформації, наведеної на рисунку 1.4 можемо стверджувати, що до зовнішніх факторів впливу відносяться економічні, фінансові, соціальні, глобалізаційні та політичні. Більш детальну їх характеристику відобразимо у таблиці 1.3 [47].

Таблиця 1.3

Зовнішні фактори фінансової стійкості банку

№ з/п	Фактори	Характеристика
1	2	3
1	Економічні фактори	<ul style="list-style-type: none"> - інвестиційний клімат, що забезпечує послаблення інфляції, оптимальні проценти за депозитами та вкладками, зниження відсоткових ставок за кредитами, скорочення заборгованості та зростання споживчого попиту населення; - стан платіжного балансу країни який чітко відображає економічне становище країни; - податкова політика, що дозволяє створити економічну ефективність і соціальну справедливість та гарантує стабільність податкового законодавства, яке відображається в податковому кодексі й оптимальний зв'язок інтересів держави з інтересами банків; - стан економіки, що суттєво впливає на рівень захищеності банківського сектора та ступінь реагування на зміни в економічній ситуації країни.
2	Фінансові фактори	<ul style="list-style-type: none"> - процентна політика НБУ, що дозволяє сформувати процентну політику як єдине поняття грошово-кредитної політики, забезпечує управління банківською системою та банківською діяльністю; - кредитна політика НБУ, яка підтримує стабільність національної валюти та стабілізує вартість національних грошей, стабілізується вартість національних грошей як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках; - валютна політика НБУ, яка спрямована на забезпечення макроекономічної стабільності та створення умов довіри внутрішньої економіки й іноземного бізнесу до національної валюти, повернення в країну заробленої іноземної валюти; - стан грошового ринку, що дає змогу здійснити накопичення, оборот, розподіл і перерозподіл грошового капіталу; - величина валютних резервів НБУ, що забезпечить економічну самостійність і стабільну діяльність банків за допомогою достатності обсягів валютних резервів.
3	Соціальні фактори	<ul style="list-style-type: none"> - соціальна стабільність (враховуючи цей фактор, створюється гармонізація інтересів банківського сектора та держави в цілому, соціально-психологічне сприйняття цілей, методів, принципів і форм державного управління соціальною сферою банківської системи в Україні); - рівень фінансової грамотності, культури; - довіра населення до банківської системи.

Продовження табл. 1.3

1	2	3
4	Глобалізаційні фактори	<ul style="list-style-type: none"> - стан світової економіки та тенденції її розвитку, наявність світових економічних криз, фінансову залежність країни від промислово розвинутих країн; - наявність іноземного капіталу на ринку, ступінь лібералізації фінансово-економічних відносин.
5	Політичні фактори	<ul style="list-style-type: none"> - стійкість уряду, яка забезпечує стабільне функціонування діяльності банків шляхом чіткої та стабільної роботи уряду країни; - політична стабільність, за якої передбачається стан рівноваги, збалансованості банківської системи і політичних інститутів як суб'єктів владних відносин, оптимального політичного рішення, яке дасть змогу з мінімальними втратами зберегти досягнуте банками становища; - наявність коаліції; - обраний політичний курс; - наявність адекватної активної опозиції; - взаємодія всіх органів та гілок влади; - стабільність внутрішньополітичної ситуації; - правова захищеність.

Те, як економічні фактори впливають на стійкість банківської установи можна відстежити за рівнем ділової активності всієї країни. Дані фактори цілком і повністю відображають загальний рівень економіки держави. Таким чином, привабливий інвестиційний клімат, врівноважений платіжний баланс та виважена податкова політика сприяють економічному зростанню, а також залученню та розподілу фінансових ресурсів. Соціальні та політичні фактори мають свій вплив на банківську галузь. Відтак низький рівень змінюваності політичних осіб, має позитивний вплив на економічний розвиток держави і безпосередньо банківського сектору також. Фінансові фактори в загальному залежать від НБУ, тому ефективність банківської системи в даному випадку безпосередньо підпорядковується формуванню політики Національного банку [23].

Внутрішні фактори також відіграють значну роль у формуванні фінансової стійкості банку, тому більш детальна їх характеристика буде відображена у таблиці 1.4 [47]. Самі банки в змозі керувати внутрішніми факторами, тому відповідно вони мають забезпечувати ефективну роботу та свою фінансову

стійкість на найвищому рівні. Дані фактори умовно можемо поділити на три групи: фінансові, організаційні та інформаційно-технологічні.

Таблиця 1.4

Внутрішні фактори фінансової стійкості банку

№ з/п	Фактори	Характеристика
1	Організаційні фактори	- якість систем внутрішнього контролю, маркетингу, системи управління та рівня інноваційних процесів; - кадрова політика; - якість корпоративного управління.
2	Інформаційно-технологічні фактори	- використання інформаційних систем; - рівень застосування новітніх технологій; - рівень кваліфікації персоналу в цій сфері;
3	Фінансові фактори	- рівень ризику; - капіталізація; - стабільність фінансових результатів (рентабельність, ефективність, платоспроможність, ліквідність); - структура активів.

Слід відмітити, що вплив як зовнішніх так і внутрішніх факторів на фінансову стійкість банку є взаємопов'язаними між собою. Тобто вплив одного з факторів може відобразитись позитивно чи негативно на впливові іншого фактору та відповідно навпаки. Таким чином, усе вище перелічене необхідно успішно врахувати та застосувати банкам у своїй бізнес-стратегії.

Отже, до теперішнього часу не завершено системне дослідження факторів, що впливають на фінансову стійкість банку. Більшість вчених зосереджують увагу на класифікацію факторів на екзогенні (зовнішні) та ендогенні (внутрішні). Перераховані вище фактори є загальними для всіх банків та мають істотний вплив на забезпечення фінансової стійкості.

1.3. Методи оцінки фінансової стійкості банку

Постійно розвиваються та покращуються методи оцінки та аналізу фінансової стійкості банків, адже змінюються цілі фінансового моніторингу, а також відбувається розширення підходів та сфер їх застосування.

У сучасній економічній літературі представлено різні напрями оцінки фінансової стійкості банків, які певною мірою відрізняються способом представлення інформації, параметрами, на яких вони орієнтуються, а також показниками, на яких спираються. Весь перелік методів слід розділити на три основні групи: рейтингові методи, методи коефіцієнтів та математико-статистичні методи (рис. 1.5) [22].

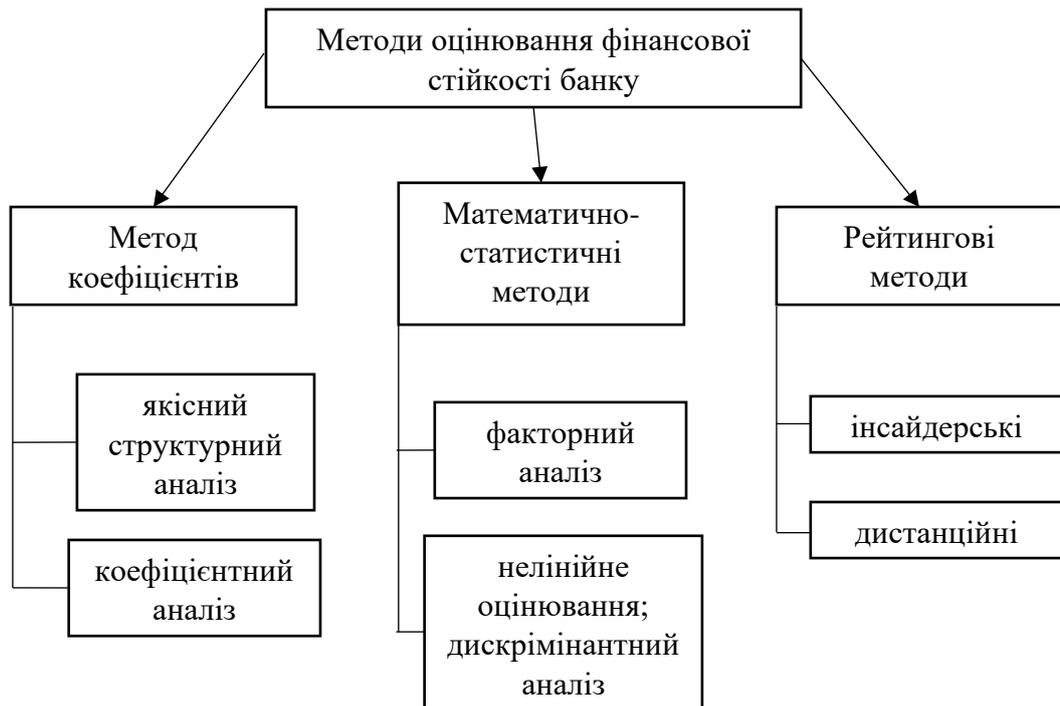

Рис. 1.5. Методи оцінювання фінансової стійкості банку [22]

Найпростішим є метод коефіцієнтів, який заснований на порівнянні статей звітності банків. Більш того, він був покладений в основу розробки напрямів розрахунку обов'язкових нормативів НБУ. Метод коефіцієнтів включає в себе дві групи: якісний структурний аналіз та коефіцієнтний аналіз.

Якісний структурний аналіз визначає професійне судження щодо розміру, якості та ключових тенденцій в еволюції банківського бізнесу. Коефіцієнтний аналіз передбачає розрахунок фінансових показників, що визначають фінансовий стан банку, з подальшим зіставленням результатів з їх рекомендованими значеннями. Завдяки високому рівню деталізації звітності

банків можна розрахувати досить багато фінансових коефіцієнтів. Це дає можливість провести ретельний аналіз та виявити особливості діяльності банку.

Таким чином, у таблиці 1.5 [63] відобразимо фінансові коефіцієнти банку, їх економічну сутність, їх нормативне значення та алгоритм визначення. Більш того їх можна об'єднати в такі групи, які визначають ефективність капіталу, структуру зобов'язань, структуру активів, кредитну діяльність, прибутковість, а також витрати на персонал.

Таблиця 1.5

Фінансові коефіцієнти діяльності банку

Коефіцієнт	Алгоритм визначення	Нормативне/рекомендоване значення	Економічна сутність коефіцієнта
1	2	3	4
Показники капіталу			
Адекватність основного капіталу	Основний капітал / (загальні активи - резерви)	Не менше 4%	Визначає достатність капіталу для загального обсягу діяльності банку без урахування ризиків
Платоспроможність	Капітал / пасиви	В межах 10-20%	Показує частку власного капіталу в структурі пасивів банку, чим вища його частка, тим надійніше і стійкіше працює банк
Коефіцієнт фінансування	Капітал / зобов'язання	В межах 25-30%	Вказує, наскільки заборгованість перед вкладниками та іншими кредиторами покрита власним капіталом
Структура зобов'язань			
Поточна заборгованість	(зобов'язання до запитання + залишки на коррахунках в НБУ + залишки на коррахунках в інших банках) / валюта балансу	В межах 7-10%	Характеризує стійкість банку, міру його обтяження зайвими витратами з обслуговування залучених коштів, а також довіру до нього клієнтів
Стабільний залишок	Середні поточні зобов'язання на рік / оборот по поточних зобов'язаннях	Порівнюється із аналогічними показниками інших банків	Вказує на обсяг залучених ресурсів, котрий завжди в середньому знаходиться в розпорядженні банку
Доля МБК	МБК / зобов'язання	Не більше 20%	Збільшення цього показника вказує на чутливість банку до системної банківської кризи і переводить його до категорії фінансово нестійких
Структура активів			
Частка високоліквідних активів в загальних активах	Високоліквідні активи / загальні активи	Не менше 15%	Вказує на частку активів з найвищою ліквідністю, що негайно може бути використана для будь-яких операцій
Частка високоліквідних активів в робочих активах	Високоліквідні активи / робочі активи	Не менше 20%	Вказує на частку робочих активів з найвищою ліквідністю, що негайно може бути використана для будь-яких операцій

Продовження табл. 1.5

1	2	3	4
Частка ліквідних активів в загальних активах	Ліквідні активи / загальні активи	В межах 61–70%	Вказує на частку загальних активів з високою ліквідністю
Частка робочих активів в загальних активах	Робочі активи / загальні активи	В межах 20-65%	Вказує, наскільки продуктивно банк використовує власні активи. Перевищення 83% вважається небезпечним
Частка основних фондів в загальних активах	Основні фонди / загальні активи	Порівнюється із аналогічними показниками інших банків	Вказує на величину активів, іммобілізованих в основні фонди
Показники кредитної діяльності			
Загальна кредитна активність	Надані кредити / загальні активи	Не більше 55%	Значення показника на рівні 80% характеризує наявність у банку проблем із ліквідністю
Рівень сумнівної заборгованості	Безнадійні кредити / кредитний портфель	Не більше 5%	Критичне значення показника становить 15%, що свідчить про малоефективну кредитну політику
Достатність резервів	Фактичний резерв / позики, що не приносять дохід	Порівнюється з аналогічними показниками інших банків	Достатність резервів для покриття можливих втрат по позиках
Доходність кредитного портфелю	Отримані проценти / позики, що приносять дохід	Те ж саме	Те ж саме
Ресурсна база	Кредитний портфель / (депозити строкові + депозити ощадні + депозити до запитання)	Те ж саме	Вказує, яка частина кредитних операцій фінансується за рахунок коштів клієнтів
Показники прибутковості			
Рентабельність активів ROA	Чистий прибуток / середні загальні активи	В межах 0,75 – 1,5%	Визначає, скільки грошових одиниць чистого прибутку припадає на одиницю активів
Рентабельність капіталу ROE	Чистий прибуток / вартість власного капіталу	В межах 10-20%	Визначає, скільки грошових одиниць чистого прибутку припадає на одиницю капіталу
Чистий спред	(проценти отримані / позики) – (проценти сплачені / підпроцентні депозити)	Не менше 1,25%	Дає змогу визначити мінімальний розрив у процентних ставках, який хоча і не принесе прибутку, але принаймні покриє збитки
Чиста процентна маржа	Доходи від процентів – (витрати від процентів / середні загальні активи)	4.5%	Дозволяє оцінити здатність банку приносити прибуток у вигляді доходу від процентної різниці як процент до середніх активів, зменшення процентної маржі свідчить про загрозу банкрутства
Показники витратності персоналу			
Чистий дохід на 1-го працівника	Прибуток після оподаткування / загальна чисельність працівників	Порівнюється із аналогічними показниками інших банків	

Отже, коефіцієнтний метод дозволяє детально розрахувати характеристики різних сторін діяльності банків. Це має свої плюси та мінуси. До плюсів слід віднести те, що завдяки цьому методу можна розрахувати багато важливих показників фінансової стійкості банку. Однак цей метод громіздкий, при цьому складно установити загальну тенденцію, а також визначити чи один банк працює краще, ніж інший. Доцільним є використання аналізу коефіцієнтів, як базу для аналізу внутрішнього стану банку та основи для інших методів оцінки фінансової стійкості.

Ще однією групою методів оцінки фінансової стійкості банку є математико-статистичний метод. Його слід вважати новітнім засобом для оцінювання фінансової стійкості банківських установ і хоч він отримав широке визнання в науці, при цьому у багатьох країнах закордоном він почав застосовуватись лише упродовж останніх 10-15 років. В той же час не всі країни мають змогу використовувати даний математико-статистичний метод, адже для нього необхідні відповідні знання з теорії ймовірності та статистики. Також варто зазначити, що цей метод дозволяє здійснити досконалий аналіз фінансової стійкості банку, при цьому використовуючи загальнодоступну інформацію.

Одним з елементів математико-статистичного методу є факторний аналіз, сутність якого полягає в тому, щоб визначити фактори, які мають найбільший вплив на фінансову стійкість банківської установи. Більш того, завдяки ньому можна ревізувати не лише ступінь фінансової стійкості, а також причини, що її спричинили, які мають своє відображення у факторах [22].

Нелінійне оцінювання та дискримінантний аналіз проводять межу між фінансово стабільними та нестабільними банками з огляду кількох змінних водночас та розподілити їх у підмножини за фінансовою стійкістю. Крім того нелінійне оцінювання і дискримінантний аналіз допомагають ревізувати ступінь неправильних класифікацій, таким чином оцінюючи зроблені підсумки. При цьому пропонується застосовувати дані методи лише для груп банків або для банківської системи в цілому.

До третьої групи методів оцінки фінансової стійкості банку відноситься рейтинговий метод. Обчислення показників за цим методом передбачає визначення напрямів розвитку фінансових ринків та складання підсумків про фінансовий стан банківського сектору. Завдяки ньому вкладники та кредитори можуть визначитись з банком, у який їм буде найвигідніше вкласти свої тимчасово вільні кошти, а правління банку може скласти план своєї діяльності на майбутній період.

Таким чином, рейтинговий метод оцінки поділяється на дві групи, а саме: дистанційні (CAMELS, CAEL, PATROL, ORAP) та інсайдерські (CAMEO, BOPEC, ROCA, UBSS). Дистанційні методи оцінки застосовується при аналізі фінансової стійкості, коли відомі матеріали відкритої фінансової звітності банку. Інсайдерські методи оцінки використовуються для аналізу фінансової стійкості всередині банку.

Більш детальну характеристику методів рейтингових оцінок фінансової стійкості банку відобразимо у таблиці 1.6 [25].

Таблиця 1.6

Характеристика методів рейтингових оцінок фінансової стійкості банку

Країна	Система оцінки	Показники	Тип системи
1	2	3	4
США	CAMELS	Система CAMELS оцінює ризики та визначає рейтингові оцінки за 6 компонентами: 1) достатність капіталу (C); 2) якість активів (A); 3) менеджмент (M); 4) надходження (E); 5) ліквідність (L); 6) чутливість до ринкового ризику (S).	Дистанційний
США	CAEL	Система CAEL базується на методиці CAMELS та оцінює такі 4 компоненти: 1) достатність капіталу (C); 2) якість активів (A); 3) надходження (E); 4) ліквідність (L).	Дистанційний
Італія	PATROL	Розраховують 5 компонентів: 1) достатність капіталу; 2) прибутковість; 3) якість кредитів; 4) організація;	Дистанційний

Продовження табл. 1.6

1	2	3	4
		5) ліквідність.	
Франція	ORAP	Розраховують 14 показників, які поділяють на 5 груп: 1) пруденційні коефіцієнти (аналіз капіталу, ліквідності тощо); 2) коефіцієнти балансової та позабалансової діяльності; 3) показники безнадійної заборгованості, якості активів; 4) ринкові ризики; 5) коефіцієнти, що характеризують доходи.	Дистанційний
США	САМЕО	Система САМЕО враховує як кількісні, так і якісні показники: 1) кількісні – капітал, якість активів, дохідність; 2) якісні – менеджмент, операції та внутрішній контроль.	Інсайдерський
США	БОРЕС	Система БОРЕС дає загальну оцінку фінансового стану банківського холдингу за наступними компонентами: 1) дочірні банки (В); 2) дочірні небанківські організації (О); 3) материнська компанія (Р); 4) загальний прибуток (Е); 5) загальний капітал (С).	Інсайдерський
США	РОСА	Система РОСА орієнтована на ризики в діяльності та використовує такі 4 показники: 1) менеджмент ризику (R); 2) операційний контроль (O); 3) відповідність діяльності фінансового інституту законодавству і наглядовим нормам (C); 4) якість активів (A),	Інсайдерський

Відповідно до закону «Про банки та банківську діяльність» НБУ затвердив обов'язкові економічні нормативи для всіх банків України для того, щоб забезпечити фінансову стійкість банків [7]. Вони поділяються на такі три групи:

- нормативи капіталу;
- нормативи кредитного ризику;
- нормативи інвестування (рис. 1.6).

Спосіб обчислення даних економічних нормативів та їх нормативні значення містяться в Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в

Україні, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 28 серпня 2001 року № 368, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 26 вересня 2001 року за № 841/6032 (зі змінами). Загальна методика їх розрахунку наведена у Додатку А. Нагляд за дотриманням обов'язкових економічних нормативів здійснюється центральним апаратом банківського нагляду НБУ на регулярній основі [15].

Рис. 1.6. Економічні нормативи, що є обов'язковими до виконання банками України [2]

Таким чином, узагальнюючи всі методи оцінки фінансової стійкості банку можемо сформулювати переваги та недоліки кожного з них та висвітлити їх у таблиці 1.7 [22].

Таблиця 1.7

Порівняльна характеристика методів оцінювання фінансової стійкості
банку

№ п/п	Ознака	Метод коефіцієнтів	Рейтингові методи	Математико-статистичні методи
1	2	3	4	5
1	Доступність інформаційної бази	-	+	+
2	Простота обчислень	+	+	-
3	Точність аналізу	+	-	+
4	Комплексність аналізу	+	+	+
5	Можливість узагальненої оцінки	-	+	+
6	Громізdkість	+	-	-
7	Можливість порівняльного аналізу для великої кількості банків	-	+	+
8	Експертні технології	-	+	+
9	Математична складність	-	-	+
10	Програмне забезпечення	-	-	+

Відповідно до інформації, наведеної у таблиці 1.7 можемо зробити висновок, що найбільше переваг мають саме математико-статистичні методи оцінки фінансової стійкості банку, а саме: доступність інформаційної бази, точність аналізу, комплексність аналізу, можливість узагальненої оцінки, можливість порівняльного аналізу для великої кількості банків, застосування експертних технологій, а також програмне забезпечення.

Отже, аналіз методів оцінки фінансової стійкості банківських установ виявив, що існує багато розрахункових коефіцієнтів, але методика їх розрахунку відрізняється одна від одної, а також багато зарубіжних методів оцінки, які є провідними у міжнародному банківському секторі.

На даному етапі розвиток банківського сектору є одним із ключових факторів забезпечення стабільності економіки країни в цілому. Отож, впливає думка, що гарантування та сприяння оцінці і аналізу фінансової стійкості банків є рушійною силою для піднесення банківської системи та, відповідно, економіки

України в цілому. Усі допустимі методи оцінювання, фактори впливу, засоби контролю та підтримки мають бути детально розглянутими та оптимізованими.

Іншими словами, фінансова стійкість банку – це такий стан, за якого банк гарантує свою платоспроможність та виконання всіх своїх зобов'язань за будь-яких умов, тобто при цьому зберігається збалансованість грошових потоків та отримується прибуток на такому рівні, щоб залишатись конкурентоспроможним у банківському секторі.

До основних складових елементів фінансової стійкості банку відносяться: капітальна стійкість, прибутковість, ліквідність та ризик. Саме на основі зазначених елементів і формується фінансова стійкість банківської установи.

Надзвичайно важливим є те, що на діяльність як банківських установ, так і банківської системи в цілому постійно впливають певні фактори, які певною мірою визначають їх стабільність та стійкість. Дані фактори умовно можна поділити на дві групи: зовнішні та внутрішні. До першої групи слід віднести економічні, фінансові, соціальні, глобалізаційні та політичні фактори. А до внутрішніх можемо віднести наступні фактори: рівень менеджменту та рентабельності, платоспроможність, якість активів банку, ліквідність балансу, а також актуальність капіталу.

Більш того, в Україні розроблена система обов'язкових економічних нормативів з метою контролю за діяльністю банків, яка є найбільш визнаним підходом для оцінки фінансової стійкості банківських установ.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

2.1. Оцінка фінансової стійкості банківської системи України в умовах воєнного стану

В останні роки українська економіка зазнала активного впливу негативних факторів, які призвели до зниження стійкості банківської системи та порушили фінансову стабільність. Вплив пандемії COVID-19 був основним фактором у банківській системі протягом кількох років, але банківська система залишалася прибутковою та стабільною завдяки роботі щодо посилення стійкості, проведеної раніше. Україна, яка зараз перебуває в умовах воєнного стану, переживає надзвичайно складні часи та випробування, які припадають на економіку країни. У зв'язку з цим є досить актуальним дослідження фінансової стійкості банківської системи України.

Від рівня та стану фінансової стійкості кожного окремого банку залежить фінансова стійкість банківської системи України в цілому. Відповідно фінансова стійкість банків визначається на двох рівнях, а саме на макро- та мікро- рівнях. Оскільки українська банківська система зараз перебуває на етапі свого розвитку та прямує до європейських банківських стандартів, то вона вимагає постійного аналізу основних показників фінансової стійкості.

Оскільки введення воєнного стану в Україні відбулось 24.02.2022 р., що пов'язане з військовою агресією російської федерації відповідно до Закону України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 р. № 2102-ІХ та Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 р. № 64/2022 на підставі Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 р. № 389-VIII [68]. Отже проведемо аналіз фінансової стійкості банківської системи України у 2020, 2021 та щоквартально у 2022 році.

Основними показниками банківського сектору в Україні є: активи, кредитний портфель, капітал, зобов'язання, доходи та витрати. У таблиці 2.1 [48] відобразимо основні показники діяльності банківської системи протягом січня 2020 року – березня 2023 року.

Таблиця 2.1

Основні показники діяльності банківської системи України протягом січня
2020 року – березня 2023 року

Показники	Дата							
	2020 рік	2021 рік	01.02.2022	01.04.2022	01.07.2022	01.10.2022	01.01.2023	01.03.2023
Кількість діючих банків	73	71	71	69	68	67	67	65
З них: з іноземним капіталом	33	33	33	31	31	30	30	29
Чисті активи, млн. грн.	1822841	2053232	2032019	1970145	2042918	2167555	2353592	2403035
Кредитний портфель, млн. грн.	960597	1065347	1092983	1070449	1055583	1094485	1036129	1013843
Капітал, млн. грн.	209460	255514	259293	208105	230746	211554	218549	236623
із нього: статутний капітал, млн. грн.	479932	481535	481535	407046	406441	406196	407021	405108
Зобов'язання, млн. грн.	1613381	1797718	1772726	1762041	1812172	1956001	2135043	2166412
Доходи, млн. грн.	250171	273863	24944	70938	147846	255080	357388	65825
Витрати млн. грн.	210445	196488	17800	71091	152493	247710	332673	44373
Відрахування в резерви, млн. грн.	31037	3448	1575	21558	57866	98973	118809	2517
Результат діяльності, млн. грн.	39727	77376	7144	-153	-4647	7370	24715	21452
Рентабельність активів, %	2,44	4,09	4,2	-0,03	-0,46	0,48	1,18	5,43
Рентабельність капіталу, %	19,22	35,08	33,31	-0,25	-4,09	4,28	10,91	56,06

Згідно з даними таблиці 2.1 видно, що з початком війни кількість банків поступово зменшується. Відповідно станом на 1 березня 2023 року банківська система України налічує 65 банків, 29 з яких з іноземним капіталом та 21 зі 100% іноземним капіталом (рис. 2.1).

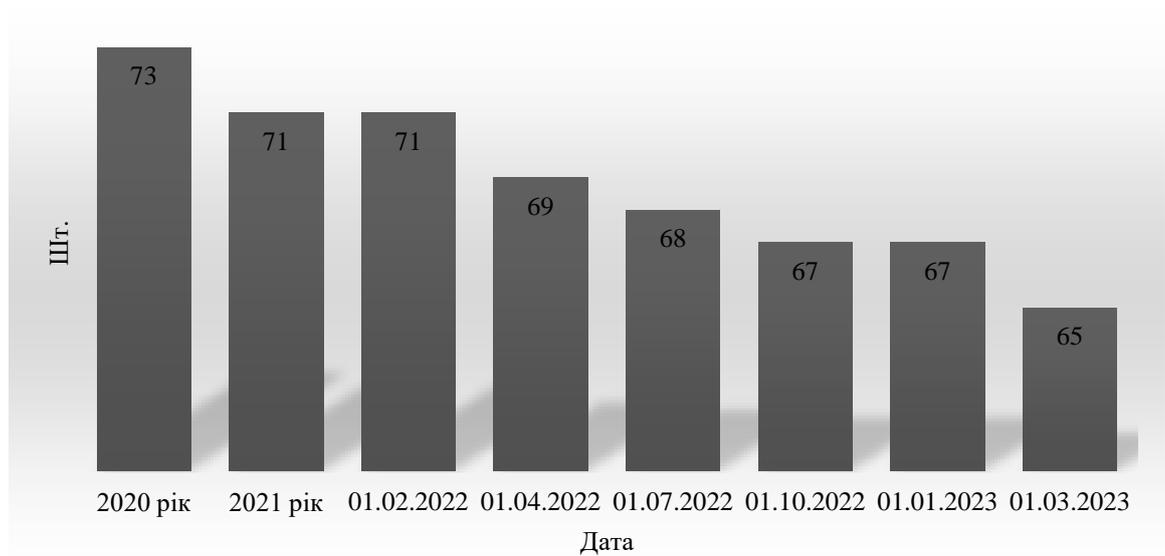

Рис. 2.1. Кількість діючих банків у період з січня 2020 року по березень 2023 року [48]

Таким чином, загальна кількість банківських установ за аналізований період скоротилась на 8 одиниць або на 11%. Відповідно з початком війни відбулись наступні зміни:

- 25 лютого 2022 року НБУ ухвалив рішення про відкликання банківської ліцензії та початку ліквідації АТ «МІЖНАРОДНИЙ РЕЗЕРВНИЙ БАНК» та ПАТ «Промінвестбанк», які знаходились у власності країни-агресора;
- 22 липня 2022 року НБУ було ухвалено рішення про відкликання банківської ліцензії та початку ліквідації АТ «МЕГАБАНК» через віднесення його до категорії неплатоспроможних банків;
- 6 жовтня 2022 року НБУ ухвалив рішення про відкликання банківської ліцензії та початку ліквідації АТ «БАНК СІЧ» по причині віднесення його до категорії неплатоспроможних банків за невиконання банком у встановлений термін своїх зобов'язань;
- 7 березня НБУ було ухвалено рішення про відкликання банківської ліцензії та початку ліквідації АТ «АЙБОКС БАНК» за недотримання законів та нормативно-правових актів у сфері легалізації доходів, одержаних злочинним

шляхом та фінансування тероризму, а також АТ «БАНК ФОРВАРД» через віднесення його до категорії неплатоспроможних банків [8-13].

Слід відмітити, що дане явище є позитивним, адже при цьому відбудеться зменшення відмивання грошей та покращиться стан банківської системи в цілому.

У 2021 році активи банківської системи збільшилися на 230391 млн. грн. або на 12,64% порівняно з 2020 роком. Також спостерігається хвилеподібна динаміка активів протягом лютого 2022 року – березня 2023 року. А саме станом на 1 квітня 2022 року відбулось їх зменшення в порівнянні з 1 лютого 2022 року на 61874 млн. грн. або на 3,04%. Вже починаючи з квітня відбувається стабільний та постійний приріст активів, 1 липня 2022 року активи становлять 2042918 млн. грн., 1 жовтня 2022 року – 2167555 млн. грн., 1 січня 2023 року – 2353592 млн. грн. та максимального значення вони набувають станом на 1 березня 2023 року у розмірі 2403035 млн. грн. Таким чином, можемо сказати, що не дивлячись на незначний спад даного показника з початком війни, банківській системі України вдалось розширити спектр клієнтів, збільшити розмір майна, а також підвищити ефективність своєї діяльності.

Обсяг статутного капіталу у 2020 році становив 209460 млн. грн. та вже у 2021 році відбувся його приріст до 255514 млн. грн. Протягом лютого 2022 року – березня 2023 року величина статутного капіталу переважно зменшується, про що свідчать дані таблиці 2.1. Відтак з 1 лютого 2022 року по 1 жовтня 2022 року його зменшення відбулось на загальну суму 75339 млн. грн. або на 15,65%. Це пов'язано з тим, що НБУ не повністю виконує вимогу щодо докапіталізації банків. Однак в той же час у період з 1 жовтня 2022 року до 1 січня 2023 року це змінюється в кращу сторону і величина статутного капіталу збільшується до 407021 млн. грн. Станом на 1 березня 2023 року розмір статутного капіталу знову зменшується на 1913 млн. грн. або на 0,47% та набуває значення 405108 млн. грн. Більш того варто зазначити, що величина статутного капіталу майже вдвічі перевищує величину сукупного капіталу, що вказує на збитковість банківської системи і це є негативним явищем та зростання сформованих резервів.

Можемо помітити значну зміну результату діяльності банківських установ протягом досліджуваного періоду (рис. 2.2).

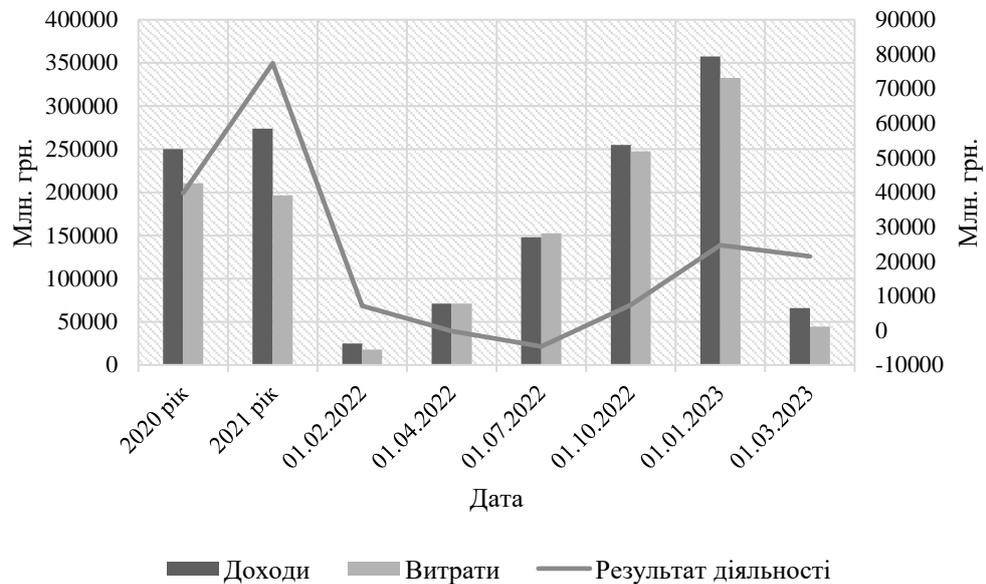

Рис. 2.2. Динаміка доходів, витрат та результату діяльності банківської системи України протягом січня 2020 року – березня 2023 року [48]

Таким чином, до початку воєнних дій, протягом 2020-2021 рр. відбулось збільшення доходів на 23692 млн. грн. або на 9,47% та зменшення витрат на 13957 млн. грн. або на 6,64%, що вказує на ефективну діяльність банківської системи України в цей період. Спостерігаємо поступове збільшення як доходів так і витрат у банківській системі протягом 2022 року. Станом на 1 квітня 2022 року доходи зростають на 45994 млн. грн. або на 184,39%, а витрати зростають на 53291 млн. грн. або на 299,39%. Тобто приріст витрат відбувається з більшою швидкістю ніж приріст доходів, саме тому в результаті отримуємо збиток в розмірі 153 млн. грн. У липні місяці 2022 року відбувається аналогічна ж ситуація, але збиток від діяльності банківських установ збільшується на 4494 млн. грн. і набуває значення 4647 млн. грн. Такий збиток переважно спричинений тим фактором, що банки активно почали формувати резерви під очікувані збитки на початку війни. Однак починаючи з 1 липня 2022 року завдяки своєчасним заходам, які прийняті НБУ вдалось покращити фінансовий стан банківського сектору. Більш того станом на 1 жовтня 2022 року банківська

система отримує 7370 млн. грн. прибутку завдяки перевищенню доходів банків над їх витратами. Така ж позитивна тенденція зберігається й до березня 2023 року та прибуток при цьому складає 21452 млн. грн.

Варто також зазначити, що важливим аспектом банківської діяльності виступає ефективне використання ресурсів, що визначають такі показники, як рентабельність активів (ROA) та рентабельність капіталу (ROE). Війна негативно вплинула на обидва показники банківської системи, що відображено на рисунку 2.3.

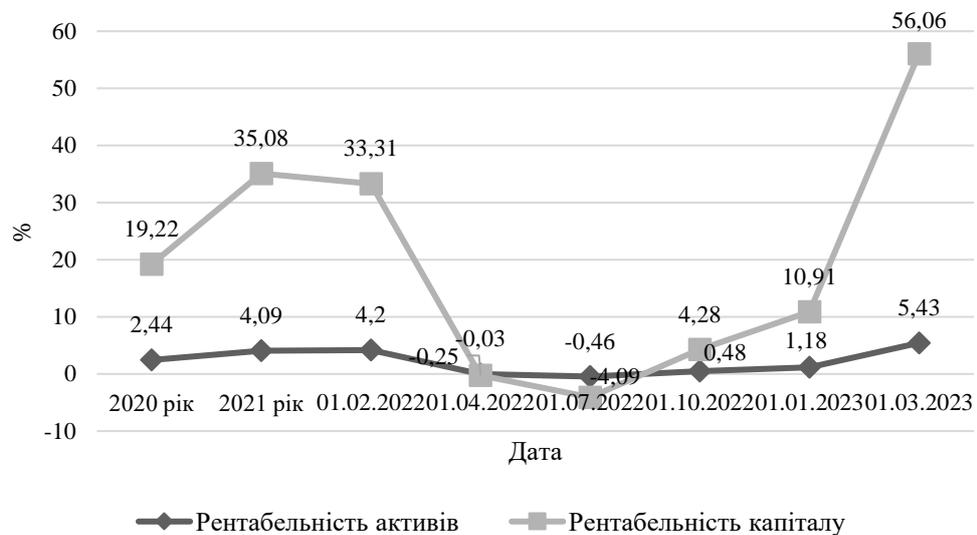

Рис. 2.3. Динаміка рентабельності активів та капіталу банківської системи України протягом січня 2020 року – березня 2023 року [48]

Тенденція показників рентабельності активів та рентабельності капіталу демонструє позитивні результати у довоєнний час у 2020-2021 рр. Відтак рентабельність капіталу у 2021 році досягає 35,08%, що на 15,86% більше від попереднього року. Показник рентабельності капіталу на початок 2022 року становив 33,31%, але з початком війни у квітні місяці він значно зменшується та набуває від'ємного значення -0,25%. Негативна тенденція даного показника зберігається до 1 липня 2022 року, адже відбувається його спад до -4,09%. Однак варто зауважити, що станом на 1 березня 2023 року ситуація стабілізувалась та показник рентабельності капіталу набуває значення у розмірі 56,06%, що є

досить значним та такий рівень рентабельності однозначно привертає інтерес іноземних інвесторів та підштовхує власників розширювати свою діяльність.

Зокрема рентабельність активів у 2021 році досягає 4,09%, що на 1,65% більше за попередній 2020 рік. Значення рентабельності активів на початок 2022 року складало 4,2%, станом на 1 квітня 2022 року відбувається значний його спад та він досягає від'ємного значення -0,03%. Мінімального значення даний показник набуває 1 липня 2022 року та становить -0,46%. Надалі ситуація до кінця 2022 року значно покращується та станом на 1 березня 2023 року рентабельність активів досягає максимального значення у розмірі 5,43%. Покращення цього показника вказує на підвищення ефективності використання ресурсів та зміцнення фінансової стабільності банківської системи в цілому.

Наступним кроком буде розгляд обсягів непрацюючих кредитів та частку проблемних кредитів банківської системи України за 2020 рік – квітень 2023 року (табл. 2.2) [48].

Таблиця 2.2

Непрацюючі кредити та частка проблемних кредитів банківської системи України за січень 2020 року – квітень 2023 року

Показники	Дата							
	2020 рік	2021 рік	01.02.2022	01.04.2022	01.07.2022	01.10.2022	01.01.2023	01.04.2023
Непрацюючі кредити, млн. грн.	430371	345131	351290	306221	339468	399104	432105	434092
Частка проблемних кредитів, %	77,50	53,80	53,39	51,27	52,41	66,17	75,36	78,61

Дані таблиці 2.2 дозволяють дійти до висновку, що у 2021 році значно скоротився обсяг непрацюючих кредитів на 85240 млн. грн. та їх частка у кредитному портфелі також скоротилась до 53,80%, що є позитивним явищем. Протягом 2022 року та першого кварталу 2023 року обсяг непрацюючих кредитів та частка проблемних кредитів банків поступово збільшуються. Відповідно станом на 1 квітня 2023 року обсяг непрацюючих кредитів у порівнянні з 1 лютого 2022 року збільшився на 82802 млн. грн. або на 23,57%. Частка проблемних кредитів 1 квітня 2023 року становить 75,36%, що на 25,22% більше порівняно з початком 2022 року (рис. 2.4).

Відповідно спостерігаємо негативну тенденцію з проблемними кредитами у банківській системі України під час воєнного стану. Максимального значення вони досягають у квітні 2023 року та складають 434092 млн. грн., а їх частка у кредитному портфелі банків набуває значення 78,61%. Така кількість непрацюючих кредитів є досить таки значною, що вказує на те, що загальний ризик кредитних зобов'язань банків і всього кредитного бізнесу є високим та відображає зниження вартості активів, а також демонструє велику ймовірність неповернення коштів. Це спричинено певними труднощами у фінансовому секторі та військовою агресією, через це багато клієнтів не можуть вчасно та у повному обсязі погашати свої кредити.

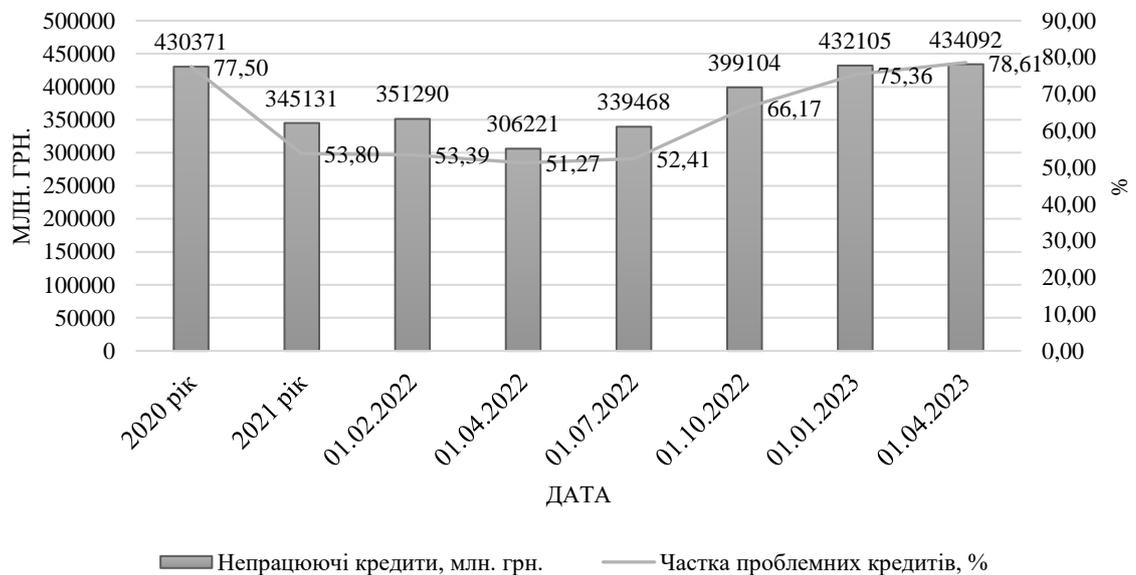

Рис. 2.4. Динаміка проблемних кредитів банків України за січень 2020 року по квітень 2023 року [48]

Однією з основних цілей НБУ є забезпечення стабільності банківської системи та аналіз фінансової стійкості комерційних банків, у зв'язку з цим він видав «Інструкцію про порядок регулювання банківської діяльності в Україні», в якій зазначені економічні нормативи, які мають виконуватись усіма банками задля оцінки їх фінансового стану. Значення економічних нормативів банківської системи України у період з січня 2020 року по квітень 2023 року наведено у таблиці 2.3 [48].

Таблиця 2.3

Динаміка дотримання економічних нормативів банками України у період з січня 2020 року по квітень 2023 року

Норматив	Назва	Стандартне значення	Дата							
			2020 рік	2021 рік	01.02.2022	01.04.2022	01.07.2022	01.10.2022	01.01.2023	01.04.2023
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Н1	Мінімальний розмір регулятивного капіталу млн. грн.	500 млн грн	182283,6	211742,3	218993,9	...	202363,4	209210,3	211091,1	219896,3
Н2	Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу	не менше 10%	21,98	18,01	17,99	...	17,16	18,85	19,68	20,80
Н3	Норматив достатності основного капіталу	не менше 7%	15,67	11,99	11,65	...	11,40	12,75	13,12	13,41
Н6	Норматив короткострокової ліквідності	не менше 60%	86,82	89,13	88,23
Н7	Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента	не більше 25%	19,14	18,60	18,92	...	17,86	19,61	17,80	17,24

Продовження табл. 2.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Н8	Норматив великих кредитних ризиків	не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу	87,39	72,35	70,35	...	78,20	99,18	86,33	84,02
Н9	Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами	не більше 25%	4,10	3,71	4,25	...	4,94	4,30	2,81	2,66
Н11	Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою	не більше 15 %	0,0002	0,0005	0,0002	...	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
Н12	Норматив загальної суми інвестування	не більше 60%	0,10	0,17	0,20	...	0,26	0,02	0,02	0,02

* ... - відсутність даних у цей період часу.

Таким чином, проаналізувавши значення економічних нормативів банків в умовах воєнного стану та довоєнного часу, можемо відмітити, що вони всі залишаються в межах норми. Значення Н2 у 2020 та 2021 році складають 21,98% та 18,01% відповідно. Відтак норматив достатності регулятивного капіталу (Н2) зменшився лише станом на 1 серпня 2022 року на 0,83% в порівнянні з 1 лютого 2022 року, а надалі даний показник поступово збільшується та вже станом на 1 квітня 2023 року набуває значення 20,80%. Зростання цього показника вказує на спроможність банку вчасно та у повному обсязі розраховуватись за своїми зобов'язаннями за комерційними, кредитними та іншими фінансовими операціями.

Норматив достатності основного капіталу (Н3) у 2020-2021 рр. також знаходиться у межах норми та становить 15,67% та 11,99% відповідно. Від початку 2022 року даний норматив переважно зростає, станом на 1 липня 2022 року він набуває мінімального значення у розмірі 11,40%, а максимального значення набуває станом на 1 квітня 2023 року – 13,41%. Зростання цього показника свідчить про збільшення рівня капіталу відносно загального обсягу діяльності незалежно від розміру всіх ризиків банківської системи.

На рисунку 2.5 наведемо динаміку Н2 та Н3 за січень 2020 року – квітень 2023 року.

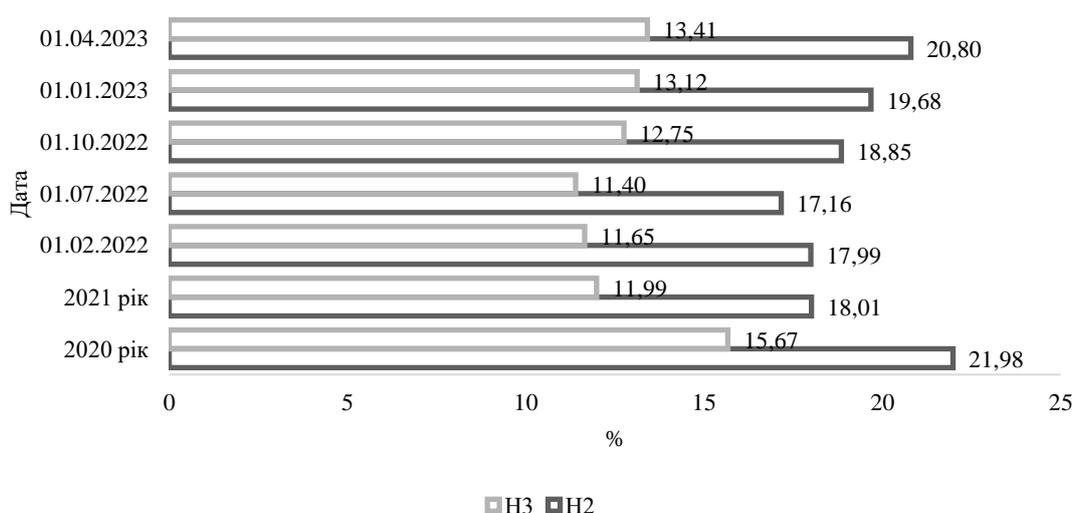

Рис. 2.5. Динаміка Н2 та Н3 за січень 2020 року – квітень 2023 року [48]

Якщо говорити про норматив короткострокової ліквідності (Н6), то його розрахунок скасували відповідно до постанови Правління Національного банку України від 23.03.2022 № 59 «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України». Відбулось збільшення Н6 з 86,82% у 2020 році до 89,13% у 2021 році. Станом на 1 лютого 2022 року він становив 88,23%, що також цілком відповідає його нормативному значенню.

У зв'язку зі скасуванням Н6 НБУ було введено коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) та коефіцієнт довгострокової ліквідності (NSFR). Вони розраховуються для кожного банку окремо. Коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) – це відношення високоліквідних активів банку до суми, необхідної для покриття збільшення грошових потоків банку протягом 30 днів. Мінімальне значення даного коефіцієнта має становити 100%. Коефіцієнт довгострокової ліквідності (NSFR) визначає мінімально необхідну ліквідність банку на річний період. Оптимальне значення NSFR має бути більше 100%.

У довоєнні роки 2020-2021 рр. Н7 становив 19,14% та 18,60% відповідно. Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) в умовах воєнного стану поступово зменшується. Відтак 1 квітня 2023 року він становить 17,24%, що на 1,68% менше порівняно з 1 лютого 2022 року. Норматив великих кредитних ризиків (Н8) має хвилеподібну динаміку. Зокрема у 2021 році він зазнав спаду з 87,39% у 2020 році до 72,35% у 2021 році. Потім з 1 лютого 2022 року до 1 жовтня 2022 року він зростає на 28,83%, а потім станом на 1 квітня 2023 відбувся його спад та він набуває значення 84,02%. Таким чином, спад даних показників вказує на зменшення кредитних ризиків, які можуть виникнути у разі дефолту окремих контрагентів або групи контрагентів.

Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9) у довоєнні 2020-2021 роки становив 4,10% та 3,71% відповідно. Станом на 1 квітня 2023 року він становить 2,66%, що на 1,59% менше в порівнянні з 1 лютого 2022 року. Тобто дані цього показника знаходяться в межах норми та свідчать про зменшення кредитного ризику за

операціями з пов'язаними особами, а також демонструють, що були вжиті заходи для результативного регулювання та зниження ризику в майбутньому.

На рисунку 2.6 відобразимо динаміку Н7, Н8 та Н9 за 2020 рік – квітень 2023 року.

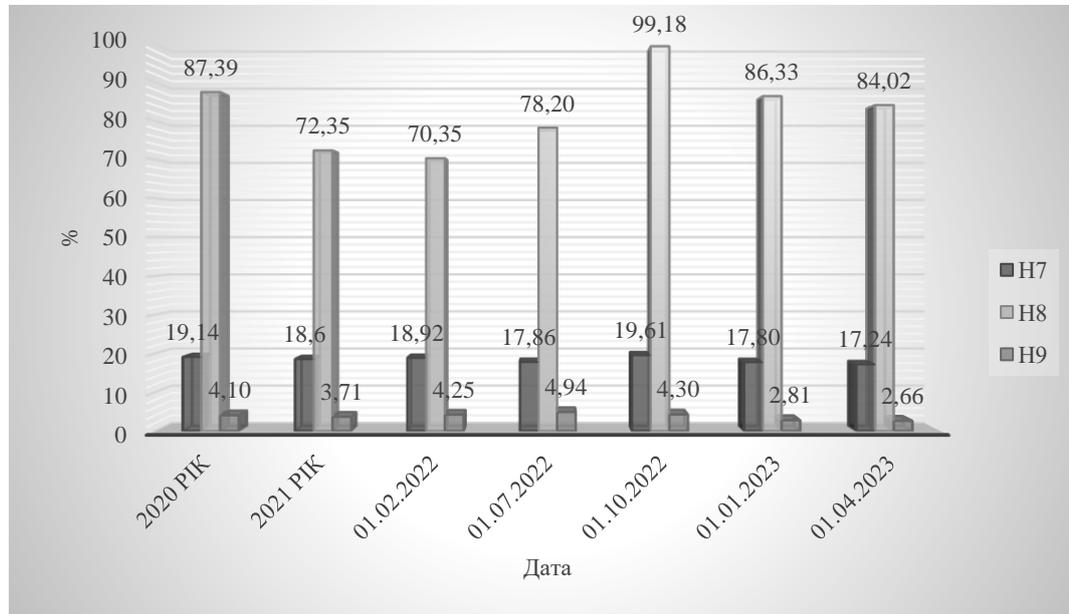

Рис. 2.6. Динаміка Н7, Н8 та Н9 за січень 2020 року – квітень 2023 року [48]

Дані таблиці 2.3 дають змогу зробити висновок, що норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11) та норматив загальної суми інвестування (Н12) у довоєнні роки збільшуються, а вже під час воєнного стану поступово зменшуються, що є негативним явищем. Крім того, Н11 станом на 1 квітня 2023 року рівний нулю, що на 0,0002% менше в порівнянні з 1 лютого 2022 року. Н12 на кінець аналізованого періоду має негативну тенденцію до зменшення та досягає значення 0,02%. Спад даних показників свідчить про меншу кількість інвестицій, що надходять до банківської системи України.

Також для аналізу фінансової стійкості використовуються такі показники, як коефіцієнт «фінансового важеля», коефіцієнт надійності, коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів, коефіцієнт мультиплікатора капіталу. У таблиці 2.4 [48] наведемо результати їх розрахунків та відповідно нормативні значення.

Таблиця 2.4

Розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості банківської системи України у
період з січня 2022 року по квітень 2023 року

Вихідні дані, млн. грн.		Дата							
		2020 рік	2021 рік	01.02.2022	01.04.2022	01.07.2022	01.10.2022	01.01.2023	01.04.2023
Власний капітал		209460	255514	259293	208105	230746	211554	218072	251546
Залучені кошти		1613381	1797718	1772726	1762041	1812172	1956001	2135043	2178064
Активи загальні		2205915	2358324	2343615	2253425	2355761	2535267	2718380	2795629
Активи		1822841	2053232	2032019	1970145	2042918	2167555	2353592	2429610
Найменування показника	Оптимальне значення	Дата							
		2020 рік	2021 рік	01.02.2022	01.04.2022	01.07.2022	01.10.2022	01.01.2023	01.04.2023
Коефіцієнт «фінансового важеля»	1 – 20	7,70	7,04	6,84	8,47	7,85	9,25	9,79	8,66
Коефіцієнт надійності	не менше 5%	12,98	14,21	14,63	11,81	12,73	10,82	10,21	11,55
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів	Не менше 10%	9,50	10,83	11,06	9,24	9,79	8,34	8,02	9,00
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	12 – 15	8,70	8,04	7,84	9,47	8,85	10,25	10,79	9,66

На основі даних таблиці 2.4 можемо дійти до певних висновків. А саме коефіцієнт «фінансового важеля» за досліджуваний період постійно змінюється, однак знаходиться в межах допустимих значень. Таким чином, максимального значення він набуває 1 січня 2023 року у розмірі 9,79. Станом на 1 квітня 2023 року даний коефіцієнт зазнав незначного спаду та дорівнює 8,66, однак це більше на 1,82 порівнюючи з 1 лютого 2022 року. Відповідно це свідчить, що банківська система збільшила свою активність щодо залучення грошових коштів на грошовому ринку під час воєнного стану.

Коефіцієнт надійності також має хвилеподібну динаміку, однак його значення повністю відповідають нормативним. У довоєнні роки його значення сягало 12,98% у 2020 році та 14,21% у 2021 році. З початком війни станом на 1 квітня 2022 року він становив 11,81%, що на 2,82% менше порівняно з 1 лютого 2022 року. Потім з 1 липня 2022 року по 1 січня 2023 року відбувся його спад на 2,52%. Варто зауважити, що станом на 1 квітня 2023 року значення даного коефіцієнта збільшується до 11,55%. Тобто приріст цього показника говорить про те, що банківська система має задовільний рівень надійності, а також забезпеченості капіталом.

Коефіцієнт участі власного капіталу у формування активів відповідав нормативному значенню лише у 2021 році у розмірі 10,83% та станом на 1 лютого 2022 року – 11,06%. Протягом 2022 року його значення коливались в межах від 8,02% до 9,79% та станом на 1 квітня 2023 року він набуває значення 9%. Це свідчить про недостатню кількість сформованого банківською системою України капіталу для покриття всіх ризиків та формування активів в період війни.

Коефіцієнт мультиплікатора капіталу протягом аналізованого періоду не відповідає нормативним значенням. Найбільш наближеним до них він був у жовтні 2022 року та січні 2023 року і становив 10,25 та 10,79 відповідно. В умовах воєнного стану у банківській системі України темп зростання акціонерного капіталу значно перевищує темп зростання активів.

Отже, банківська система України як у довоєнні 2020-2021 роки та навіть попри війну в країні, цілком та повністю виконує економічні нормативи, встановлені НБУ, що дає їй змогу підтримувати та забезпечувати свою фінансову стійкість навіть за таких складних економічних умов, що є позитивним явищем.

2.2. Аналіз фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки

АТ КБ «Приватбанк» заснований у 1992 році та відіграє провідну роль у банківському секторі країни. Вже у 2018 році Приватбанк змінив організаційно-правову форму на акціонерне товариство. Одним та єдиним акціонером зі 100% власності банку виступає Держава на чолі з Кабінетом Міністрів України. АТ КБ «Приватбанк» є багатопрофільним банком. Він надає універсальні послуги великій кількості людей, а також малому та середньому бізнесу та є лідером українського роздрібного сектору. Визначальним видом діяльності Приватбанку є здійснення комерційної банківської діяльності, а також надання різноманітних послуг фізичним особам [57].

АТ «Райффайзен Банк» заснований у 1992 році під реєстраційним номером 94, а також він є найбільшим українським банком з іноземним капіталом. Адаже його акції на 68% належать австрійському Райффайзен Інтернаціональ Банку, який працює в секторах роздрібної торгівлі, малого та середнього бізнесу. У 2021 році банк змінив назву Акціонерного товариства «Райффайзен Банк Аваль» на Акціонерне товариство «Райффайзен Банк» відповідно до протоколу річних загальних зборів. Головною метою АТ «Райффайзен Банк» як українського універсального банку є отримання прибутку на користь його акціонерів [59].

Акціонерне товариство «Перший український міжнародний банк» (далі – АТ «ПУМБ») заснований у 1991 році. 92% акцій даного банку належать компанії «СКМ Фінанс», яка підпорядковується громадянину України Ахметову Р. Л. АТ «ПУМБ» входить до переліку банків з приватним капіталом та є універсальним банком. Цей банк пропонує широкий спектр банківських послуг, а саме залучення вкладів, кредитування, платіжні послуги в Україні, грошові перекази за кордон, інвестування в цінні папери, а також різноманітні валютні операції. Основною метою АТ «ПУМБ» є оптимізація чистого прибутку, покращення якості кредитного портфеля, розширення клієнтської бази і т.д. [18].

Перш ніж переходити до аналізу фінансової стійкості даних банків, спочатку проаналізуємо обсяги їх чистого прибутку, структуру активів, зобов'язань та капіталу.

У 2021 році порівняно з 2020 роком відбулось збільшення обсягу чистого прибутку АТ КБ «Приватбанк» на 10681 млн. грн. або на 43,49%, АТ «Райффайзен Банк» на 765 млн. грн. або на 18,60%, АТ «ПУМБ» на 1580 млн. грн. або на 60,58%. Ці позитивні зміни відбулись за рахунок збільшення чистих процентних доходів та чистих комісійних доходів банків (рис. 2.7).

Дані рисунку 2.7 свідчать про те, що досліджувані банки отримали меншу кількість чистого прибутку у 2022 році порівняно з 2021 роком. Відтак у 2022 році величина чистого прибутку АТ КБ «Приватбанк» становила 30254 млн. грн., АТ «Райффайзен Банк» – 1599 млн. грн., АТ «ПУМБ» отримало збиток у розмірі 398 млн. грн. Загалом це пояснюється тим, що банки почали формувати

резерви під очікувані збитки, пов'язані з початком військової агресії на території країни.

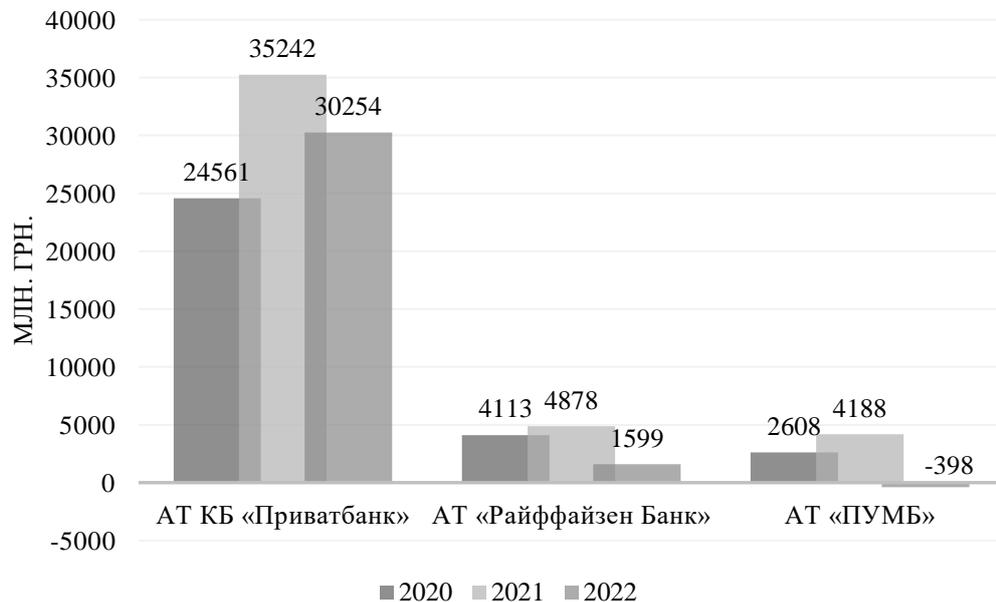

Рис. 2.7. Динаміка чистого прибутку АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» протягом 2020-2022 рр. [65-67]

Протягом досліджуваного періоду активи АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» поступово зростають (табл. 2.5) [65-67].

Таблиця 2.5

Динаміка та склад активів АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» протягом 2020-2022 рр.

Активи	Сума, млн. грн.			Відхилення (+,-), 2021/2020		Відхилення (+,-), 2022/2021	
	2020 рік	2021 рік	2022 рік	млн. грн.	%	млн. грн.	%
1	2	3	4	5	6	7	8
АТ КБ «Приватбанк»							
Грошові кошти та їх еквіваленти	49911	52835	96380	2924	5,86	43545	82,42
Кредити та аванси банкам	25059	26243	103837	1184	4,72	77594	295,68
Кредити та аванси клієнтам	55021	68218	68084	13197	23,99	-134	-0,20
Інвестиційні цінні папери	221711	222277	239752	566	0,26	17475	7,86
Податкові активи	6660	9978	10179	3318	49,82	201	2,01

Продовження табл. 2.5

1	2	3	4	5	6	7	8
Інвестиційна нерухомість	2933	1989	2155	-944	-32,19	166	8,35
Основні засоби та нематеріальні активи	7720	7450	6700	-270	-3,50	-750	-10,07
Інші фінансові активи	3467	2673	4318	-794	-22,90	1645	61,54
Інші активи	10161	9722	9253	-439	-4,32	-469	-4,82
Усього активи	382643	401385	540658	18742	4,90	139273	34,70
АТ «Райффайзен Банк»							
Грошові кошти та їх еквіваленти	15765	25762	32123	9997	63,41	6361	24,69
Кредити та аванси банкам	25623	11067	39079	-14556	-56,81	28012	253,11
Кредити та аванси клієнтам	45840	68623	61713	22783	49,70	-6910	-10,07
Інвестиційні цінні папери	14767	14820	25412	53	0,36	10592	71,47
Податкові активи	0	3	165	3	100,0	162	5400,00
Інвестиційна нерухомість	110	110	106	0	0,00	-4	-3,64
Основні засоби та нематеріальні активи	4027	4479	4347	452	11,22	-132	-2,95
Інші фінансові активи	980	1397	3254	417	42,55	1857	132,93
Інші активи	247	170	163	-77	-31,17	-7	-4,12
Усього активи	107361	126431	166362	19070	17,76	39931	31,58
АТ «ПУМБ»							
Грошові кошти та їх еквіваленти	14535	21326	46456	6791	46,72	25130	117,84
Кредити та аванси банкам	1486	2802	3491	1316	88,56	689	24,59
Кредити та аванси клієнтам	37573	53087	43770	15514	41,29	-9317	-17,55
Інвестиційні цінні папери	18455	23142	12587	4687	25,40	-10555	-45,61
Податкові активи	2	13	236	11	550,0	223	1715,38
Інвестиційна нерухомість	71	62	59	-9	-12,68	-3	-4,84
Основні засоби та нематеріальні активи	1911	1954	2365	43	2,25	411	21,03
Інші фінансові активи	880	1980	2679	1100	125,0	699	35,30
Інші активи	349	281	331	-68	-19,48	50	17,79
Усього активи	75264	104649	111974	29385	39,04	7325	7,00

Активи АТ КБ «Приватбанк» протягом 2020-2022 рр. поступово збільшуються, у 2022 році вони досягають максимального значення у розмірі 540658 млн. грн., що на 139273 млн. грн. або на 34,70% більше порівняно з 2021 роком. Це переважно пов'язано зі збільшенням обсягів грошових коштів та еквівалентів на 2924 млн. грн. або на 5,86% у 2021 році та на 43545 млн. грн. або на 82,42% у 2022 році, а також збільшенням кредитів та авансів банкам на 1184 млн. грн. або на 4,72% у 2021 році та на 77594 млн. грн. або на 295,68% у 2022 році. На рисунку 2.8 наведемо структуру активів АТ КБ «Приватбанк» за 2020-2022 рр.

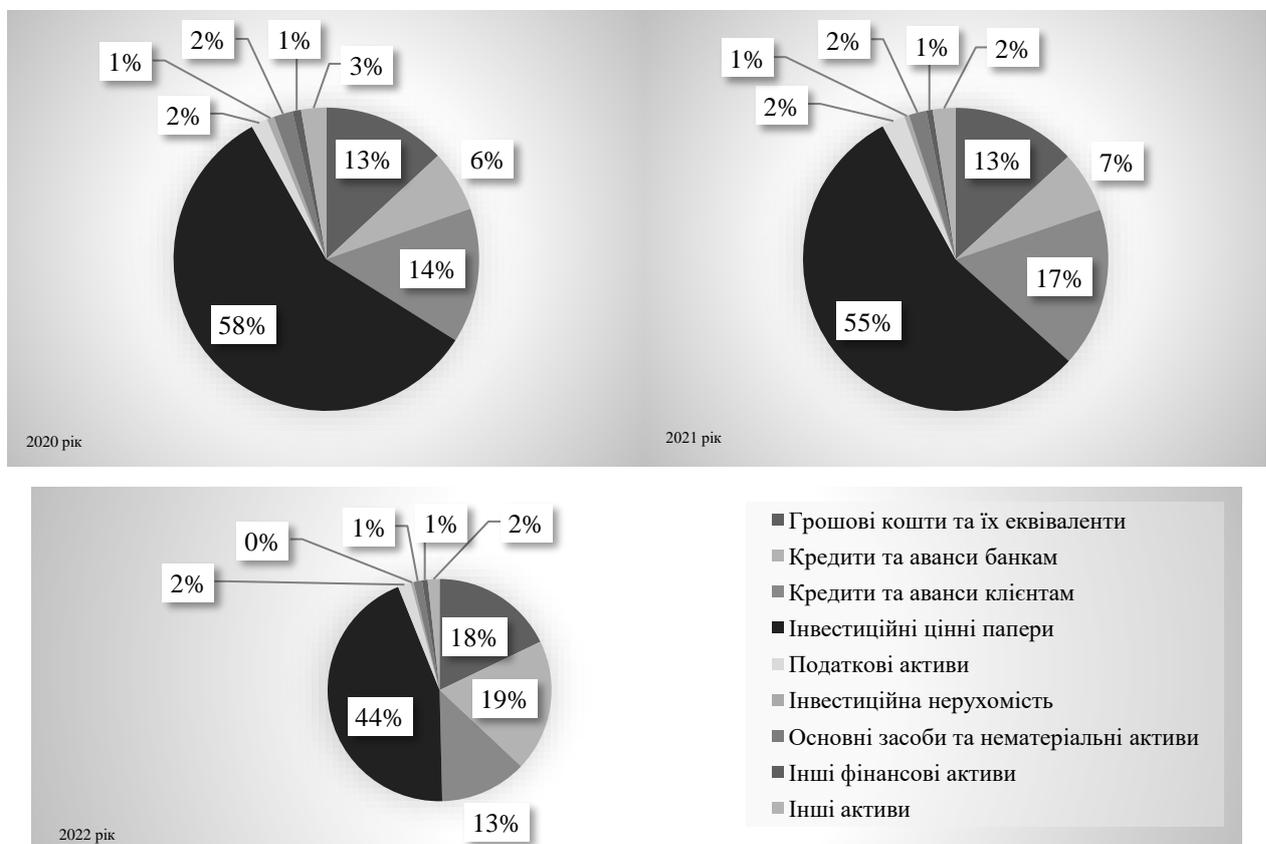

Рис. 2.8. Структура активів АТ КБ «Приватбанк» у 2020-2022 рр. [67]

Досліджуючи структуру активів АТ КБ «Приватбанк» у 2020-2022 рр. можемо побачити низьку диверсифікацію за напрямками розміщення коштів та зосередження кредитного ризику: найбільшу питому вагу займають інвестиційні цінні папери, частка яких у 2020 році становила 57,94%, у 2021 році – 55,38%, а у 2022 році – 44,34%. Варто зазначити, що частка кредитів та авансів банкам

досить стрімко зросла у 2022 році порівняно з 2021 роком та складає 19,21%. Також значну частку займають грошові кошти та їх еквіваленти, які протягом досліджуваного періоду збільшуються, а саме у 2020 році вони займали 13,04%, у 2021 році – 13,16%, а у 2022 році – 17,83%. Крім того відбувся спад частки кредитів та авансів клієнтам на 4,40% у 2022 році в порівнянні з 2021 роком.

Якщо говорити про активи АТ «Райффайзен банк» то їх обсяг протягом 2020-2022 рр. також збільшується значними темпами. Відтак у 2021 році порівняно з 2020 роком вони збільшились на 19070 млн. грн. або на 17,76% та у 2022 році порівняно з 2021 роком на 39931 млн. грн. або на 31,58%. Дане явище зумовлене зростанням обсягів грошових коштів та еквівалентів на 9997 млн. грн. або на 63,41% у 2021 році та на 6361 млн. грн. або на 24,69% у 2022 році, а також збільшенням обсягів інвестиційних цінних паперів на 53 млн. грн. або на 0,36% у 2021 році та на 10592 млн. грн. або на 71,47% у 2022 році. На рисунку 2.9 наведемо структуру активів АТ «Райффайзен Банк» за 2020-2022 рр.

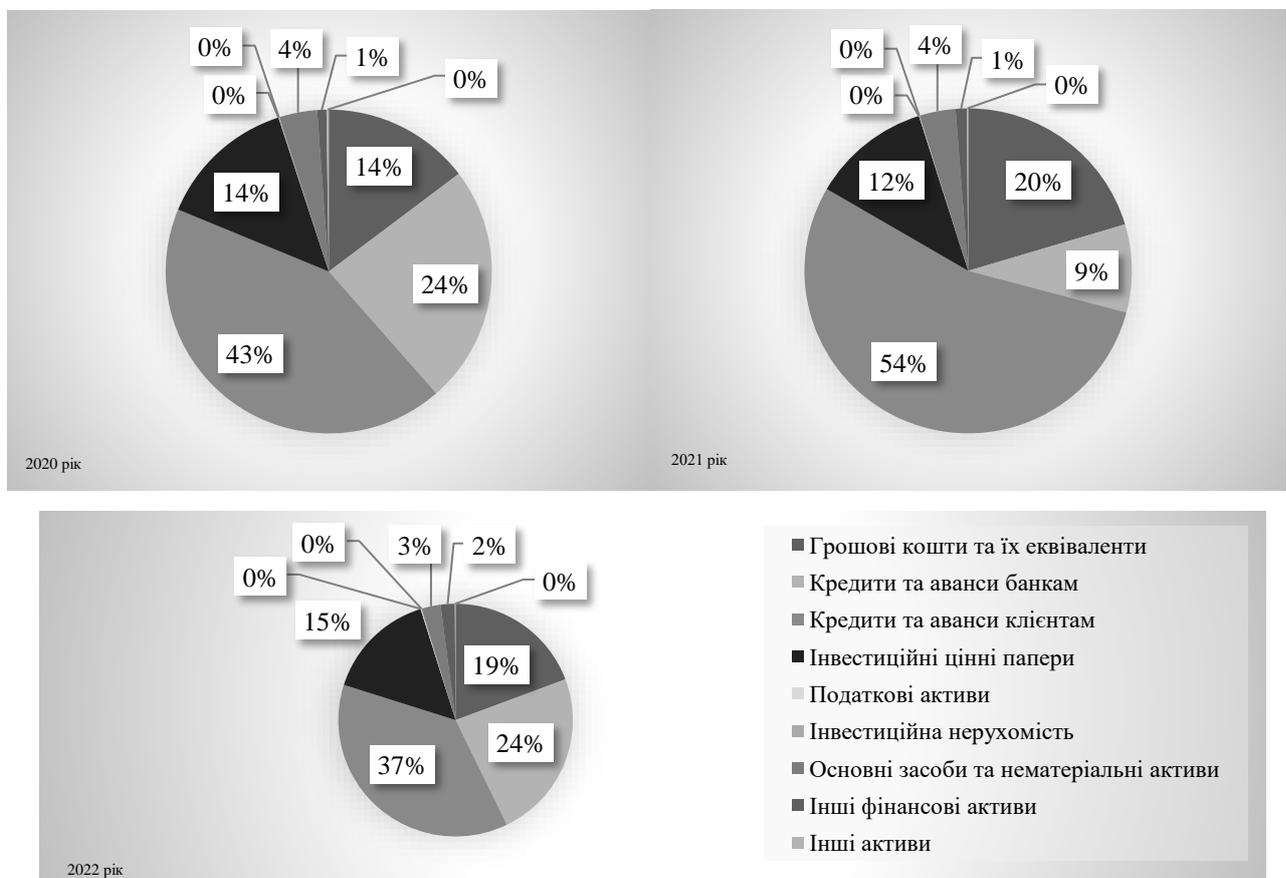

Рис. 2.9. Структура активів АТ «Райффайзен Банк» у 2020-2022 рр. [66]

Структура активів АТ «Райффайзен Банк» у 2020-2022 рр. також має низьку диверсифікацію серед напрямів розміщення коштів та високий рівень ризику припадає саме на кредити та аванси клієнтам, частка яких у 2020 році становила 42,70%, у 2021 році – 54,28%, а у 2022 році – 37,10%. Відповідно можемо помітити хвилеподібну динаміку частки кредитів та авансів банкам: у 2021 році в порівнянні з 2020 роком вона зменшується на 15,11% та набуває значення 8,75%, а у 2022 році порівняно з 2021 роком відбувся її значний приріст до 23,49%. Варто зазначити, що вагоме місце займають грошові кошти та їх еквіваленти, частка яких коливається протягом досліджуваного періоду та у 2022 році складає 19,31%.

Поглянувши на динаміку активів АТ «ПУМБ» можемо помітити їх позитивну тенденцію до збільшення. Тобто у 2021 році вони набувають значення у розмірі 104649 млн. грн., що на 29385 млн. грн. або на 39,04% більше ніж у 2020 році, а також у 2022 році – 111974 млн. грн., що на 7325 млн. грн. або на 7% більше ніж у 2021 році. Таку тенденцію можна пояснити зростанням обсягів грошових коштів та еквівалентів на 6791 млн. грн. або на 46,72% у 2021 році та на 25130 млн. грн. або на 117,84% у 2022 році, а також збільшенням обсягів основних засобів та нематеріальних активів на 43 млн. грн. або на 2,25% у 2021 році та на 411 млн. грн. або на 21,03% у 2022 році. На рисунку 2.10 відобразимо структуру активів АТ «ПУМБ» за 2020-2022 рр.

Дослідивши структуру активів АТ «ПУМБ» можемо помітити низьку диверсифікацію за напрямами розміщення коштів у 2020 та 2021 роках, а саме найбільшу питому вагу займали кредити та аванси клієнтам, які у 2020 році становили 49,92%, а у 2021 році – 50,73%. У 2022 році ситуація трішки покращується та найбільший рівень ризику припадає не лише на кредити та аванси клієнтам, а також на грошові кошти та їх еквіваленти, частка яких у 2022 році значно зросла та досягає значення 41,49%. Варто зауважити про поступовий спад частки інвестиційний цінних паперів, а саме у 2020 році вона становила 24,52%, у 2021 році – 22,11%, а у 2022 році – 11,24%.

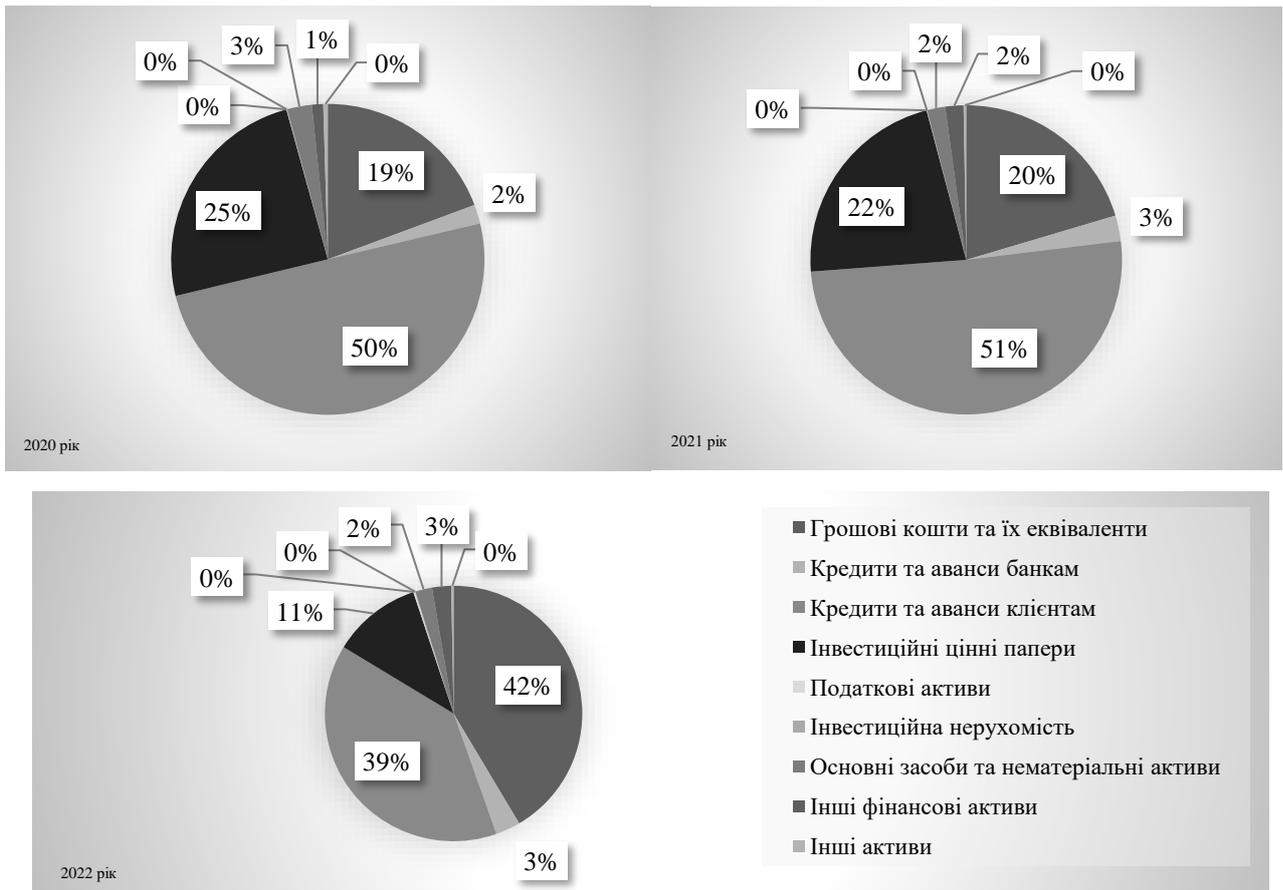

Рис. 2.10. Структура активів АТ «ПУМБ» у 2020-2022 рр. [65]

На відміну від двох попередніх банків досить незначну частку у АТ «ПУМБ» займають кредити та аванси банкам, однак протягом 2020-2022 рр. вона збільшується та у 2022 році набуває значення 3,12%.

Таким чином, у АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» протягом досліджуваного періоду спостерігається позитивна тенденція до збільшення обсягу активів. Це свідчить про те, що банки попри війну в країні активно розвиваються та розширюють свій спектр клієнтів, розширюють спрямованість вкладень коштів, а також збільшують розмір майна в цілому. Незважаючи на це, їм необхідно здійснити коригування у напрямі оптимізації питомої ваги між напрямками розміщення коштів, для того щоб зменшити ризики та здійснювати стабільну діяльність.

Далі проаналізуємо капітал та його структуру у АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» протягом 2020-2022 рр.

Капітал АТ «Райффайзен Банк» має тенденцію до збільшення протягом аналізованого періоду, а саме у 2021 році відбувся його приріст на 2688 млн. грн. або на 20,52% порівняно з 2020 роком, а також у 2022 році на 1501 млн. грн. або на 9,51% порівняно з 2021 роком, що безсумнівно є позитивним явищем. Чого не можна сказати про капітал АТ КБ «Приватбанк» та АТ «ПУМБ», адже з початком війни у 2022 році він зазнав негативних змін (табл. 2.6) [65-67].

Таблиця 2.6

Динаміка власного капіталу АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» протягом 2020-2022 рр.

Показники	Сума, млн. грн.			Відхилення (+,-), 2021/2020		Відхилення (+,-), 2022/2021	
	2020 рік	2021 рік	2022 рік	млн. грн.	%	млн. грн.	%
1	2	3	4	5	6	7	8
АТ КБ «Приватбанк»							
Статутний капітал	206060	206060	206060	0	0,00	0	0,00
Емісійний дохід	23	23	23	0	0,00	0	0,00
Результат від операцій з акціонером	12174	12174	12174	0	0,00	0	0,00
Резервні та інші фонди банку	8481	9696	11449	1215	14,33	1753	18,08
Накопичений дефіцит	171461	156976	156628	-14485	-8,45	-348	-0,22
Інші резерви	2221	4064	15141	1843	82,98	11077	272,56
Всього капіталу	53056	66913	57937	13857	26,12	-8976	-13,41
АТ «Райффайзен Банк»							
Статутний капітал	6154	6154	6154	0	0,00	0	0,00
Емісійний дохід	3033	3033	3033	0	0,00	0	0,00
Резервні та інші фонди банку	2736	4773	5579	2037	74,45	806	16,89
Накопичений дефіцит	154	991	1811	837	543,51	820	82,74
Інші резерви	1021	835	710	-186	-18,22	-125	-14,97
Всього капіталу	13099	15787	17288	2688	20,52	1501	9,51

Продовження табл. 2.6

1	2	3	4	5	6	7	8
АТ «ПУМБ»							
Статутний капітал	4780	4780	4780	0	0,00	0	0,00
Емісійний дохід	101	101	101	0	0,00	0	0,00
Дооцінка	448	437	431	-11	-2,46	-6	-1,37
Резерв під прибутки та збитки	131	125	350	-6	-4,58	225	180,00
Резервний капітал	1606	2910	2910	1304	81,20	0	0,00
Нерозподілений прибуток	2617	4207	3824	1590	60,76	-383	-9,10
Всього капіталу	9684	12561	11696	2877	29,71	-865	-6,89

Дані таблиці 2.6 дають змогу зробити висновок, що власний капітал АТ КБ «Приватбанк» зменшився на 8976 млн. грн. або на 13,41% у 2022 році порівняно з 2021 роком та становить 57937 млн. грн. Також слід зауважити, що відбувся спад капіталу у АТ «ПУМБ» у 2022 році у порівнянні з 2021 роком на 865 млн. грн. або на 6,89% та тепер досягає значення 11696 млн. грн. Тобто з початком війни в обох банках можуть виникати певні труднощі з відшкодуванням можливих збитків та підтримкою своєї фінансової стійкості. АТ «Райффайзен Банк» готовий долати стресові ситуації завдяки зростанню обсягів власного капіталу за останні два роки та за рахунок капіталізації прибутку.

Норматив достатності регулятивного капіталу (Н2) вважається одним із визначальних показників фінансової стійкості, що характеризує результативність діяльності банку. Він показує здатність банківської установи повністю та вчасно оплачувати свої зобов'язання, що випливають з комерційних, кредитних та фінансових операцій. Відповідно, якщо значення даного нормативу є високим, то частка ризику, яку несуть власники банку буде більшою, а ризик вкладників або кредиторів банку буде нижчим. Динаміка нормативу

адекватності капіталу АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» протягом 2020-2022 рр. зображена на рисунку 2.11.

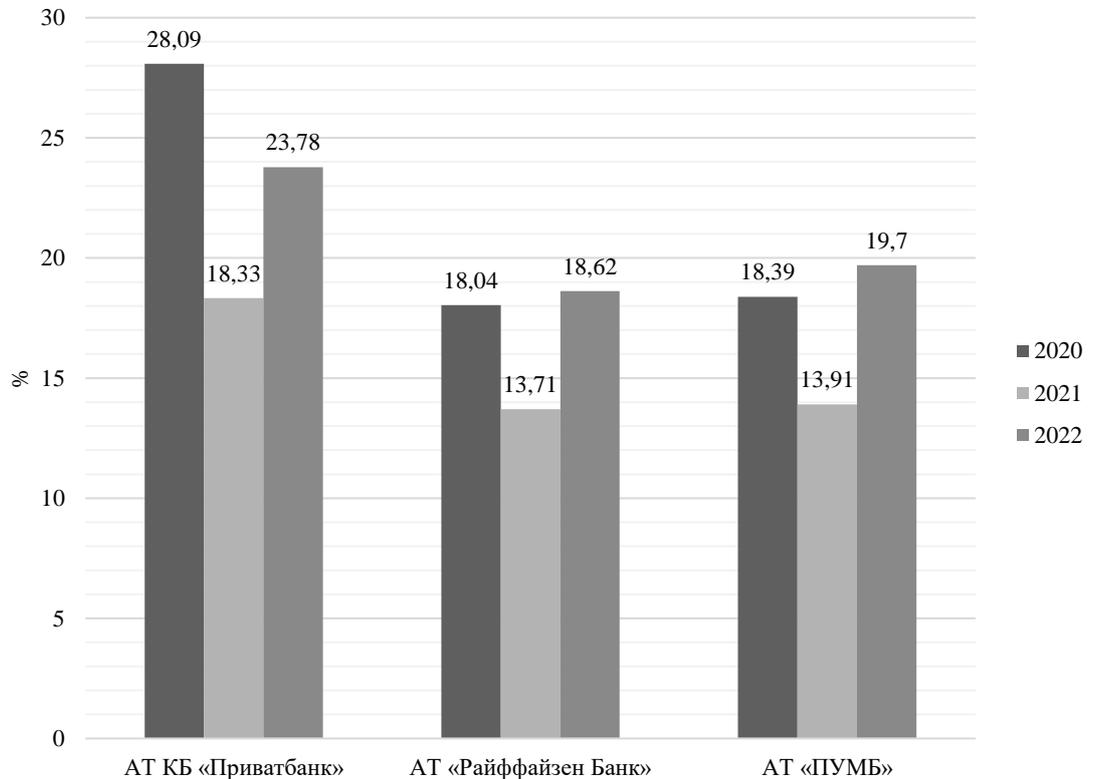

Рис. 2.11. Динаміка нормативу адекватності капіталу АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» протягом 2020-2022 рр. [48]

Відповідно до даних, наведених на рис. 2.11, норматив адекватності капіталу АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» коливається протягом аналізованого періоду. Зокрема АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» вдалось досягти максимального значення даного нормативу у 2022 році у розмірі 18,62% та 19,7% відповідно. Показник достатності регулятивного капіталу АТ КБ «Приватбанк» зменшився з 28,09% у 2020 році до 18,33% у 2021 році, однак у 2022 році відбувся його приріст до 23,78%. Більш того всі значення банків значно перевищують нормативне (10%), що свідчить про здатність АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» вчасно розраховуватись за своїми зобов'язаннями.

Кожен з вище зазначених банків має свою структуру зобов'язань, яка буде представлена у таблиці 2.7 [65-67].

Таблиця 2.7

Динаміка зобов'язань АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та
АТ «ПУМБ» протягом 2020-2022 рр.

Показники	Сума, млн. грн.			Відхилення (+,-), 2021/2020		Відхилення (+,-), 2022/2021	
	2020 рік	2021 рік	2022 рік	млн. грн.	%	млн. грн.	%
АТ КБ «Приватбанк»							
Кошти банків	19	3	0	-16	-84,21	-3	-100,00
Кошти клієнтів	312568	325019	471863	12451	3,98	146844	45,18
Податкові зобов'язання	156	170	3	14	8,97	-167	-98,24
Інші фінансові зобов'язання	4053	3824	2647	-229	-5,65	-1177	-30,78
Забезпечення	10687	3651	5804	-7036	-65,84	2153	58,97
Інші нефінансові зобов'язання	2103	1803	2274	-300	-14,27	471	26,12
Всього зобов'язань	329586	334470	482591	4884	1,48	148121	44,29
АТ «Райффайзен Банк»							
Кошти банків	3742	603	2385	-3139	-83,89	1782	295,52
Кошти клієнтів	88114	107129	143480	19015	21,58	36351	33,93
Похідні фінансові зобов'язання	30	19	21	-11	-36,67	2	10,53
Податкові зобов'язання	262	272	0	10	3,82	-272	-100,00
Забезпечення	148	173	583	25	16,89	410	236,99
Інші фінансові зобов'язання	1402	1760	1828	358	25,53	68	3,86
Інші нефінансові зобов'язання	579	698	788	119	20,55	90	12,89
Всього зобов'язань	94278	110656	149085	16378	17,37	38429	34,73
АТ «ПУМБ»							
Зобов'язання перед Центральним банком	4200	5693	4188	1493	35,55	-1505	-26,44
Кошти банків	1357	1445	2324	88	6,48	879	60,83
Кошти клієнтів	57515	80917	90230	23402	40,69	9313	11,51
Похідні фінансові зобов'язання	26	8	94	-18	-69,23	86	1075,00
Орендні зобов'язання	329	380	274	51	15,50	-106	-27,89
Податкові зобов'язання	132	258	0	126	95,45	-258	-100,00
Інші фінансові зобов'язання	1342	2464	2546	1122	83,61	82	3,33
Інші нефінансові зобов'язання	678	922	551	244	35,99	-371	-40,24
Всього зобов'язань	65580	92087	100278	26507	40,42	8191	8,89

Загальна сума зобов'язань АТ КБ «Приватбанк» збільшується протягом 2020-2022 рр. Відтак у 2021 році вона досягала значення 334470 млн. грн., що на 4884 млн. грн. або на 1,48% більше ніж 2020 року та у 2022 році – 482591 млн. грн., що на 148121 млн. грн. або на 44,29% більше ніж у 2021 році. Зобов'язання АТ КБ «Приватбанк» включають в себе: кошти банків, кошти клієнтів, податкові зобов'язання, інші фінансові зобов'язання, забезпечення та інші нефінансові зобов'язання (рис. 2.12).

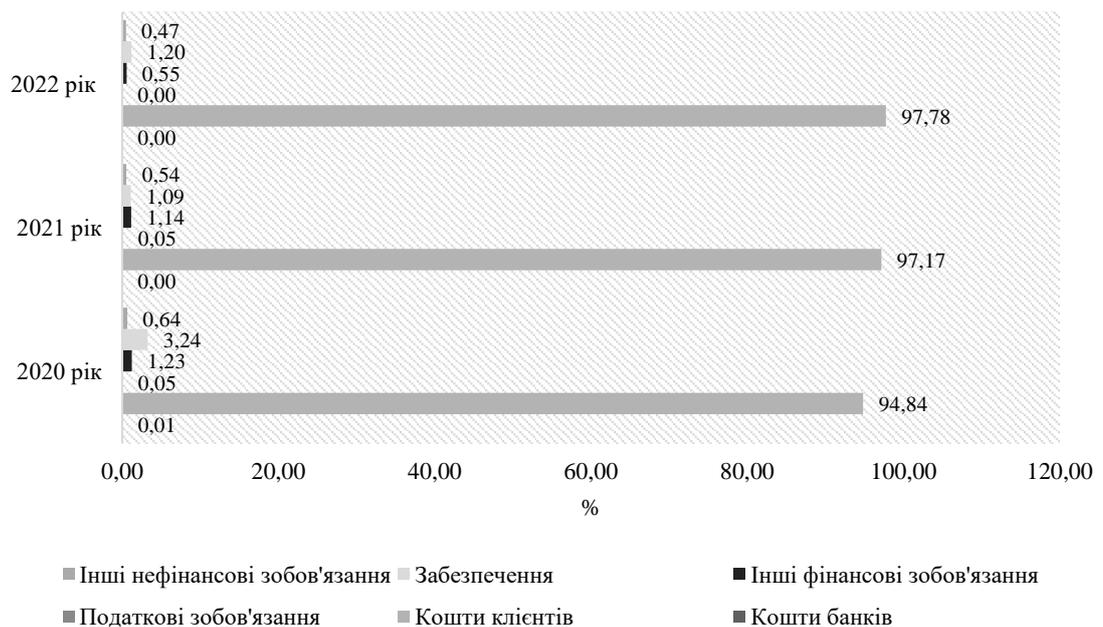

Рис. 2.12. Структура зобов'язань АТ КБ «Приватбанк» у 2020-2022 рр. [67]

Серед зобов'язань АТ КБ «Приватбанк» найбільшу питому вагу займають кошти клієнтів. Більш того їх частка протягом досліджуваного періоду постійно нарощується, відтак у 2020 році вона становила 94,84%, у 2021 році – 97,17%, а у 2022 році – 97,78%. Найменша частка припадає на кошти банків та податкові зобов'язання.

Якщо говорити про зобов'язання АТ «Райффайзен Банк», то їх обсяг у 2020-2022 рр. також поступово збільшується. У 2020 році вони досягали значення 94278 млн. грн., у 2021 році – 110656 млн. грн., а у 2022 році – 149085 млн. грн. До складу зобов'язань АТ «Райффайзен Банк» відносяться: кошти банків, кошти клієнтів, похідні фінансові зобов'язання, податкові зобов'язання,

забезпечення, інші фінансові зобов'язання та інші нефінансові зобов'язання (рис. 2.13).

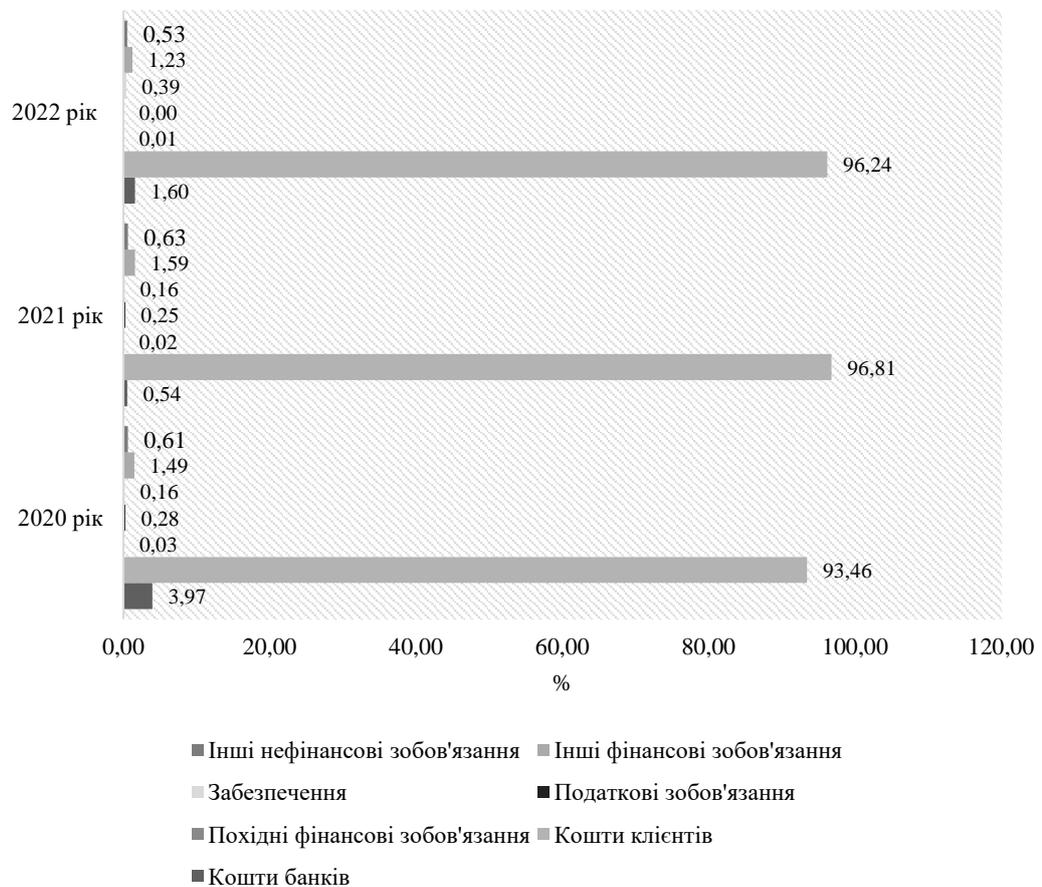

Рис. 2.13. Структура зобов'язань АТ «Райффайзен Банк» у 2020-2022 рр.

[66]

У структурі зобов'язань АТ «Райффайзен Банк» також переважають кошти клієнтів. У 2020 році їх частка становила 93,46%, у 2021 році – 96,81%, а у 2022 році – 96,24%. Найменшу питому вагу займають похідні фінансові зобов'язання та податкові зобов'язання.

Схожа позитивна динаміка збільшення обсягів зобов'язань спостерігається у АТ «ПУМБ» протягом досліджуваного періоду. Тобто у 2021 році відбувся їх приріст на 26507 млн. грн. або на 40,42% порівняно з 2020 роком, а у 2022 році на 8191 млн. грн. або на 8,89% порівняно з 2021 роком. Зобов'язання АТ «ПУМБ» охоплюють: зобов'язання перед Центральним банком, кошти банків, кошти клієнтів, похідні фінансові зобов'язання, орендні зобов'язання, податкові

зобов'язання, інші фінансові зобов'язання та інші нефінансові зобов'язання (рис. 2.14).

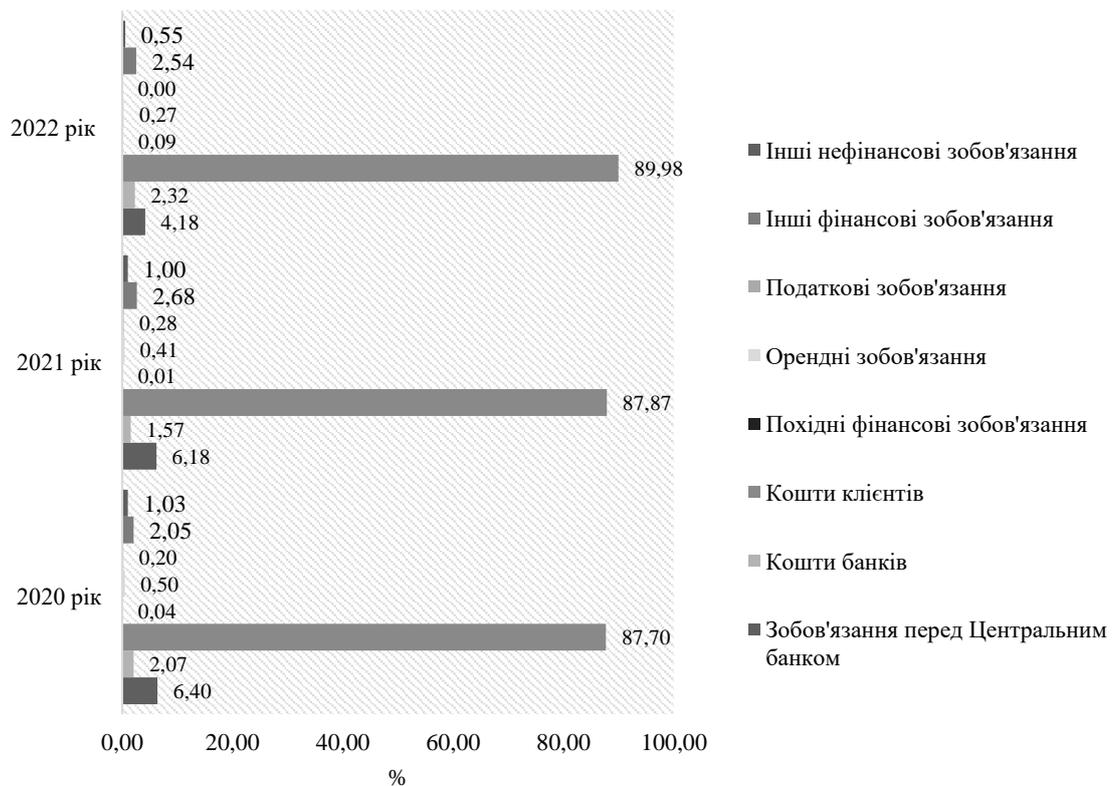

Рис. 2.14. Структура зобов'язань АТ «ПУМБ» у 2020-2022 рр. [65]

Найбільшу частку у структурі зобов'язань АТ «ПУМБ» займають кошти клієнтів і вона збільшується протягом досліджуваного періоду. Відтак у 2020 році їх частка складала 87,70%, у 2021 році – 87,87%, у 2022 році – 89,98%. На відміну від інших банків у структурі зобов'язань АТ «ПУМБ» присутні зобов'язання перед Центральним банком, частка яких поступово зменшується та у 2022 році набуває значення 4,18%.

Відповідно такий приріст загальної суми зобов'язань АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» у 2020-2022 рр. слід вважати позитивним явищем, що свідчить про ефективну роботу депозитних відділів щодо залучення ресурсів. Крім того зростання обсягів зобов'язань відбулось саме за рахунок збільшення коштів клієнтів, а не за рахунок міжбанківського кредитування. Тож варто зазначити, що АТ КБ «Приватбанк»,

АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» здійснюють правильну політику щодо залучення нових клієнтів, тим самим формують стабільну кількість ресурсів банку завдяки залученню депозитів фізичних осіб.

Одним із найактуальніших питань під час розвитку як банківської системи, так і окремих банків в умовах фінансової нестабільності є забезпечення їх фінансової стійкості і стабільності. У зв'язку з цим НБУ затвердив обов'язкові економічні нормативи, яких повинні дотримуватись всі банки. У таблиці 2.8 [48] наведено значення економічних нормативів АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк», АТ «ПУМБ» протягом 2020-2022 рр.

Таблиця 2.8

Динаміка дотримання економічних нормативів АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» протягом 2020-2022 рр.

Норматив	Назва	Стандартне значення	Роки		
			2020	2021	2022
1	2	3	4	5	6
АТ КБ «Приватбанк»					
Н1	Мінімальний розмір регулятивного капіталу тис. грн.	200 млн. грн.	35256911	40842924	54523488
Н2	Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу	не менше 10%	28,09	18,33	23,78
Н3	Норматив достатності основного капіталу	не менше 7%	14,06	9,17	11,90
Н6	Норматив короткострокової ліквідності	не менше 60%	92,92	93,76	-
Н7	Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента	не більше 25%	9,62	8,01	6,37
Н8	Норматив великих кредитних ризиків	не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу	0,00	0,00	0,00
Н9	Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами	не більше 25%	0,16	0,08	0,00
Н11	Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою	не більше 15 %	0,06	0,01	0,00
Н12	Норматив загальної суми інвестування	не більше 60%	0,07	0,02	0,00

Продовження табл. 2.8

1	2	3	4	5	6
LCR _{ВВ}	Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами	не менше 100%	278,23	258,85	311,01
LCR _{ІВ}	Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті	не менше 100%	218,18	200,36	260,14
NSFR	Норматив коефіцієнта чистого стабільного фінансування	не менше 90%	-	156,56	182,24
АТ «Райффайзен Банк»					
H1	Мінімальний розмір регулятивного капіталу тис. грн.	200 млн. грн.	10474033	12424693	15223152
H2	Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу	не менше 10%	18,04	13,71	18,62
H3	Норматив достатності основного капіталу	не менше 7%	11,91	9,29	15,58
H6	Норматив короткострокової ліквідності	не менше 60%	88,40	83,02	-
H7	Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента	не більше 25%	15,12	14,27	15,18
H8	Норматив великих кредитних ризиків	не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу	64,82	35,85	67,06
H9	Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами	не більше 25%	7,20	4,69	1,61
H11	Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою	не більше 15 %	0,80	0,80	0,01
H12	Норматив загальної суми інвестування	не більше 60%	0,84	0,84	0,01
LCR _{ВВ}	Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами	не менше 100%	286,15	219,08	305,96
LCR _{ІВ}	Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті	не менше 100%	467,56	318,18	333,69
NSFR	Норматив коефіцієнта чистого стабільного фінансування	не менше 90%	-	122,32	171,84
АТ «ПУМБ»					
H1	Мінімальний розмір регулятивного капіталу тис. грн.	200 млн. грн.	8589500	11009584	12541101

Продовження табл. 2.8

1	2	3	4	5	6
H2	Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу	не менше 10%	18,39	13,91	19,70
H3	Норматив достатності основного капіталу	не менше 7%	13,33	9,43	11,43
H6	Норматив короткострокової ліквідності	не менше 60%	98,28	95,70	-
H7	Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента	не більше 25%	9,86	9,70	13,45
H8	Норматив великих кредитних ризиків	не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу	0,00	7,52	13,45
H9	Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами	не більше 25%	6,06	7,52	8,34
H11	Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою	не більше 15 %	0,12	0,12	0,00
H12	Норматив загальної суми інвестування	не більше 60%	0,15	0,15	0,00
LCR _{ВВ}	Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами	не менше 100%	182,36	173,26	248,62
LCR _{ІВ}	Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті	не менше 100%	261,03	211,06	328,24
NSFR	Норматив коефіцієнта чистого стабільного фінансування	не менше 90%	-	126,86	148,85

Згідно з таблиці 2.8 видно, що АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» дотримуються всіх економічних нормативів НБУ в 2020-2022 рр. Нормативи капіталу (H2 та H3) АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк», АТ «ПУМБ» протягом досліджуваного періоду мають хвилеподібну динаміку, однак при цьому залишаються в межах норми. А це свідчить про те, що ці банки можуть своєчасно розраховуватись за свої зобов'язаннями за кредитними, грошово-кредитними та торговими операціями.

Розрахунок банками нормативу короткострокової ліквідності (H6) було скасовано відповідно до постанови Правління Національного банку України від

23.03.2022 № 59 «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України», тому дані цього нормативу за 2022 рік відсутні. Протягом двох попередніх років значення цього нормативу АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» повністю відповідали оптимальним.

Більш того введено в дію нормативи коефіцієнта покриття ліквідністю як за всіма валютами так і в іноземній валюті, а також норматив коефіцієнта чистого стабільного фінансування. Всі ці зазначені нормативи повністю виконуються АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» протягом досліджуваного періоду, тобто вони перевищують їх нормативні значення. Зокрема це свідчить про те, що АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» виконують мінімально необхідний рівень ліквідності для покриття чистого очікуваного відтоку грошових коштів та досліджувані банки надають перевагу більш стабільним та довгостроковим джерелам фінансування та в той же час зменшують свою залежність від короткострокового фінансування. Це допомагає АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» урівноважити активи та пасиви на момент погашення та підтримує зменшення ризиків для фінансової стійкості, котрі пов'язані з короткостроковим фінансуванням [14].

Нормативи кредитного ризику (Н7, Н8 та Н9) АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» коливаються протягом аналізованого періоду. Відтак це вказує на те, що у 2020-2022 рр. то збільшується, то зменшується кредитний ризик на одного контрагента, а також кредитний ризик за операціями, пов'язаними з банком особами.

Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11) та норматив загальної суми інвестування (Н12) АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» в досліджуваному періоді виконуються, проте сягають мінімальних значень. Це вказує, що в останні роки інвестиційна діяльність даних банків не підтримується на належному рівні.

Дослідимо фінансову стійкість АТ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» не тільки за економічними нормативами, а й за допомогою коефіцієнтів фінансової стійкості (табл. 2.9) [65-67].

Таблиця 2.9

Розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» протягом 2020-2022 рр.

АТ КБ «Приватбанк»				
Вихідні дані, млн. грн.		Роки		
		2020	2021	2022
1		2	3	4
Власний капітал		53057	66915	57939
Залучені кошти		329586	334470	482719
Активи		382643	401385	540658
Найменування показника	Оптимальне значення	Роки		
		2020	2021	2022
Коефіцієнт «фінансового важеля»	1 – 20	6,21	5,00	8,33
Коефіцієнт надійності	не менше 5%	16,10	20,01	12,00
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів	не менше 10%	13,87	16,67	10,72
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	12 – 15	7,21	6,00	9,33
АТ «Райффайзен Банк»				
Вихідні дані, млн. грн.		Роки		
		2020	2021	2022
Власний капітал		13083	15775	17277
Залучені кошти		94278	110656	149085
Активи		107361	126432	166362
Найменування показника	Оптимальне значення	Роки		
		2020	2021	2022
Коефіцієнт «фінансового важеля»	1 – 20	7,21	7,01	8,63
Коефіцієнт надійності	не менше 5%	13,88	14,26	11,59
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів	не менше 10%	12,19	12,48	10,39
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	12 – 15	8,21	8,01	9,63
АТ «ПУМБ»				
Вихідні дані, млн. грн.		Роки		
		2020	2021	2022
Власний капітал		9684	12561	11696
Залучені кошти		65580	92087	100278

Продовження табл. 2.9

1		2	3	4
Активи		75264	104649	111974
Найменування показника	Оптимальне значення	Роки		
		2020	2021	2022
Коефіцієнт «фінансового важеля»	1 – 20	6,77	7,33	8,57
Коефіцієнт надійності	не менше 5%	14,77	13,64	11,66
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів	не менше 10%	12,87	12,00	10,45
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	12 – 15	7,77	8,33	9,57

Коефіцієнт «фінансового важеля» АТ КБ «Приватбанк» набуває максимального значення у 2022 році у розмірі 8,33, тобто відбувся його приріст порівняно з 2020 роком на 2,12. Незважаючи на високий рівень власного капіталу, АТ КБ «Приватбанк» активізує свою діяльність на грошовому ринку з метою залучення вільних коштів. Значення коефіцієнту надійності АТ КБ «Приватбанк» значно перевищує нормативне. Хоч у 2022 році відбувся його незначний спад до 12%, проте при цьому банк має високий рівень достатності капіталу та надійності. Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів АТ КБ «Приватбанк» коливається протягом досліджуваного періоду та у 2022 році набуває мінімального значення 10,39%, однак він перевищує оптимальний розмір, що вказує на достатність капіталу, створеного АТ КБ «Приватбанк» для хеджування ризиків, що пов'язані з формуванням активів. Щодо коефіцієнту мультиплікатора капіталу АТ КБ «Приватбанк», то його значення не відповідають нормативним протягом аналізованого періоду. Це свідчить про те, що темп зростання акціонерного капіталу перевищує темп зростання активів.

Схожу тенденцію має коефіцієнт «фінансового важеля» АТ «Райффайзен Банк», максимального значення він також набуває у 2022 році у розмірі 8,63, тобто його величина збільшилась на 1,42 у порівнянні з 2020 роком. АТ «Райффайзен Банк» збільшує свою активність щодо залучення грошових коштів на грошовому ринку. Коефіцієнт надійності АТ «Райффайзен Банк»

показує дійсно хороші результати, адже його значення значно перевищують нормативні. Незважаючи на те, що у 2022 році відбувся його спад до 11,59%, при цьому банк зберігає достатній рівень надійності своєї діяльності. Коефіцієнт участі власного капіталу у формування активів АТ «Райффайзен Банк» коливається та у 2022 році набуває значення 10,39%, що також цілком та повністю відповідає нормативному. Тому варто зазначити, що у АТ «Райффайзен Банк» сформовано достатньо капіталу, щоб покрити ризики, пов'язані з формуванням активів. Темп зростання акціонерного капіталу перевищує темп зростання активів у АТ «Райффайзен Банк» про що свідчать занадто низькі значення коефіцієнту мультиплікатора капіталу.

Протягом досліджуваного періоду відбувся приріст коефіцієнта «фінансового важеля» АТ «ПУМБ» та у 2022 році він сягає значення 8,57, що знаходиться в межах норми. Тенденція даного показника свідчить про те, що банк зберіг активність, що стосується залучення вільних коштів на фінансовому ринку, навіть за достатнього забезпечення власними. На відміну від двох попередніх банків, коефіцієнт надійності АТ «ПУМБ» поступово зменшується та у 2022 році досягає мінімального значення у розмірі 11,66%, однак воно перевищує нормативне, що є позитивним явищем. За результатами оцінки коефіцієнта участі власного капіталу у формування активів АТ «ПУМБ» у 2022 році – 10,45%, банк має значний рівень сформованого власного капіталу для покриття всіх можливих ризиків, які пов'язані з формуванням активів. Так само як і в двох попередніх банках, коефіцієнт мультиплікатора капіталу АТ «ПУМБ» не відповідає нормативним значенням.

Отже, розглянувши основні показники фінансової стійкості та дотримання економічних нормативів АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» можна дійти до висновку, що ці банки є надійними та стабільними, які вдосконалюють своє обслуговування клієнтів та рухаються до європейських стандартів.

2.3. Інтегральна оцінка фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки

У теперішніх умовах розвитку банків та банківської системи в цілому відсутня гармонізована система показників, що узагальнювала б характеристику фінансової стійкості банківських установ. У зв'язку з цим аналітики застосовують різноманітні методи, зокрема, які розроблені ними самостійно, що охоплюють різні показники та різну їх кількість.

Розглядаючи фінансову стійкість банків, як сукупність показників, слід зазначити, що рейтингова група коефіцієнтів формується в основному на аналізі джерел їх капіталу, тобто аналізу пасивів, без урахування майнових змін. Тому зазначимо, що для того, щоб сконструювати повну та найбільш вірогідну модель оцінки фінансової стійкості слід брати до уваги показники, які визначають якість управління як активами так і пасивами банку.

Система показників фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» дозволить визначити їх якісний стан та вразливість до внутрішніх та зовнішніх факторів впливу.

Таким чином, для оцінки рівня управління активами та пасивами, а також побудови інтегральної моделі оцінки фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» приступимо до оцінки груп показників, що визначають стабільність капіталу, якість активів та пасивів, ліквідність та ефективність управління.

Зокрема, для утворення комплексної моделі оцінки фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» обрахуємо такі показники: X_1 – коефіцієнт надійності; X_2 – коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів; X_3 – співвідношення капіталу до депозитів; X_4 – коефіцієнт, що показує рівень депозитів у зобов'язаннях; X_5 – коефіцієнт кредитної активності; X_6 – коефіцієнт покриття ліквідності; X_7 – коефіцієнт загальної ліквідності; X_8 – коефіцієнт платоспроможності.

Тепер побудуємо модель розрахунку інтегрального показника фінансової стійкості для досліджуваних банків [44].

$$Ifs = \frac{X_1}{0,050} + \frac{X_2}{0,100} + \frac{X_3}{0,150} + \frac{X_4}{0,150} + \frac{X_5}{0,650} + \frac{X_6}{1} + \frac{X_7}{0,400} + \frac{X_8}{0,100} \quad (2.1)$$

де Ifs – інтегральний показник фінансової стійкості;

X_i – якісні показники фінансової стійкості.

Для того, щоб узагальнити всі проведені обрахунки, відобразимо їх у таблиці 2.10 [65-67] з метою оцінки проміжних показників та інтегрального показника фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» у 2020-2022 рр.

Таблиця 2.10

Динаміка основних якісних показників та інтегрального показника фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» у 2020-2022 рр.

Показники	АТ КБ «Приватбанк»			АТ «Райффайзен Банк»			АТ «ПУМБ»		
	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
X1 (коефіцієнт надійності)	3,2	4	2,4	2,8	2,8	2,4	3	2,8	2,4
X2 (коефіцієнт участі капіталу у формуванні активів)	1,4	1,7	1,1	1,2	1,2	1	1,3	1,2	1
X3 (співвідношення капіталу до депозитів)	1,1	1,4	0,8	0,9	1	0,8	1,1	1	0,9
X4 (коефіцієнт, що показує рівень депозитів у зобов'язаннях)	6,3	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6	5,9	6,1
X5 (коефіцієнт кредитної активності)	0,3	0,4	0,5	1,0	1,0	0,9	0,8	0,8	0,6

Продовження табл. 2.10

X6 (коефіцієнт покриття ліквідності)	2,8	2,6	3,1	2,9	2,2	3,1	1,8	1,7	2,5
X7 (коефіцієнт загальної ліквідності)	2,9	3	2,8	2,9	2,9	2,8	2,9	2,9	2,8
X8 (коефіцієнт платоспроможності)	2,8	1,8	2,4	1,8	1,4	1,9	1,8	1,4	2
<i>I_{fs}</i> (Інтегральний показник фінансової стійкості)	20,9	21,3	19,6	19,9	18,9	19,4	18,7	17,7	18,3

Значення інтегрального показника має бути не менше 8, з огляду на дотримання всіх критеріїв фінансової стійкості банків, що містяться у формулі. Відмітимо, що протягом досліджуваного періоду значення інтегрального показника фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» більше ніж вдвічі перевищують його граничне значення, завдяки їх дотриманню економічних нормативів, що встановлені НБУ.

Здійснимо графічне відображення динаміки основних якісних показників управління активами та пасивами та загального інтегрального показника фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» у 2020-2022 рр. на рисунку 2.15.

Відповідно до рисунку 2.15 можемо зазначити, що найкращі результати демонструє коефіцієнт, що показує рівень депозитів у зобов'язаннях, коефіцієнт надійності та коефіцієнти, що пов'язані з ліквідністю. Саме ці показники вказують на високий рівень фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» протягом 2020-2022 рр. Однак слід зауважити, що кредитна активність АТ КБ «Приватбанк» залишається на низькому рівні, про що свідчать занадто низькі значення коефіцієнта кредитної активності банку.

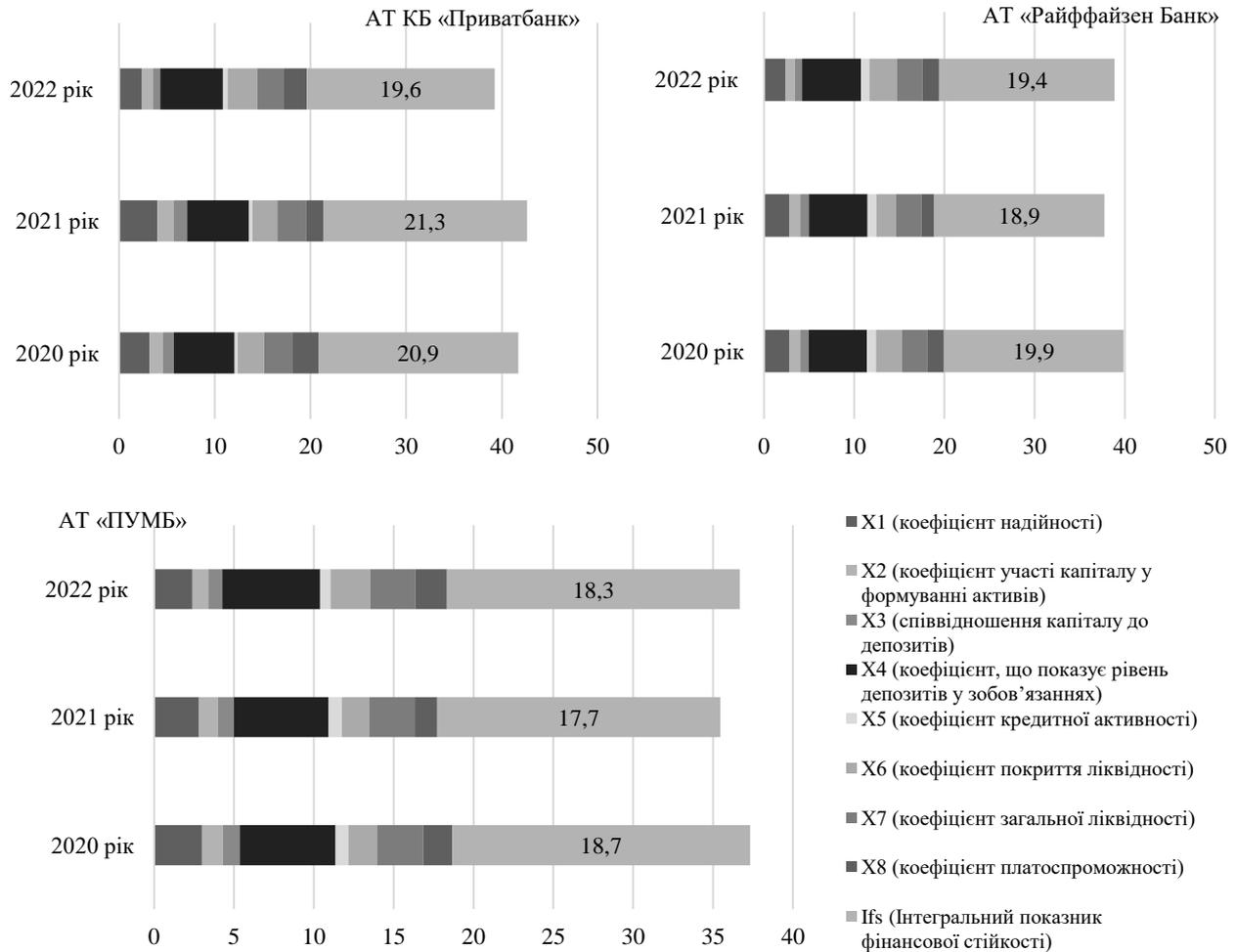

Рис. 2.15. Динаміка основних якісних показників та інтегрального показника фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» у 2020-2022 рр. [65-67]

Отже, АТ КБ «Приватбанк» має найкраще значення інтегрального показника фінансової стійкості серед досліджуваних банків, а саме у 2020 році він набуває значення 20,9, у 2021 році – 21,3, а у 2022 році – 20,9. Зокрема АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» вдалось покращити рівень фінансової стійкості у 2022 році порівняно з 2021 роком, незважаючи навіть на війну та нестабільну фінансової системи в країні, про що свідчить приріст їх інтегрального показника фінансової стійкості.

Підсумовуючи все вище сказане, варто зазначити, що в умовах воєнного стану банківська система України намагається підтримувати свою фінансову

стійкість та прибуткову діяльність. Насамперед це проявляється у тому, що скоротилась кількість діючих банківських установ, у зв'язку з цим посилюється державний контроль над тіньовою банківською діяльністю та відмиванням грошей. Це також обумовило зростання обсягу зобов'язань, доходів та чистого прибутку. Якщо говорити про дотримання економічних нормативів, то банківська система продемонструвала дійсно хороші результати в умовах воєнного стану. Відтак всі нормативи знаходяться в межах допустимого, але нормативи інвестування вказують на те, що інвестиційна діяльність банків не знаходиться на належному рівні. Щодо коефіцієнтів фінансової стійкості, то лише коефіцієнт «фінансового важеля» та коефіцієнт надійності знаходяться в межах норми, на відміну від коефіцієнту участі власного капіталу у формуванні активів та коефіцієнту мультиплікатору капіталу.

Якщо говорити про діяльність АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ», то вони показують дійсно хороші результати, навіть в умовах воєнного стану. Зокрема протягом аналізованого періоду їм вдалось наростити обсяги активів. Ситуація з власним капіталом практично ідентична, лише у 2022 році АТ КБ «Приватбанк» та АТ «ПУМБ» у зв'язку з воєнними діями втратили його незначну кількість. На відміну від них АТ «Райффайзен Банк» вдалось збільшити і обсяг власного капіталу навіть незважаючи на фінансову нестабільність у 2022 році. Зобов'язання АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» у досліджуваному триріччі також збільшуються, що є позитивним явищем для їх діяльності. Аналіз дотримання економічних нормативів встановлених НБУ та розрахунок основних коефіцієнтів фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» дають змогу стверджувати, що вони можуть оперативної та повністю розраховуватись за своїми зобов'язаннями, що впливають з торгових, кредитних та грошових операцій, компенсувати ризики шляхом поступового нарощення капіталу, а також мають високу конкурентоспроможність у банківській сфері.

Провівши інтегральний аналіз фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» вдалось дослідити, що як у довоєнний період, так і в умовах воєнного стану АТ КБ «Приватбанк» має найкращий рівень фінансової стійкості серед досліджуваних банків, адже значення його інтегрального показника фінансової стійкості є найбільшим. Однак в той же час АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» демонструють також хороші результати та їхня фінансова стійкість навіть в період воєнного стану залишається на досить високому рівні, що є позитивним явищем.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

3.1. Банківські ризики та їх вплив на фінансову стійкість комерційних банків

Банківська діяльність є одним із найризикованіших видів діяльності через свою специфіку. Її сутність зводиться до залучення (накопичення) тимчасово вільних коштів від суб'єктів господарювання та потім наданні цих коштів у користування юридичним або фізичним особам від свого імені, на свій страх та ризик. У зв'язку з тим, що створюються нові, а також вдосконалюються вже існуючі банківські послуги, то відповідно з'являються нові та види «мутацій» вже існуючих банківських ризиків.

За останні роки український фінансовий сектор зазнав кардинальних змін через вплив багатьох негативних факторів, зокрема обмежень пов'язаних з пандемією та військовою агресією росії проти України. Оскільки банківська система є найважливішою складовою у забезпеченні стабільності фінансового сектора в цілому, тому слід особливо уважно досліджувати вплив негативних або дестабілізуючих факторів. Завдяки заходам, вжитим НБУ, пандемія COVID-19 не стала переломним моментом для існування комерційних банків та більш того навіть не поставало питання щодо їх ліквідації чи закриття. Проте навіть готові до втілення в життя плани щодо забезпечення безперебійної діяльності не зменшують обсягів втрат, спричинених ризиками збройної агресії.

Слід зазначити, що ризик для банку – це «ймовірність того, що події, очікувані або неочікувані, можуть мати негативний вплив на капітал та/або надходження банку» [3]. Іншими словами, банківський ризик може призвести до недоотримання доходів або отримання збитків, зменшення загальної вартості капіталу банку, що неминуче спричинить втрату довіри зі сторони клієнтів та кредиторів, репутаційну шкоду, а також банкрутство банківської установи.

Проте коли ризики банку виправдані (приймавши ризики, банк досягає своєї мети і отримує більшу кількість доходів порівняно з витратами) та керовані, то їх поява є цілком та повністю природним явищем, характерним для компаній, які ведуть бізнес та основною метою яких є отримання прибутку.

Відомо, що основною гарантією забезпечення фінансової стійкості комерційних банків є потреба у ефективному та добре організованому управлінні ризиками, які завжди супроводжують банківську діяльність. За останні півстоліття все більше уваги приділяється вивченню ризик-менеджменту за кордоном, зокрема це пов'язано з пошуком результативних методів оцінювання, спостереженням та контролем за ризиками. Однак враховуючи особливості розвитку українських банків та нерозвиненість окремих секторів фінансового ринку (біржовий та страховий ринок тощо) не всі рекомендації, що пов'язані з ефективним управлінням ризиків банків слід впроваджувати у вітчизняній банківській системі [58].

До ризиків, що мають найбільший вплив на фінансову стійкість комерційних банків слід віднести: відсотковий, кредитний та ризик ліквідності. Без сумнівів за винятком згаданих вище ризиків, комерційні банки також стикаються з низкою інших ризиків, таких як: валютний, ринковий та операційний. Тим не менш кредитний ризик, ризик відсоткової ставки та ліквідності перебувають під найпильнішим контролем з боку органів нагляду, а також комерційні банки визнають ці ризики найбільш небезпечними для свого фінансового стану, що підкріплюється певними дослідженнями експертів. Поміж цих трьох ризиків кредитний ризик є найважливішим, адже він може істотно знизити прибуток та навіть спричинити банкрутство. Так, наприклад неефективне управління кредитним ризиком може призвести до збитковості кредитів, зниження прибутковості та вартості банку, що у свою чергу стане причиною зниження фінансової стійкості комерційного банку [69].

Для того, щоб сформувати ефективну систему управління ризиками банки повинні виконати багато систематичних та організаційних завдань. Дана система має бути унікальною та повинна мати свої особливості, програмне забезпечення

та ступінь автоматизації також мають бути різними з урахуванням характеристик кожного банку окремо.

На рисунку 3.1 наведемо графічне відображення впливу ризиків на фінансову стійкість комерційних банків.

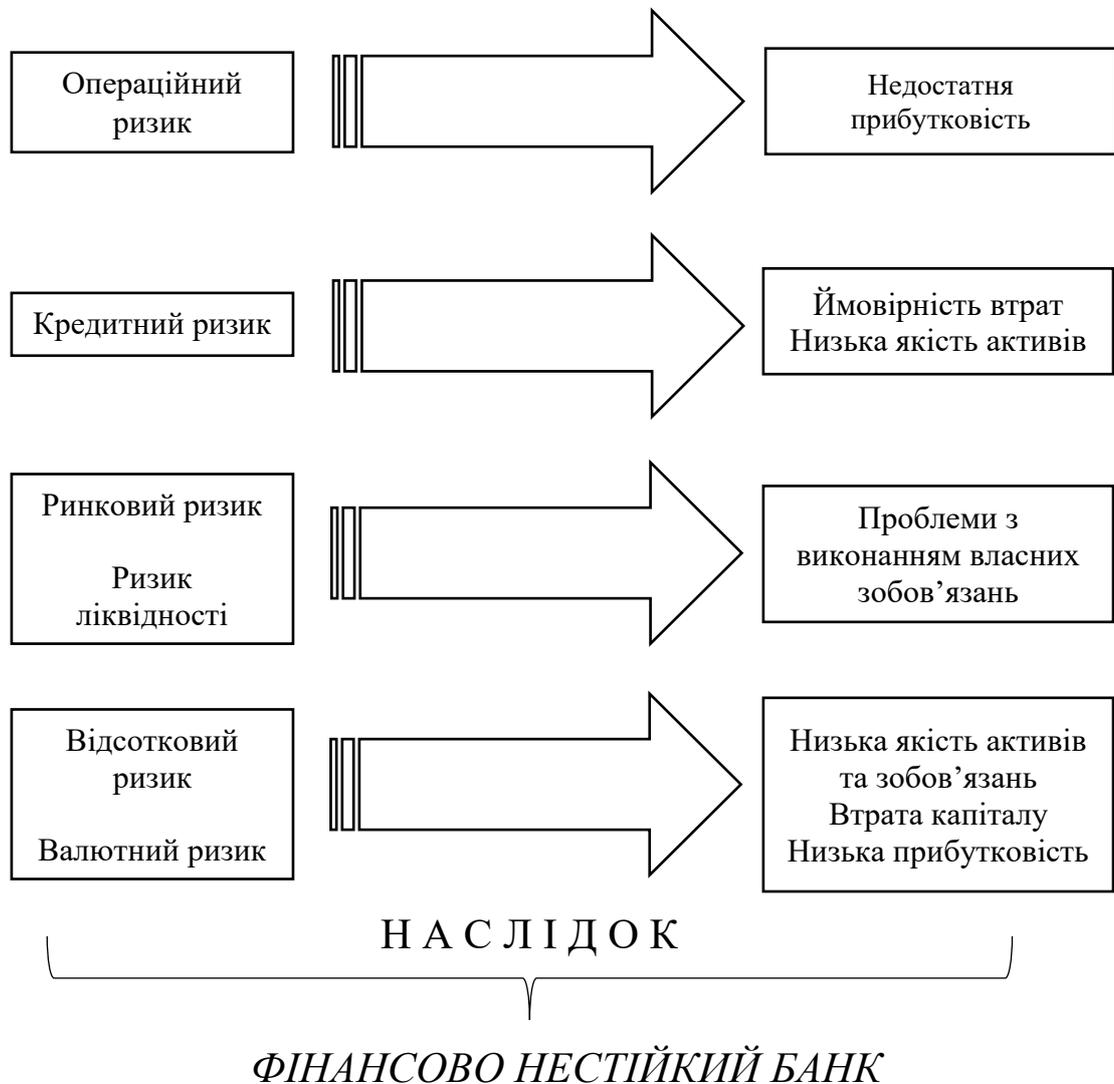

Рис. 3.1. Вплив ризиків на фінансову стійкість комерційних банків [25]

З рисунку 3.1 ми можемо побачити, що операційний ризик спричиняє недостатню прибутковість банків, кредитний ризик – ймовірність втрат та низьку якість активів, ринковий ризи та ризик ліквідності – проблеми з виконанням власних зобов'язань, а в той же час відсотковий та валютний ризик – низьку якість активів та зобов'язань, втрату капіталу та низьку прибутковість.

Також розглянемо детальніше ризики, котрі пов'язані з періодом воєнного стану в Україні (рис. 3.2).

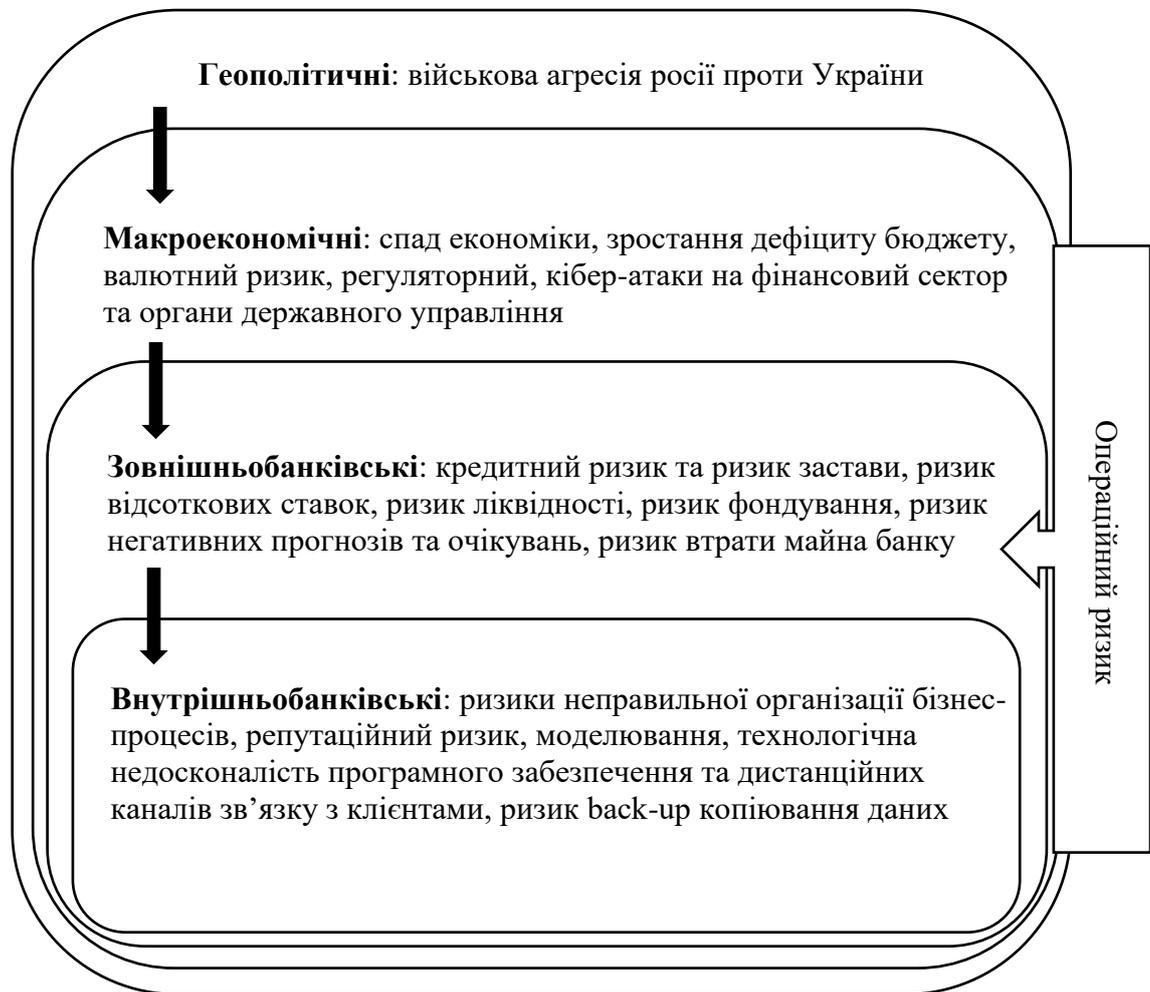

Рис. 3.2. Актуальна мапа банківських ризиків під час воєнного стану в Україні [41]

На рисунку 3.2 продемонстровано безпосередній вплив геополітичних, макроекономічних, зовнішньобанківських на ризики конкретного комерційного банку.

Різка девальвація національної валюти збільшила ймовірність виникнення валютного ризику. Деякі стримувальні дії НБУ на валютному ринку що пов'язані з купівлею та переказом валюти, формують деякі ризики та не вигідні умови для ведення бізнесу, особливо при здійсненні імпортно-експортних операцій з товарами, що ще більше посилює спекулятивність. Валютний ризик також має

вплив і на клієнтів банку та їх збережень, які при банкрутстві банку будуть повернуті в повному обсязі, але в еквіваленті гривні за офіційним курсом НБУ протягом воєнного стану або трьох місяців після його закінчення або скасування [1]. Крім того, на даний момент комерційні банки час від часу відчувають дефіцит ліквідності іноземної валюти, але НБУ певною мірою вирішує цю проблему та проводить операції з підкріплення банківських кас, які мають готівку в іноземній валюті, здійснюючи обмін безготівкової валюти банків на готівкову без використання міжнародних резервних фондів України [49]. Змінилися також курси валют, саме тому станом на 24 лютого 2022 року НБУ зафіксував курс долара США на рівні 29,2549 грн./дол. США, а вже починаючи з 21 липня скорегував курс до 36,5686 грн./дол. США враховуючи зміни основних економічних характеристик України в умовах воєнного стану [50] (рис. 3.3).

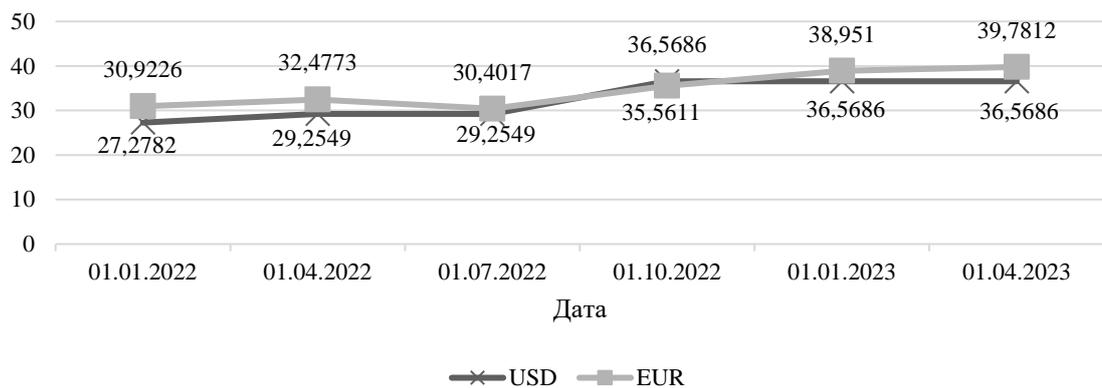

Рис. 3.3. Курс валют за даними НБУ з січня 2022 року по квітень 2023 року [54]

Регуляторний ризик означає те, що під час воєнного стану регулятор може змінювати банківські норми та правила, а також вживати впливових заходів, які частково або повністю обмежують здатність банків отримувати дохід і займатися певною діяльністю [56]. Для прикладу можна привести підвищення НБУ облікової ставки і, як наслідок, подорожчання кредитів рефінансування, через що банки почали погашати такі кредити. Проте було встановлено, що АТ «БАНК СІЧ» та АТ «БАНК ФОРВАРД» не змогли виконати свої зобов'язання щодо

кредитів рефінансування перед НБУ в установлений термін, за що були ліквідовані регулятором [32,34]. Більш того регуляторний ризик в період воєнного стану може виникнути шляхом додавання НБУ підстав для внесення банків до категорії проблемних або сумнівних, що зі свого боку може призвести до репутаційної шкоди.

В умовах кризи банки є надзвичайно уразливими до репутаційного ризику. Підтвердженням цього стала ліквідація двох російських банківських установ – АТ «МІЖНАРОДНИЙ РЕЗЕРВНИЙ БАНК» та ПАТ «Промінвестбанк» [12,13]. Таким чином, низький рівень репутації банківських установ, їх керівників, акціонерів та навіть менеджерів може спричинити найгірше – відкликання ліцензії та повну їх ліквідацію.

Мабуть, одним із найгостріших питань в період воєнного стану виступає поява кредитного ризику. Як було сказано, що у I півріччі 2022 року банки отримали збиток розміром 4,6 млрд. грн., в основному це обумовлено створенням резервів під очікувані збитки по кредитах. Нездатність позичальників вчасно та повністю розраховуватись за своїми кредитами призвела до погіршення якості наданих позик, адже цьому стали на заваді військові дії, в результаті яких позичальники втратили значну частину або все джерело для отримання доходу та майнову заставу за кредитною угодою. Разом зі збільшенням обсягів непрацюючих кредитів (NPL) погіршується якість кредитного портфеля (рис. 3.4).

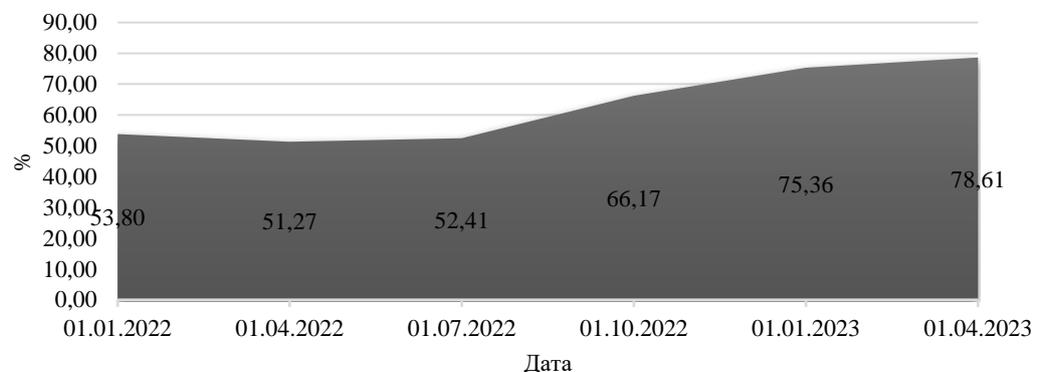

Рис. 3.4. Динаміка частки непрацюючих кредитів (NPL) серед усіх наданих кредитів в цілому по банківській системі [48]

На рисунку 3.4 видно, що до 1 квітня 2022 року спостерігалась тенденція до зниження частки непрацюючих кредитів у всіх кредитах, виданих банківським сектором. Проте з 1 квітня 2022 року частка непрацюючих кредитів почала поступово збільшуватися, збільшившись з 51,27% до 78,61% станом на 1 квітня 2023 року.

Неефективне управління кредитним ризиком може призвести до збільшення обсягу непрацюючих активів та непогашених кредитів, значно знизивши прибутковість і, зрештою, негативно вплинути на фінансову стійкість банку (рис. 3.5).

Рис. 3.5. Негативні наслідки неефективного управління кредитним ризиком комерційного банку [31]

Крім того, комерційні банківські установи не отримують в повному обсязі процентних доходів з огляду на зниження попиту на позики з боку домогосподарств та через зростання процентних ставок, що обумовлено підвищенням вартості кредитів. Проте ця тенденція дозволяє урівноважити кількість позичальників і не стає причиною раптового та значного погіршення якості кредитного портфеля [35].

Відсотковий ризик для комерційних банків у період дії воєнного стану зумовлений переважно підвищенням облікової ставки НБУ до 25%. Ризик відсоткових ставок зараз виявляється у рамках програм державного кредитування окремих галузей економіки з фіксованими відсотковими ставками, тобто кредитними ставками, які не відповідають ринковому рівню і можуть, у межах деяких програм, бути нижчими за процентні ставки за депозитами або облігаціями внутрішньої державної позики.

Операційний ризик в умовах воєнного стану є чи не найважливішим для банків на даний момент. Це пояснюється тим, що операційний ризик містить в собі багато факторів ризику, які призводять виникнення низки інших банківських ризиків. Передусім до них варто віднести втрату певної кількості банківських працівників внаслідок активних військових дій, втрату або повне пошкодження банківського майна, недосконалість банківських процесів, окремі з яких існують ще з часів пандемії COVID-19, проте виявилось, що вони не всі здатні адаптуватись до нових викликів, що пов'язані з веденням банківського бізнесу, які досить таки стрімко змінюються. Відповідно до цього кібератаки та зовнішні шахрайства на сервіси банків зі сторони країни-агресора також зростають. Мінімальний розмір операційного ризику для українських банків розраховується з 31 грудня 2021 року з коефіцієнтом 0,5 згідно з новими вимогами НБУ [5] та з 1 жовтня 2022 року становить 12,2 млрд. грн. Найбільшу частку операційного ризику в системі представляють АТ «ПриватБанк» в розмірі 33,7%, АТ «Райффайзен Банк» – 8,2%, АТ «Сенс Банк» – 5,9%, АТ «ПУМБ» – 4,9%. Оскільки усі вище перелічені банки є системно важливими для банківської

системи України, тому впровадження операційного ризику для зазначених банків призведе до масштабних системних проблем [48].

Рішення НБУ взяти участь у Телеконференції з питань операційної безпеки (Operational Security Situational Awareness Teleconference) є цілком поміркованим та розважливим, адже це допоможе своєчасно та регулярно обмінюватися інформацією з іншими учасниками щодо технологічних викликів, кіберзлочинності та інших питань фінансової безпеки, що надзвичайно потрібно і важливо в період воєнного стану [51].

Більш того відзначається, що в майбутньому можуть виникнути проблеми з ризиком ліквідності, в основному через підвищення облікової ставки НБУ до 25% [19]. Однак спростуванням цього є значення нормативу адекватності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2) банків, значення якого в банківській системі України в умовах воєнного стану ні разу не виходило за межі нормативного, наприклад відбувається його коливання від 19,7% станом на 1 січня 2023 року до 20,8% станом на 1 квітня 2023 року [48].

Ризики фондування для банківської системи України були особливо важливими в перші дні воєнного стану. Зокрема, відбувався невеликий відтік депозитів в іноземній валюті, оскільки терміни погашення депозитів стали коротшими, а дохідність була надзвичайно низькою. Проте значне зростання вартості ресурсів поступово збільшувало обсяг банківського фінансування, тоді як збільшення вартості рефінансування кредитів зробило фінансування від НБУ менш привабливим. Тобто процентні витрати для рефінансованих банків значно зросли.

Для того, щоб мінімізувати виникнення вище зазначених ризиків має бути добре організована система управління банківськими ризиками.

Система управління ризиками повинна включати в себе:

- визначення, класифікацію та ранжування ризиків, з якими комерційний банк стикається у результаті своєї діяльності;
- оцінку та аналіз ризиків, котрим піддається комерційний банк;
- розробку заходів для зменшення або уникнення ризиків;

- систематичне впровадження заходів з управління ризиками та моніторинг їх ефективності;
- контроль за впливом заходів системи управління банківськими ризиками [33].

Ці кроки є важливими в системі управління ризиками банку і на практиці ігнорування або пропуск цих кроків може спричинити неефективне управління банківськими ризиками.

Головною ціллю процесу управління ризиками є зменшення або повне уникнення ризику. Адже між ризиком та прибутком немає прямого зв'язку, тому важко сформулювати мету і зробити її чіткою. Відтак банки прагнуть не лише мінімізувати ризики, а й знаходити дієві рішення для підтримки співвідношення ризик-прибуток, що позитивно вплине на фінансову стійкість.

Отже, існує низка ризиків, які мають свій вплив на фінансову стійкість комерційних банків. Однак варто зауважити, що саме операційний та кредитний ризики можуть призвести до найгірших наслідків. Також в умовах воєнного стану набули особливого важливого значення такі ризики, як: валютний ризик, регуляторний ризик, репутаційний ризик, відсотковий ризик, ризик ліквідності, а також ризик фондування. Саме тому є досить таки необхідним впровадження ефективної системи управління ризиками у кожному комерційному банку.

3.2. Методи стабілізації фінансової стійкості комерційних банків в умовах воєнного стану в Україні

24 лютого 2022 року Україна зіткнулась з військовим вторгненням російської федерації, а вже станом на 25 лютого 2022 року на всій території України було введено воєнний стан, що спричинило нові обставини та перешкоди для функціонування окремих комерційних банків, так і банківської системи в цілому.

Станом на 15 квітня 2022 року Рада НБУ затвердила засади грошово-кредитної політики на період дії воєнного стану, які тимчасово набирають

чинності під час воєнного стану. Основними завданнями даної грошово-кредитної політики виступають:

- гарантування надійності та стабільності банківсько-фінансової системи країни;
- максимальне забезпечення оборонних потреб України;
- безперебійна діяльність державних фінансових систем, також об'єктів критичної інфраструктури [4].

НБУ запровадив наступні заходи в період воєнного стану для забезпечення фінансової стійкості як комерційних банків, так і банківської системи в цілому:

- тимчасове veto на розрахунок картками українських банків закордоном для купівлі акцій, облігацій, цінних паперів, а також для оплати брокерських послуг за цими операціями;
- підвищення облікової ставки до 25%;
- місячний ліміт на зняття готівкових коштів з гривневих рахунків, що відкриті в банках України, знижено зі 100 до 50 тис. грн. в еквіваленті;
- зняття обмежень щодо курсу продажу готівкової іноземної валюти клієнтам банку (у довоєнний період курс продажу не повинен відрізнятися від офіційного більш ніж на 10%) та обмежень, які пов'язані зі встановленням курсу, за допомогою якого банки списують кошти з рахунків клієнтів у гривні, якщо тільки здійснюється розрахунок гривневими картами закордоном;
- викуп військових облігацій [53].

З огляду на те, що на фінансову стійкість комерційних банків впливають різноманітні чинники в умовах воєнного стану, тому з метою підвищення їх фінансової стабільності необхідно:

- сформулювати ключові заходи щодо можливостей удосконалення управління власним капіталом, які сприятимуть рекапіталізації банків, тому що власний капітал має першорядне значення для гарантування фінансової стійкості, а також стабільного розвитку банківських установ;
- мінімізувати вплив ризиків, застосувавши різні підходи для цього.

Відповідно значущим фактором підвищення рівня капіталу банків є отримання чистого прибутку, розмір якого напряму має залежність від дивідендної та інвестиційної політики [40]. Основним методом управління капіталом для реінвестування доходів у разі капіталізації банку виступає ставка генерування капіталу (g). Вона приблизно дорівнює ROE (рентабельності капіталу) банку, помноженому на коефіцієнт утримання доходу (RR):

$$g = \frac{ROE - RR}{1 - ROE \times RR} \quad (3.1)$$

Для збільшення обсягу капіталу комерційним банкам необхідно збільшити розмір власного капіталу за рахунок зовнішніх коштів. До них можемо віднести випуск корпоративних облігацій та акцій, здачу в оренду нерухомості, а також продаж активів. У той же час можна збільшити капітал банків шляхом планування реінвестування дивідендів та розробки плану купівлі акцій службовцями банків.

Задля зменшення впливу ризику відсоткових ставок, щоб здійснити оптимізацію управління активами та пасивами і покращити їх якість, повинно виконуватись якісне управління ризиками та гарантування сек'юритизації. Управління відсотковим ризиком базується на одному з наступних методів: геп-метод (розкривається стратегія фіксації спреду), погодження термінів розподілу активів та фінансування пасивів (збалансований і незбалансований за термінами), сек'юритизація (продаж найбільш ризикових активів), хеджування, імітаційне моделювання, метод дюрації (стратегія імунізації балансу чи управління дюрацією) [6].

Фінансова стійкість комерційних банків значною мірою залежить від того, наскільки ефективно відбувається управління всіма факторами, що на неї мають вплив. У рамках викладеного, як одним із шляхів підвищення фінансової стійкості банків є підвищення якості фінансового менеджменту банків, особливо комітету з управління активами та пасивами та Казначейства банку. Це

пояснюється тим, що саме вони є головними підрозділами банку, завданнями яких є забезпечення фінансової стійкості банківських установ.

Зважаючи на вищесказане, можемо виокремити чотири основні напрями зміцнення фінансової стійкості комерційних банків в умовах воєнного стану (рис. 3.6).

Рис. 3.6. Напрями зміцнення фінансової стійкості комерційних банків в умовах воєнного стану [43]

Таким чином, методи управління ризиками у період воєнного стану відносяться до основних напрямків підвищення фінансової стійкості комерційних банків, це обґрунтовується тим, що рівень фінансової стійкості залежить від ефективності управління ризиками. Здатність комерційних банківських установ регулювати ризики та ліквідувати їх негативні наслідки має позитивне відображення на фінансовій стійкості банків. Інакше з'являться підстави для дестабілізації фінансової стійкості банку [38].

Відповідно до цього все більше уваги керівництво банку зосереджує на своєчасному виявленні ризиків та оцінці їх розміру з метою уникнення негативного впливу на банк. Тим не менш, банки повинні зосередитися не лише на зниженні відповідних ризиків, а й на підтримки оптимальної рівноваги

ризиків та прибутку, що однозначно матиме позитивний вплив на їх фінансову стійкість.

Мінімізація банківських ризиків здебільшого здійснюється за допомогою наступних методів (табл. 3.1) [43].

Таблиця 3.1

Методи мінімізації ризиків, що загрожують фінансовій стійкості
комерційних банків

Метод	Вплив на фінансову стійкість банку
Страховання	Укладення договору між страховою компанією та страхувальником з метою захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання страхових випадків, визначених договором страхування або чинним законодавством (досить широко використовується в управлінні кредитним ризиком – страхування майна, прийнятого у заставу, та страхування життя позичальника)
Диверсифікація	Розподіл коштів між різними активами, що дозволить зменшити загальний розмір ризику, але в той же час збільшить кількість типів ризиків, які необхідно контролювати
Хеджування	Комплекс засобів та дій, спрямованих на усунення ризиків або їх утримання на прийнятному для отримання прибутку рівні
Резервування	Створення резервів для покриття неочікуваних збитків від банківської діяльності з потенційно високим ризиком (уникнення негативного впливу на капітал банку, захист акціонерів і клієнтів, підвищення фінансової стійкості банку).
Лімітування	Обмеження за видами операцій, за структурою портфеля (величина «кредитної позиції» стосовно окремих контрагентів, частка контрагентів в структурі балансу банку з метою уникнення концентрації ризиків)

Для ефективного управління ризиками комерційні банки повинні: побудувати таку організаційну структуру, що містила б в собі управління ризиками на всіх етапах банківської діяльності; створити необхідну базу даних для оцінки ризиків; запровадити повну незалежність та діяльність єдиного відділу ризик-менеджменту.

Стрес-тестування є дієвим засобом оцінки фінансової стійкості банківських установ, що дає змогу не тільки оцінити резервні вимоги банків за негативних світових економічних сценаріїв, а й установити «слабкі місця» в

загальній економіці країни [45]. У 2021 році після річної перерви НБУ здійснив стрес-тестування українських банків. За даними НБУ, 30 банків, які сукупно володіють 93% активами банківської системи станом на початок 2021 року, пройшли стрес-тестування. Лише дев'ять банківських установ успішно пройшли стрес-тестування. Основними з них є банки з іноземним капіталом та державний Приватбанк. Крім того, згідно з результатами стрес-тестування ПУМБ і А-Банк не потребували капіталу.

За умов базового сценарію достатність капіталу стрес-тестованих банків у середньому зростає. Більшість проаналізованих фінансових установ мають достатній рівень прибутковості, а обсяг їхнього капіталу зростає. Проте потребу в додатковому капіталі виявили 9 банків, а вже за кризовим сценарієм кількість банків, яким може бракувати капіталу, зростає до 20. До них відносяться Укресімбанк, «Південний», Ощадбанк, «Кредит Дніпро», Укргазбанк, ТАСкомбанк, Кредобанк, Універсал Банк та інші [17].

Відповідно до звіту НБУ про фінансову стабільність, основними системними ризиками для фінансової галузі у 2021 році були:

- ризик ліквідності;
- валютний ризик;
- макроекономічний ризик;
- ризик достатності капіталу;
- юридичний ризик;
- кредитний ризик домогосподарств;
- ризик прибутковості [34].

Оскільки АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» є системно важливими банками для банківської системи України, то для них проходження стрес-тестування є обов'язковим.

Адже у 2022 році стрес-тестування банків не проводилось у зв'язку з війною в країні [52]. Тому результати стрес-тестування АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» у 2021 році наведено у таблиці 3.2 [60].

Таблиця 3.2

Результати стрес-тестування АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен
Банк» та АТ «ПУМБ» у 2021 році

Показник	Дані на 01.01.2021 р.	За базовим макроекономічним сценарієм			За несприятливим макроекономічним сценарієм		
		2021 р.	2022 р.	2023 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
1	2	3	4	5	6	7	8
АТ КБ «Приватбанк»							
Основний капітал банку, млн. грн.	17643	34680	50533	63528	30731	40609	48818
Регулятивний капітал банку, млн. грн.	35256	46245	62098	75092	42295	52174	60383
Норматив достатності основного капіталу банку, %	14,26	19,16	22,57	28,41	16,67	18,03	21,35
Норматив достатності регулятивного капіталу банку, %	28,5	25,55	27,73	33,58	22,95	23,17	26,41
Необхідний (цільовий) рівень нормативів Н2, %		10			10		
Необхідний (цільовий) рівень нормативів Н3, %		7			7		
АТ «Райффайзен Банк»							
Основний капітал банку, млн. грн.	6904	11385	14735	17295	8212	8526	10169
Регулятивний капітал банку, млн. грн.	10652	11685	15035	17595	8512	8826	10468
Норматив достатності основного капіталу банку, %	10,98	15,09	17,16	20,17	10,49	9,73	11,42
Норматив достатності регулятивного капіталу банку, %	16,94	15,49	17,51	20,52	10,87	10,07	11,75
Необхідний (цільовий) рівень нормативів Н2, %		10			10		
Необхідний (цільовий) рівень нормативів Н3, %		7			7		
АТ «ПУМБ»							

Продовження табл. 3.2

1	2	3	4	5	6	7	8	
Основний капітал банку, млн. грн.	6224	9561	12685	15184	6098	6873	8736	
Регулятивний капітал банку, млн. грн.	8347	9866	12990	15490	6403	7179	9041	
Норматив достатності основного капіталу банку, %	13,33	16,19	19,4	23,26	10,1	10,51	13,13	
Норматив достатності регулятивного капіталу банку, %	17,88	16,71	19,87	23,72	10,61	10,97	13,59	
Необхідний (цільовий) рівень нормативів Н2, %				10				10
Необхідний (цільовий) рівень нормативів Н3, %				7				7

Згідно з результатами стрес-тестування АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» у 2021 році можемо помітити позитивну динаміку в кожного з банків. Відтак АТ КБ «Приватбанк» за несприятливого макроекономічного сценарію у 2023 році Н2 становитиме 21,35% та Н3 – 26,41%, при необхідному рівню Н2 у розмірі 10% та Н3 – 7%. Якщо говорити про АТ «Райффайзен Банк», то за несприятливого макроекономічного сценарію у 2023 році Н2 становитиме 11,42% та Н3 – 11,75% при необхідному рівню Н2 у розмірі 10% та Н3 – 7%. Також схожу тенденцію має АТ «ПУМБ», адже його значення Н2 у розмірі 13,13% та Н3 – 13,59% за несприятливого макроекономічного сценарію у 2023 році цілком та повністю відповідатимуть необхідному рівню Н2 у розмірі 10% та Н3 – 7%. За базовим макроекономічним сценарієм АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» у 2023 році відповідно демонструватимуть хороші результати, що свідчатиме про достатній рівень їх фінансової стійкості.

Також, окрім зазначених заходів щодо забезпечення фінансової стійкості в умовах воєнного стану комерційних банків, НБУ та органам державної влади, а також банкам необхідно здійснити наступне (табл. 3.3) [43].

Таблиця 3.3

Комплекс заходів, що варто застосувати з метою покращення фінансової стійкості банків

Сфера застосування	Комплекс заходів
Органи державної влади	Створити механізм моніторингу виконання угод сек'юритизації, оцінки ризиків, які приймаються банком, змінити законодавство; з метою підвищення рівня капіталізації банку розширити перелік гібридних інструментів для залучення капіталу, які застосовуються у міжнародній практиці
НБУ	Сприяти впровадженню сучасних методів управління ризиками, шляхом розробки незалежних методологій і нормативно-правової бази, а також продовжувати роботу щодо підвищення рівня та поліпшення якості капіталізації банків
Комерційні банки	Посилити діяльність щодо підвищення якості та рівня капіталізації капіталу; запровадити та вдосконалити методи управління інструментами фінансової стійкості, з врахуванням не лише національних особливостей розвитку банківського сектору й фінансового ринку, а й досягнень світової банківської практики

Одночасна реалізація органами державної влади, НБУ та комерційними банками зазначених заходів сприятиме підвищенню рівня фінансової стійкості не лише окремих банків, а й усієї банківської системи України.

Отже, основними такими напрямками для стабілізації або зміцнення фінансової стійкості комерційних банків в умовах воєнного стану є: підвищення їх капіталізації; організація довгострокової ресурсної бази для обслуговування потреб реального сектору; забезпечення збалансованості у роботі структурних підрозділів банку; розвиток та вдосконалення методів управління ризиками. Дотримання цих основних вказівок необхідне для досягнення фінансової стійкості комерційних банків в умовах воєнного стану.

Таким чином, більшість ризиків комерційних банківських установ, найбільш глибоко матеріалізованих в умовах воєнного стану в Україні залишаються на рівні, контрольованому банками та регулятором. Це знайшло

відображення в ряді критеріїв оцінки ефективності діяльності банків, розглянутих у даній дипломній роботі. Банкам вдалось досягти максимально можливої стійкості в таких нестабільних умовах в основному завдяки розробленим під час пандемії механізмам реагування на надзвичайні ситуації, спільним діям НБУ, самих банків та державних установ, а також високому рівню прозорості та комунікації з клієнтів. Виклики, з якими стикається українська банківська система, породжують низку несподіваних та нераціональних ризиків, негативний вплив яких, на нашу думку, можна пом'якшити шляхом підвищення стабільності банківського сектору, адаптації банківських бізнес-моделей відповідно до умов воєнного стану, дослідженні стратегій щодо зменшення безнадійної заборгованості та покращення якості активів.

За цих обставин також важливою метою регулювання та управління банківською діяльністю з боку держави є забезпечення достатніх капітальних ресурсів для підвищення стабільності та надійності функціонування банківської системи. Вирішення питання адекватності та достатності власного капіталу банків може бути досягнуто шляхом наступних принципових змін загальноекономічних факторів:

- легалізації капіталу;
- важливі зміни в корпоративному управлінні;
- розвиток привабливих фінансових та податкових умов для інвестування банківського сектору економіки;
- зниження рівня ризиків в Україні,

Для досягнення цієї мети на нормативному та законодавчому рівнях має здійснюватися регулювання до: вимог щодо капіталу банківських установ; внутрішніх резервів банківської системи (створення банківських асоціацій, груп та кредитних корпорацій); збільшення прибутку банків; зниження витрат комерційних банків; випуску облігацій, депозитних сертифікатів та привілейованих акцій; пропорційності та стабільності дивідендної політики.

Проведене НБУ стрес-тестування виявило, що більшість банківських установ мають достатній рівень прибутковості, а обсяг їхнього капіталу зростає.

Зокрема, АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» демонструють гарні результати у проведеному стрес-тестуванні.

Напрями, запропоновані для підвищення стійкості, тісно пов'язані між собою. Відтак покращення та стабілізація законодавчої бази матиме прямий вплив на капіталізацію української банківської системи та сприятиме підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних банківських установ навіть в період воєнного стану.

ВИСНОВКИ

Стабільна та надійна банківська система є гарантією добре функціонуючої економіки та розвитку будь-якої країни чи регіонального альянсу. Одним з ключових понять, відповідальних за стабільність банківської системи, є фінансова стійкість комерційних банків. Іншими словами, це показник фінансового стану, котрий характеризує розвиток банківських установ. Відповідно стає зрозумілою актуальність впливу фінансової стійкості банків на стабільність української банківської системи загалом.

Для дослідження зазначеного вище питання у роботі було поставлено та розв'язано низку завдань, за якими доречно зробити наступні висновки:

1. Розкрито економічну сутність, роль та характеристику фінансової стійкості банку. Переглянувши трактування багатьох вчених, нами визначено загальне визначення фінансової стійкості банку, а саме: «фінансова стійкість банку – це поняття, яке бере початок з функціонування банку та банківської системи в цілому і визначає стабільний стан банку, при цьому він оцінюється показниками ліквідності, платоспроможності та прибутковості, а також враховується рівень ризиків, що гарантує ринкову конкурентоспроможність та виключно оптимістичні результати діяльності у всіх сферах банку». Виважений та пропорційний приріст ліквідності, капіталу, фінансових результатів та активів вважається ознакою фінансово стабільного банку. Водночас зростання потенціалу фінансової стійкості банківських установ характеризується швидким зростанням ліквідності та капіталу.

2. Класифіковано фактори впливу на фінансову стійкість банку. Встановлено, що в основному фактори впливу на фінансову стійкість банків можна поділити на дві групи: зовнішні та внутрішні. До першої групи варто віднести економічні, фінансові, соціальні, глобалізаційні та політичні фактори. А до внутрішніх відносяться наступні фактори: рівень менеджменту та рентабельності, платоспроможність, якість активів банку, ліквідність балансу, а

також актуальність капіталу. Відповідно перераховані вище фактори є загальними для всіх банків та мають істотний вплив на забезпечення фінансової стійкості.

3. Досліджено методи оцінки фінансової стійкості банку. До методів оцінки фінансової стійкості можна віднести наступні: метод коефіцієнтів, рейтингові методи та математико-статистичні методи. Більш того останні мають найбільшу кількість переваг серед інших.

4. Проведено оцінку фінансової стійкості банківської системи України в умовах воєнного стану. Нами було визначено, що кількість діючих банків з кожним роком зменшується, а саме з 73 банків у 2020 році до 65 банків у березні 2023 року, тобто це демонструє державний контроль над тіньовими банками та відмиванням грошей. Завдяки цьому відбувся приріст активів з 1822841 млн. грн. у 2020 році до 2403035 млн. грн. у березні 2023 року, приріст капіталу з 209460 млн. грн. у 2020 році до 236623 млн. грн. у березні 2023 року, а також приріст зобов'язань з 1613381 млн. грн. у 2020 році до 2166412 млн. грн. у березні 2023 року. Однак відбувся незначний спад чистого прибутку банківської системи у 2022 році та його обсяг становить 24715 млн. грн., що на 18275 млн. грн. менше ніж у 2020 році та на 52661 млн. грн. менше ніж у 2021 році, це пов'язано з формуванням резервів банками під очікувані збитки.

Здійснивши аналіз економічних нормативів банківської системи України, можемо побачити, що банки дотримуються всіх встановлених нормативів, як у довоєнні роки, так і в період воєнного стану. Тобто це вказує на те, що банки можуть вчасно та повністю погашати зобов'язання, що впливають з торгових, кредитних та інших фінансових операцій; комерційні банки виконують вимогу щодо мінімального розміру активів банку для забезпечення виконання своїх поточних зобов'язань протягом календарного місяця; відбувається зменшення кредитного ризику, котрий може з'явитися, якщо окремі контрагенти не виконують своїх зобов'язань та відсутність зосередження кредитного ризику окремим контрагентом або групою пов'язаних контрагентів. Проте, як свідчать

дані показників Н11 і Н12, інвестиційна активність банків не підтримується в останні роки.

На основі розрахунків коефіцієнтів фінансової стійкості банківської системи України, нами виявлено, що значення коефіцієнта надійності та коефіцієнта «фінансового важеля» знаходяться в межах норми. Коефіцієнт участі власного капіталу у формування активів відповідав нормативному значенню лише у 2021 році та станом на 1 лютого 2022 року, що свідчить про недостатню кількість сформованого банківською системою України капіталу для покриття всіх ризиків та формування активів в період війни. Також значення коефіцієнта мультиплікатора капіталу не відповідає нормативному, тобто темп зростання акціонерного капіталу значно перевищує темп зростання активів.

5. Здійснено аналіз фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки. Відтак проаналізувавши структуру активів АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» можна помітити низьку диверсифікацію напрямків розміщення коштів. Зокрема, у АТ КБ «Приватбанк» зосередження кредитних ризиків припадає на інвестиційні цінні папери, у АТ «Райффайзен Банк» – на кредити та аванси клієнтам, у АТ «ПУМБ» – на кредити та аванси клієнтам та грошові кошти та їх еквіваленти.

Дослідивши обсяги капіталу АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» варто зауважити про позитивну його динаміку у АТ «Райффайзен Банк», адже навіть попри воєнний стан в країні цьому банку вдалось наростити його обсяги. На відміну від АТ КБ «Приватбанк» та АТ «ПУМБ», котрі у 2022 році втратили певну частина свого капіталу з початком воєнного стану. Тому варто зауважити, що лише у АТ «Райффайзен Банк» без проблем зможе відшкодувати всі можливі збитки за рахунок зростання обсягів власного капіталу.

Щодо зобов'язань АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ», то їх обсяг збільшується протягом досліджуваного періоду. Найбільшу питому вагу у досліджуваних банках займають саме кошти клієнтів.

Одними із головних показників фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» виступають економічні нормативи та коефіцієнти. Зокрема, проаналізувавши економічні нормативи, можна сказати, що АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» цілком і повністю їх дотримуються.

Таким чином, за розрахунками коефіцієнтів фінансової стійкості видно, що АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» мають достатній рівень забезпеченості власним капіталом та великий рівень надійності. Також досліджувані банки збільшують кількість своїх операцій на грошовому ринку в частині залучення вільних коштів, навіть при високому забезпеченні власними. Однак в той же час їх темп зростання активів нижчий, ніж темп зростання акціонерного капіталу.

6. Виконано інтегральну оцінку фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки. Відповідно інтегральна оцінка фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ПУМБ» показала, що всі досліджувані банки мають високий рівень фінансової стійкості як у довоєнні роки, так і в період воєнного стану. В той же час АТ КБ «Приватбанк» демонструє найкращі результати інтегрального показника фінансової стійкості серед досліджуваних банків, що вказує на його високий рівень фінансової стійкості.

7. Розглянуто вплив банківських ризиків на фінансову стійкість комерційних банків. Таким чином, нами було досліджено ризики, котрі особливо активізувались в умовах воєнного стану, до їх переліку варто віднести: валютний ризик, регуляторний ризик, репутаційний ризик, відсотковий ризик, ризик ліквідності, а також ризик фондування. Кожен з них має свій вплив на фінансову стійкість та діяльність комерційних банків.

8. Визначено методи стабілізації фінансової стійкості комерційних банків в умовах воєнного стану. Для того, щоб стабілізувати рівень фінансової стійкості банків в умовах воєнного стану необхідно: адаптувати банківські бізнес-моделі відповідно до умов воєнного стану, мінімізувати вплив ризиків,

підвищити рівень капіталізації та створити довготермінову ресурсну базу для обслуговування потреб реального сектору. Більш того надзвичайно важливим є стрес-тестування, яке є своєрідним інструментом управління ризиками, за допомогою якого можна підвищити фінансову стійкість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України №2180-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб» від 01.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2180-20#Text> .
2. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/Method_15122017_803-rsh_economic_ratios (дата звернення 01.05.2023).
3. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04#Text> .
4. Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану. Київ: Рада Національного банку України, 2022. С. 5. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/hJTwdIrBPNWeMzk>.
5. Постанова Правління НБУ №121 від 18.11.2021 «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України». URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_18112021_121.
6. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 17.10.2019 р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2121-14>.
7. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III : станом на 1 квіт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 17.04.2023).
8. Про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію АТ «МЕГАБАНК»: Постанова Правління Національного банку України № 261-рш/БТ від 21.07.2022 URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Decision_21072022_362-rsh .
9. Про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію АТ «АЙБОКС БАНК»: Постанова Правління Національного банку України №89-рш/БТ від 07.03.2023 URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Decision_07032023_89-rsh .

10. Про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію АТ «БАНК СІЧ»: Постанова Правління Національного банку України № 495-рш/БТ від 06.10.2022 URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Decision_09082022_405-rsh_bt .

11. Про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію АТ «БАНК ФОРВАРД»: Постанова Правління Національного банку України №90-рш/БТ від 07.03.2023 URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Decision_07032023_90-rsh .

12. Про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію АТ «Міжнародний резервний банк»: Постанова Правління Національного банку України №91- рш/БТ від 25.02.2022 URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Decision_25022022_91_rsh_bt .

13. Про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію АТ «Промінвестбанк»: Постанова Правління Національного банку України №90-рш/БТ від 25.02.2022 URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Decision_25022022_90_rsh_bt .

14. Про запровадження коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) : Постанова Нац. банку України від 15.02.2018 р. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013500-18#Text> (дата звернення: 01.06.2023).

15. Про затвердження Змін до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Постанова Нац. банку України від 16.04.2003 р. № 151. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0352-03#Text> (дата звернення: 02.05.2023).

16. Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу: Постанова Нац. банку України від 14.05.2003 р. № 189 : станом на 3 лип. 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0381-03#Text> (дата звернення: 18.04.2023).

17. Абдуллаєва А. Є., Прутська О. О. Управління банківськими ризиками на основі стрес-тестування. *Modern engineering and innovative technologies*, 2022. 21-02. С. 59-64.

18. Банк ПУМБ – кредити, депозити, кредитні та дебетові карти в українському міжнародному банку ПУМБ. URL: <https://www.pumb.ua/> (дата звернення: 23.05.2023).
19. Банкіри назвали головні виклики та ризики для банківської системи. URL: <https://finclub.net/ua/news/bankiry-nazvaly-holovni-vyklyky-ta-ryzyky-dlia-bankivskoi-systemy.html> .
20. Барановський О.І. Стійкість банківської системи України. *Фінанси України*. 2007. № 9. С. 75-87.
21. Волкова Н.І., Волкова В.В., Чорна О.М. Управління ліквідністю як складова фінансової стійкості банку. *Фінансова-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: зб. Наук.праць*. 2011. Випуск 1 (10). С.54-60.
22. Вольська С. П. Порівняльна характеристика методів оцінювання фінансової стійкості банку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки*. 2015. Вип. 10 (1). С. 178-181.
23. Гарбар Є. С. Фактори впливу на фінансову стійкість банку в умовах нестабільного економічного середовища. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка*. 2015. Вип. 1 (1). С. 184-187. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuec_2015_1\(1\)_46](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuec_2015_1(1)_46) .
24. Герасимович А. М., Парасій-Вергуненко І. М., Кочетков В. М. Аналіз банківської діяльності: підручник. К. : КНЕУ. 2010. 599 с.
25. Дзюблюк О. В., Михайлюк Р. В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи : монографія Тернопіль: Тернограф. 2009. 316 с.
26. Добринь С. В., Убілава І. Б. Аналіз впливу факторів фінансової безпеки на фінансову стійкість банків. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2010. № 29. С. 92-96.
27. Довгаль Ю. С., Чамара Р. О. Сутність фінансової стійкості комерційного банку та ефективні шляхи її забезпечення. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2014. Вип. 3. С. 104–107.

28. Довгань Ж. М. «Базель III» у забезпеченні фінансової стійкості банківської системи. *Вісник УБС НБУ*. 2011. № 1. С. 224–294.
29. Довгань Ж. М. Проблеми фінансової стійкості банківської системи України в сучасних умовах. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер : Економіка*. 2011. Вип. 16. С. 325–332.
30. Єфремова Н. Ф., Золотарьова О. В., Грозан Ж. О. Фінансова стійкість сучасного комерційного банку та її основні елементи. *Економічний простір*. 2011. № 52/1. С. 149–158.
31. Забчук Г., Іващук О. Ризики банківської системи України в умовах воєнного стану. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2022. №1-2. С. 50-61.
32. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. Фінансово-економічний словник. Львів : «Львівська політехніка». 2005. 714 с.
33. Зверук Л. А., Дідковська Ю. С. Концептуальні основи організації системи ризик-менеджменту в банках. *Бізнес Інформ*. 2020. №9 (512). С. 238-245.
34. Звіт НБУ про фінансову стабільність. URL: <https://bank.gov.ua/adminuploads/article/FSR2021-H2.pdf?v=4> (дата звернення 14.06.2023).
35. Звіт про фінансову стабільність, червень 2022 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2022-H1.pdf?v=4.
36. Золковер А. О., Гуменюк А. О. Методи забезпечення фінансової стійкості комерційних банків. *Міжнародний науковий журнал*. 2015. Вип. 2. С. 32–35.
37. Іващук О.О. Стійкість банківської системи як індикатор макроекономічної стабілізації. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Економіка*. 2013. Вип. 23. С. 285-289.
38. Кобець І., Обух В., Фурман В. Особливості управління кредитним портфелем банків України в умовах воєнного стану. *Рекомендовано до опублікування рішенням Вченої Ради факультету економіки і управління Хмельницького національного університету протокол № 4 від 22.11. 2022 р.*

39. Коваленко В. В. Методичні підходи до визначення рівня фінансової стійкості банківської системи. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 7. С. 235–236.
40. Ковальов О. П. Класифікація банківських ризиків. Фактори, що впливають на кредитні ризики, і підходи до їх класифікації. *Формування ринкових відносин в Україні*. Київ. 2016. № 2. С. 63–70.
41. Копилова О. В., Пічугіна І. О., Зелецька І. О. Банківські ризики під час воєнного стану в Україні. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. Вип. 3 (9). URL: [file:///C:/Users/1/Downloads/3995-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-4018-1-10-20230319%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/1/Downloads/3995-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-4018-1-10-20230319%20(3).pdf).
42. Кочетков В. М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку: теоретико-методологічні аспекти. К.: *КНЕУ*. 2002. 256 с.
43. Куделя І. М. Основні етапи підвищення фінансової стійкості комерційних банків. *Сучасний стан та перспективи розвитку фінансової системи України: збірник наукових праць ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції*. 2020. 122 с.
44. Литвинюк О. В. Методологічні засади інтегральної оцінки фінансової стійкості банківської системи України на основі якості управління активами та пасивами. *Економічний форум*. 2014. №2. С. 209-214.
45. Ліндер Є. Стрес-тестування як інструмент аналізу фінансової стійкості банківських установ. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2016. №4. С. 73-79.
46. Марич М. Г., Марич А. В. Оцінка фінансової стійкості комерційних банків України на сучасному етапі розвитку. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 17. URL: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/142.pdf> (дата звернення 18.04.2023).
47. Мстоян К. В. Надійність банку: сутність, складові та фактори впливу. *Ефективна економіка*. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1142>.

48. Наглядова статистика. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 23.05.2023).

49. Національний банк забезпечить каси банків готівковою іноземною валютою. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zabezpechit-kasi-bankiv-gotivkovoyu-inozemnoyuvalyutoyu> .

50. Національний банк України. НБУ зафіксував офіційний курс гривні до долара США на новому рівні та вжив низку додаткових заходів для збалансування валютного ринку та підтримання стійкості економіки в умовах війни. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nbu-zafiksuvav-ofitsiyniy-kurs-grivni-do-dolara-ssha-na-novomu-rivni-ta-vjiv-nizku-dodatkovih-zahodiv-dlya-zbalansuvannya-valyutnogo-rinku-ta-pidtrimannya-stiykosti-ekonomiki-v-umovah-viyni> (дата звернення: 13.06.2023).

51. НБУ приєднався до Телеконференції щодо ситуативної обізнаності з питань операційної безпеки. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nbu-priyednavsya-do-telekonferentsiyi-schodo-situativnoyi-obiznanosti--z-pitan-operatsiynoyi-bezpeki> .

52. НБУ скасував стрес-тестування банків через війну. *LIGA*. URL: <https://finance.liga.net/ua/bank/novosti/nbu-otmenil-stress-testirovanie-bankov-iz-za-voyny> (дата звернення: 14.06.2023).

53. Неизвестна О. В., Григорук А. А. Сучасні інструменти підтримки фінансової стійкості України в умовах воєнного стану *Економіка та суспільство*. 2022. №39. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1401/1351> .

54. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerates> (дата звернення: 13.06.2023).

55. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/> .

56. Охрименко І. Б., Білошапка В. С. Регуляторний та комплаєнс-контроль в управлінні операційними ризиками банку. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023, 1 (7). С. 12-34.

57. ПриватБанк – беремо і робимо. URL: <https://privatbank.ua/> (дата звернення: 23.05.2023).
58. Прокопенко Н. С., Мирончук В. М., Шепель І. В. Принципи функціонування банківської системи України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 41. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1556/1497> .
59. Райффайзен Банк. Офіційний сайт. URL: <https://raiffeisen.ua/> (дата звернення: 23.05.2023).
60. Результати стрес тестування банків у 2021 році. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rezultati-stres-testuvannyabankiv-u-2021-rotsi> .
61. Русіна Ю. О., Легейда А. Г. Забезпечення фінансової стійкості комерційного банку. *International scientific journal*. 2015. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2015_2_17 .
62. Ситник Н. С., Стасишин А. В., Блащук-Девяткіна Н. З., Петик Л. О. Банківська система: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2020. 580 с.
63. Стечишин Т. Б., Луців Б. Л. Банківська справа: навчальний посібник [2-ге вид. випр. і доповн.]. Тернопіль: ТНЕУ. 2019. 404 с.
64. Тиркало Р. І., Щибиволок З. І. Фінансовий аналіз комерційного банку: основи теорії, експрес-діагностика, рейтинг. К.: Слобожанщина. 1999. 236 с.
65. Фінансова звітність АТ «ПУМБ» у 2020-2022 рр. URL: <https://about.pumb.ua/finance> (дата звернення: 23.05.2023).
66. Фінансова звітність АТ «Райффайзен Банк» у 2020-2022 рр. URL: <https://raiffeisen.ua/documents/zviti-banku/finansova-zvitnist-banku-zgidno-z-mizhnarodnimi-standartami-finansovoi-zvitnosti-zi-zvitom-auditora> (дата звернення: 23.05.2023).
67. Фінансова звітність АТ КБ «Приватбанк» у 2020-2022 рр. URL: <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost> (дата звернення: 23.05.2023).

68. Фукс Н. А. Правові засади банківського регулювання та нагляду в Україні в умовах воєнного стану. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/19484/Фукс%20Н.%20А.%20Правові%20засади%20банківського%20регулювання%20та%20нагляду%20в%20Україні...pdf> .

69. Чуб П. М. Система ризик-менеджменту та її вплив на фінансову стійкість банку. 2013. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32608554.pdf> .

70. Юрчишена Л. В., Подолян С. В. Оцінка фінансової стійкості комерційного банку. *Регіональна економіка та управління підприємствами*. 2013. № 3. С. 72–79.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Методика розрахунку нормативів регулювання діяльності банківської установи

Назва 1	Характеристика 2	Формула 3
Норматив регулятивного капіталу банку (Н1)	Складається із суми основного капіталу (капітал 1-го рівня) за мінусом недосформованих резервів за активними операціями комерційних банків, додаткового капіталу (капітал 2-го рівня), субординованого капіталу (капітал 3-го рівня) та за мінусом відвернень з урахуванням розміру основних засобів.	$PK = PK1 - (O3 - PK1)$, де PK – регулятивний капітал банку; O3 – основні засоби; PK1 – регулятивний капітал банку, невідкоригований на основні засоби.
Норматив адекватності регулятивного капіталу (Н2)	Відношення регулятивного капіталу банку до активів, зменшених на суму створених відповідних резервів за активними операціями, на суму забезпечення за відповідним активом, безумовним зобов'язанням або грошовим покриттям у вигляді застави майнових прав на суму дооцінки та зважені на суму дооцінки та зважені на відповідний коефіцієнт ризику залежно від групи ризику, до якої віднесено актив.	$H2 = PK / Ar \times 100 \%$, де PK – регулятивний капітал банку; Ar – активи, зменшені на суму створених відповідних резервів за активними операціями, на суму забезпечення (але не більше ніж сума основного боргу за окремою операцією) за відповідним активом безумовним зобов'язанням або грошовим покриттям у вигляді застави майнових прав на суму дооцінки та зважені на відповідний коефіцієнт ризику залежно від групи ризику, до якої віднесено актив.
Норматив адекватності основного капіталу (Н3)	Відношення основного капіталу до загальних активів, що говорить про те, скільки загальних активів приходить на основний капітал.	$H3 = OK / ZA \times 100 \%$, де OK – основний капітал; ZA – загальні активи.
Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7)	Відношення сукупної заборгованості за строковими депозитами, кредитами, факторингом і фінансовим лізингом, векселями, борговими цінними паперами, акціями, дебіторською заборгованістю, простроченими/сумнівними нарахованими доходами, 100 відсотків суми позабалансових зобов'язань, виданих щодо одного контрагента (або групи пов'язаних контрагентів) до регулятивного капіталу банку.	$H7 = Zc / PK \times 100 \%$, де Zc – сукупна заборгованість за строковими депозитами, кредитами, факторингом і фінансовим лізингом, векселями, борговими цінними паперами, акціями, дебіторською заборгованістю, простроченими/ сумнівними нарахованими доходами, 100 відсотків суми позабалансових зобов'язань, виданих щодо одного контрагента (або групи пов'язаних контрагентів); PK – регулятивний капітал банку.

Продовження табл. А.1

1	2	3
<p>Норматив великих кредитних ризиків (Н8)</p>	<p>Відношення сукупної заборгованості за строковими депозитами, кредитами, факторингом і фінансовим лізингом, векселями, борговими цінними паперами, акціями, дебіторською заборгованістю, простроченими/сумнівними нарахованими доходами, 100 відсотків суми позабалансових зобов'язань, що враховуються в банку за великими кредитами за всіма контрагентами (або групою пов'язаних контрагентів) до регулятивного капіталу банку.</p>	<p>$H8 = Zc / PK$, де Zc – сукупна заборгованість за строковими депозитами, кредитами, факторингом і фінансовим лізингом, векселями, борговими цінними паперами, акціями, дебіторською заборгованістю, простроченими/ сумнівними нарахованими доходами, 100 відсотків суми позабалансових зобов'язань, що враховуються в банку за великими кредитами за всіма контрагентами (або групою пов'язаних контрагентів); PK – регулятивний капітал банку</p>
<p>Норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру (Н9)</p>	<p>Відношення сукупної заборгованості за строковими депозитами, кредитами, факторингом та фінансовим лізингом, векселями, борговими цінними паперами, акціями, дебіторською заборгованістю, простроченими/сумнівними нарахованими доходами, 100 відсотків суми позабалансових зобов'язань щододного інсайдера до регулятивного капіталу банку.</p>	<p>$H9 = Z_{ін} / PK \times 100 \%$, де $Z_{ін}$ – сукупна заборгованість за строковими депозитами, кредитами, факторингом та фінансовим лізингом, векселями, борговими цінними паперами, акціями, дебіторською заборгованістю, простроченими/ сумнівними нарахованими доходами, 100 відсотків суми позабалансових зобов'язань щододного інсайдера; PK – регулятивний капітал банку.</p>
<p>Норматив максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам (Н10)</p>	<p>Відношення сукупної заборгованості за строковими депозитами, кредитами, факторингом та фінансовим лізингом, векселями, борговими цінними паперами, акціями, дебіторською заборгованістю, простроченими/сумнівними нарахованими доходами, 100 відсотків суми позабалансових зобов'язань щодо всіх інсайдерів до регулятивного капіталу банку.</p>	<p>$H10 = C_{Zін} / PK \times 100 \%$, де $C_{Zін}$ – сукупна заборгованість за строковими депозитами, кредитами, факторингом та фінансовим лізингом, векселями, борговими цінними паперами, акціями, дебіторською заборгованістю, простроченими/сумнівними нарахованими доходами, 100 відсотків суми позабалансових зобов'язань щодо всіх інсайдерів; PK – регулятивний капітал банку.</p>

Продовження табл. А.1

1	2	3
<p>Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11)</p>	<p>Відношення коштів банку, що інвестуються на придбання акцій (часток/паїв) окремо за кожною установою до суми цінних паперів торговому портфелі банку та в портфелі банку на продаж, вкладень в капітал (що не консолідується) асоційованих та дочірніх установ, а також вкладення в капітал інших установ у розмірі 10 і більше відсотків їх статутного капіталу та регулятивного капіталу банку.</p>	<p>$H11 = K_{ін} / (PK + ЦП + Вак) \times 100$ %, де $K_{ін}$ – кошти банку, що інвестуються на придбання акцій (часток/паїв) окремо за кожною установою; ЦП – цінні папери в торговому портфелі банку та в портфелі банку на продаж; Вак – вкладення в капітал (що не консолідується) асоційованих та дочірніх установ, а також вкладення в капітал інших установ у розмірі 10 і більше відсотків їх статутного капіталу; РК – регулятивний капітал банку.</p>
<p>Норматив загальної суми інвестування (Н12)</p>	<p>Характеризується як відношення коштів банку, що інвестуються на придбання акцій (часток/паїв) будь-яких юридичних осіб до суми цінних паперів торговому портфелі банку та в портфелі банку на продаж, вкладень в капітал (що не консолідується) асоційованих та дочірніх установ, а також вкладення в капітал інших установ у розмірі 10 і більше відсотків їх статутного капіталу та регулятивного капіталу.</p>	<p>$H12 = K_{ін} / (PK + ЦП + Вак) \times 100$ %, де $K_{ін}$ – кошти банку, що інвестуються на придбання акцій (часток/паїв) будь-яких юридичних осіб; ЦП – цінні папери в торговому портфелі банку та в портфелі банку на продаж; Вак – вкладення в капітал (що не консолідується) асоційованих та дочірніх установ, а також вкладення в капітал інших установ у розмірі 10 і більше відсотків їх статутного капіталу; РК – регулятивний капітал банку.</p>

Додаток Б

Фінансова звітність АТ КБ «Приватбанк» за 2020-2022 рр.

ГРУПА "ПРИВАТБАНК"

Консолідований звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2021 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2021	31 грудня 2020 (як рекласифіковано)	31 грудня 2019 (як рекласифіковано)
АКТИВИ				
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	52 835	49 911	45 894
Кредити та аванси банкам	7	26 243	25 059	27 118
Кредити та аванси клієнтам	8	68 218	55 021	59 544
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		222 277	221 711	152 157
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	93 096	100 750	84 680
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	129 074	119 196	66 602
- за амортизованою собівартістю	9	107	1 765	875
Поточні податкові активи	21	9 978	6 660	2 257
Інвестиційна нерухомість		1 989	2 933	3 379
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	10	1 291	958	651
Основні засоби	10	6 159	6 762	5 902
Інші фінансові активи	11	2 673	3 467	2 228
Інші нефінансові активи	12	9 715	10 129	10 529
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам		7	32	-
Загальна сума активів		401 385	382 643	309 659
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ				
Інші залучені кошти		-	-	7 721
Кошти банків		3	19	201
Кошти клієнтів	13	325 019	312 568	240 457
Поточні податкові зобов'язання	21	12	9	9
Відстрочені податкові зобов'язання	21	158	147	122
Інші фінансові зобов'язання	14	3 824	4 053	2 626
Забезпечення у т.ч.:	15	3 651	10 687	2 363
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		373	329	290
- інше забезпечення		3 278	10 358	2 073
Інші нефінансові зобов'язання	15	1 803	2 103	1 534
Загальна сума зобов'язань		334 470	329 586	255 033
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ				
Статутний капітал	16	206 060	206 060	206 060
Емісійний дохід	16	23	23	23
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174	12 174
Інші резерви	9, 10	(4 064)	(2 221)	(633)
Резерв та інші фонди банку	16	9 696	8 481	6 850
Накопичений дефіцит		(156 976)	(171 461)	(169 849)
Загальна сума власного капіталу, що відноситься до власників материнського Банку		66 913	53 056	54 625
Частки участі, що не забезпечують контролю		2	1	1
Загальна сума власного капіталу		66 915	53 057	54 626
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		401 385	382 643	309 659

Затверджено до виходу та підписано 26 липня 2022 року

Г. Бонд
Голова ПравлінняГ. Ю. Самарі-а
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

ГРУПА "ПРИВАТБАНК"

Консолідований звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2021 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2021 рік	2020 рік (як рекласифіковано)
Процентні доходи в т.ч.:		35 857	33 563
- процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	17	30 873	28 547
- інші процентні доходи	17	4 984	5 016
Процентні витрати	17	(6 533)	(11 943)
Чистий процентний дохід		29 324	21 620
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	18	(856)	(1 809)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		28 468	19 811
Комісійні доходи	19	35 057	27 649
Комісійні витрати	19	(11 840)	(8 888)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		3 226	3 103
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		1 017	(7 460)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	32	8
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	(7 866)	16 045
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		(873)	(256)
Витрати на виплати працівникам		(8 931)	(8 213)
Амортизаційні витрати		(2 187)	(1 790)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:		(2 417)	(16 742)
- розформування (витрати на створення) резерву під юридичні ризики	15, 20	6 464	(8 539)
- адміністративні та операційні витрати	20	(8 881)	(8 203)
Інші доходи		1 812	1 429
Інші прибутки (збитки) - збиток від модифікації фінансових активів		(111)	(104)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(184)	(6)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		77	-
Прибуток до оподаткування		35 300	24 586
Витрати на сплату податку (доходи від повернення податку)	21	(58)	(25)
Прибуток за рік		35 242	24 561
Прибуток, що відноситься до:			
- власників материнського Банку		35 241	24 561
- часток участі, що не забезпечують контролю		1	-
Прибуток за рік		35 242	24 561

Затверджено до вилучення та підписано 26 липня 2022 року

Г. Бьод
Голова ПравлінняГ. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

ГРУПА "ПРИВАТБАНК"

Консолідований звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2022 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2022	31 грудня 2021
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	96 380	52 835
Кредити та аванси банкам	7	103 837	26 243
Кредити та аванси клієнтам	8	68 084	68 218
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		239 752	222 277
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	95 716	93 096
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	143 920	129 074
- за амортизованою собівартістю	9	116	107
Поточні податкові активи	25	9 079	9 978
Відстрочені податкові активи	25	1 100	-
Інвестиційна нерухомість	10	2 155	1 989
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	11	1 392	1 291
Основні засоби	11	5 308	6 159
Інші фінансові активи	12	4 318	2 673
Інші нефінансові активи	13	9 189	9 715
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам		64	7
Загальна сума активів		540 658	401 385
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків		-	3
Кошти клієнтів	14	471 863	325 019
Інші залучені кошти	15	128	-
Поточні податкові зобов'язання	25	3	12
Відстрочені податкові зобов'язання	25	-	158
Інші фінансові зобов'язання	16	2 647	3 824
Забезпечення у т.ч.:	17	5 804	3 651
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		1 280	373
- інше забезпечення		4 524	3 278
Інші нефінансові зобов'язання	18	2 274	1 803
Загальна сума зобов'язань		482 719	334 470
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	19	206 060	206 060
Емісійний дохід	19	23	23
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Інші резерви	9, 11	(15 141)	(4 064)
Резервні та інші фонди банку	19	11 449	9 696
Накопичений дефіцит		(156 628)	(156 976)
Загальна сума власного капіталу, що відноситься до власників материнського Банку		57 937	66 913
Частки участі, що не забезпечують контролю		2	2
Загальна сума власного капіталу		57 939	66 915
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		540 658	401 385

Затверджено до випуску та підписано 18 квітня 2023 року.

Г. Бьох
Голова ПравлінняГ. Ю. Самарі-а
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

Примітки, подані на сторінках 6-103 є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності.

ГРУПА "ПРИВАТБАНК"

Консолідований звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2022 рік	2021 рік
Процентні доходи в т.ч.:		43 687	35 857
- процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	20	38 906	30 873
- інші процентні доходи	20	4 781	4 984
Процентні витрати	20	(3 767)	(6 533)
Чистий процентний дохід		39 920	29 324
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	21	(15 396)	(856)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		24 524	28 468
Комісійні доходи	22	32 945	35 057
Комісійні витрати	22	(12 605)	(11 840)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		14 656	3 226
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		(7 760)	1 017
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	119	32
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	2 808	(7 666)
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		267	(873)
Витрати на виплати працівникам		(10 129)	(8 931)
Амортизаційні витрати	11	(1 975)	(2 187)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:	23	(10 510)	(2 417)
- розформування (витрати на створення) резерву під юридичні ризики	17, 23	(885)	6 464
- адміністративні та операційні витрати	23	(9 625)	(8 881)
Інші доходи	24	2 956	1 612
Інші прибутки (збитки) - збиток від модифікації фінансових активів		(458)	(111)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(1)	(164)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		4	77
Прибуток до оподаткування		34 740	35 300
(Витрати на оплату податку) доходи від повернення податку	25	(4 486)	(58)
Прибуток за рік		30 254	35 242
Прибуток, що відноситься до:			
- власників материнського Банку		30 254	35 241
- часток участі, що не забезпечують контролю		-	1
Прибуток за рік		30 254	35 242

Затверджено до випуску та підписано 18 квітня 2023 року.

Г. Бьош
Голова ПравлінняГ. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

Додаток В

Фінансова звітність АТ «Райффайзен Банк» за 2020-2022 рр.

АТ «Райффайзен Банк»

Консолідована фінансова звітність за 2021 рік

**Консолідований звіт про фінансовий стан
станом на 31 грудня 2021 року**

(в тисячах грн.)

	Примітки	2021 р.	2020 р.
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	7	25 761 762	15 765 353
Кредити та аванси банкам	9	11 066 989	25 623 326
Кредити та аванси клієнтам	10	68 623 518	45 840 195
Інвестиції в цінні папери	12	14 819 831	14 766 876
Похідні фінансові активи	8	102 952	21 254
Інвестиційна нерухомість	13	110 589	110 349
Основні засоби	14	3 040 132	3 135 355
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	15	1 438 788	891 967
Відстрочені податкові активи	16	2 757	-
Інші фінансові активи	18	1 294 378	958 931
Інші нефінансові активи	18	169 835	238 631
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу	11	276	8 893
Загальна сума активів		126 431 807	107 361 130
Зобов'язання			
Кошти банків	19	602 848	3 742 289
Кошти клієнтів	20	107 129 332	88 113 614
Похідні фінансові зобов'язання	8	19 570	29 678
Поточні податкові зобов'язання		272 326	234 443
Відстрочені податкові зобов'язання	16	-	28 107
Забезпечення	17	173 420	148 341
Інші фінансові зобов'язання	18	1 760 484	1 401 793
Інші нефінансові зобов'язання	18	698 455	579 575
Загальна сума зобов'язань		110 656 435	94 277 840
Власний капітал			
Статутний капітал	21	6 154 516	6 154 516
Емісійний дохід		3 033 667	3 033 667
Резервні та інші фонди банку		4 773 078	2 735 668
Інші резерви	21	835 048	1 021 118
Нерозподілений прибуток		991 202	154 388
Загальна сума власного капіталу, що відноситься до власників материнського підприємства		15 787 511	13 099 357
Частки участі, що не забезпечують контролю		(12 139)	(16 067)
Загальна сума власного капіталу		15 775 372	13 083 290
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		126 431 807	107 361 130

Від імені Правління Банку підписано та надано дозвіл на публікацію

Олександр Писарук
Голова Правління
16 серпня 2022 року

Людмила Макаренко
Головний бухгалтер

Примітки на стор. 6-120 є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності

Консолідований звіт про прибутки та збитки за рік, що закінчився 31 грудня 2021 року

(в тисячах грн.)

	Примітки	2021 р.	2020 р.
Процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка		9 728 978	9 305 949
Інші процентні доходи		287 055	228 144
Процентні витрати		(1 783 898)	(2 233 312)
Чистий процентний дохід	23	8 232 135	7 300 781
Комісійні доходи		6 692 467	5 656 484
Комісійні витрати		(4 007 114)	(3 039 703)
Чистий комісійний дохід (витрати)	24	2 685 353	2 616 781
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	25	90 238	(416 756)
Інші доходи	27	64 068	64 905
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		629 782	369 848
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		23 962	344 535
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	30	176 600	(18 523)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		31 626	31 040
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю	26	(95 526)	(46 217)
Інші прибутки (збитки)	28	(108 988)	(257 187)
Витрати на виплати працівникам	29	(2 982 452)	(2 605 472)
Амортизаційні витрати	14,15	(913 019)	(798 474)
Інші адміністративні та операційні витрати	29	(1 892 907)	(1 558 007)
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності) для нефінансових активів		11 838	1 108
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості	13	(563)	4 605
Прибуток (збиток) до оподаткування		5 952 147	5 032 967
Витрати на сплату податку (доходи від повернення податку)	16	(1 074 550)	(920 207)
Прибуток (збиток)		4 877 597	4 112 760
Прибуток (збиток), що відноситься до:			
- власників материнського підприємства		4 873 669	4 108 631
- часток участі, що не забезпечують контролю		3 928	4 129
		4 877 597	4 112 760
Прибуток на акцію			
Базовий прибуток (збиток) на акцію, що належить власникам банку	21	0,0792	0,0668

Примітки на стор. 6-120 є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності

Консолідований звіт про фінансовий стан станом на 31 грудня 2022 року

(в тисячах грн.)

	Примітки	2022 р.	2021 р.
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	7	32 123 557	25 761 762
Кредити та аванси банкам	9	39 078 780	11 066 989
Кредити та аванси клієнтам	10	61 712 957	68 623 518
Інвестиції в цінні папери	11	25 411 963	14 819 831
Похідні фінансові активи	8	321 520	102 952
Інвестиційна нерухомість	12	106 386	110 589
Основні засоби	13	2 370 967	3 040 132
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	14	1 975 794	1 438 788
Поточні податкові активи		113 291	-
Відстрочені податкові активи	15	51 485	2 757
Інші фінансові активи	17	2 932 826	1 294 378
Інші нефінансові активи	17	162 743	170 111
Загальна сума активів		166 362 269	126 431 807
Зобов'язання			
Кошти банків	18	2 385 128	602 848
Кошти клієнтів	19	143 479 984	107 129 332
Похідні фінансові зобов'язання	8	21 019	19 570
Поточні податкові зобов'язання		-	272 326
Забезпечення	16	582 849	173 420
Інші фінансові зобов'язання	17	1 828 366	1 760 484
Інші нефінансові зобов'язання	17	788 098	698 455
Загальна сума зобов'язань		149 085 444	110 656 435
Власний капітал			
Статутний капітал	20	6 154 516	6 154 516
Емісійний дохід		3 033 667	3 033 667
Резервні та інші фонди банку		5 579 282	4 773 078
Інші резерви	20	710 164	835 048
Нерозподілений прибуток		1 810 862	991 202
Загальна сума власного капіталу, що відноситься до власників материнського підприємства		17 288 491	15 787 511
Частки участі, що не забезпечують контроль		(11 666)	(12 139)
Загальна сума власного капіталу		17 276 825	15 775 372
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		166 362 269	126 431 807

Від імені Правління Банку підписано та надано дозвіл на публікацію

Олександр Писарук
Голова Правління

28 березня 2023 року

Ольга Науменко
Головний бухгалтер

Примітки на стор. 6-111 є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності

Консолідований звіт про прибутки та збитки за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року

(в тисячах грн.)

	Примітки	2022 р.	2021 р.
Процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка		14 862 664	9 728 978
Інші процентні доходи		391 014	287 055
Процентні витрати		(2 433 389)	(1 783 898)
Чистий процентний дохід	22	12 820 289	8 232 135
Комісійні доходи		5 109 133	6 692 467
Комісійні витрати		(2 943 964)	(4 007 114)
Чистий комісійний дохід (витрати)	23	2 165 169	2 685 353
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	24	(9 458 268)	90 238
Інші доходи	26	56 847	64 068
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		2 446 585	629 782
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		568 316	23 962
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	29	120 604	176 600
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		(91)	31 626
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю	25	(108 922)	(95 526)
Інші прибутки (збитки)	27	297 445	(108 988)
Витрати на виплати працівникам	28	(3 560 638)	(2 982 452)
Амортизаційні витрати	13,14	(890 050)	(913 019)
Інші адміністративні та операційні витрати	28	(2 276 499)	(1 892 907)
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності) для нефінансових активів		(151 257)	11 838
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості	12	10 655	(563)
Прибуток (збиток) до оподаткування		2 040 185	5 952 147
Витрати на сплату податку (доходи від повернення податку)	15	(441 481)	(1 074 550)
Прибуток (збиток)		1 598 704	4 877 597
Прибуток (збиток), що відноситься до:			
- власників материнського підприємства		1 598 231	4 873 669
- часток участі, що не забезпечують контролю		473	3 928
		1 598 704	4 877 597
Прибуток на акцію			
Базовий прибуток (збиток) на акцію, що належить власникам Банку	20	0,0260	0,0792

Примітки на стор. 6-111 є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності

Додаток Г
Фінансова звітність АТ «ПУМБ» за 2020-2022 рр.

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Звіт про фінансовий стан на 31 грудня 2021 року

(у тисячах гривень)

	Прим.	2021 рік	2020 рік
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	21 326 213	14 534 838
Кредити та аванси банкам	7	2 802 502	1 486 374
Інвестиції в цінні папери	8	23 142 132	18 454 704
Кредити та аванси клієнтам	9	53 086 793	37 573 208
Похідні фінансові активи	18	10 814	9 492
Інші фінансові активи	12	1 625 557	576 523
Інші нефінансові активи	12	281 383	349 351
Основні засоби	10	1 698 168	1 647 151
Інвестиційна нерухомість	10	62 099	71 330
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	10	255 846	264 333
Активи з права користування	11	344 117	294 432
Відстрочені податкові активи	25	13 200	2 218
Всього активів		104 648 824	75 263 954
Зобов'язання			
Зобов'язання перед Центральним банком	13	5 693 029	4 200 554
Кошти банків	14	1 445 197	1 356 654
Кошти клієнтів	15	80 917 134	57 515 262
Похідні фінансові зобов'язання	18	8 204	26 291
Орендні зобов'язання	16	379 968	328 639
Поточні податкові зобов'язання		257 844	132 528
Інші фінансові зобов'язання	17	2 463 602	1 341 892
Інші нефінансові зобов'язання	17	922 553	678 123
Всього зобов'язань		92 087 531	65 579 943
Власний капітал			
Акціонерний капітал	19	4 780 595	4 780 595
Емісійний дохід		101 660	101 660
Дооцінка		437 533	448 068
Резерв під прибутки та збитки за фінансовими активами, оцінених за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		124 623	130 887
Резервний капітал		2 909 909	1 605 862
Нерозподілений прибуток		4 206 973	2 616 939
Всього власного капіталу		12 561 293	9 684 011
Всього зобов'язань та власного капіталу		104 648 824	75 263 954

Підписано від імені Правління 7 жовтня 2022 року.

С. П. Черненко (Голова Правління)

К. О. Школяренко (Фінансовий директор)

О. О. Полещук (Головний бухгалтер)

Примітки на стор. 6-95 є невід'ємною частиною цієї фінансової звітності.

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Звіт про прибуток або збиток за 2021 рік

(у тисячах гривень)

	Прим.	2021 рік	2020 рік
Процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	21	11 643 088	9 045 859
Процентні доходи	21	191 009	189 905
Процентні витрати	21	(2 603 206)	(2 389 067)
Чистий процентний дохід		9 230 891	6 846 697
Комісійні доходи	22	3 166 429	2 418 276
Комісійні витрати	22	(1 119 867)	(742 224)
Чистий комісійний дохід		2 046 562	1 676 052
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	6,7,8,9, 12, 28	(763 463)	(1 113 492)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		160 498	170 006
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		191 191	78 018
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		13 858	23 766
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості	10	1 673	(1 167)
Прибутки (збитки) від зміни справедливої вартості похідних інструментів		(59 557)	4 974
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток		(1 225)	4 209
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		1 062	21 618
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		(950)	1 713
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності) для нефінансових активів	12, 28	(2 021)	203
Інші прибутки (збитки)	23	74 042	107 628
Прибуток (збиток) від операційної діяльності		10 892 561	7 820 225
Операційні витрати	24	(5 781 289)	(4 654 941)
Прибуток (збиток) до оподаткування		5 111 272	3 165 284
Витрати на сплату податку (доходи від повернення податку)	25	(923 680)	(557 191)
Прибуток (збиток) за звітний період		4 187 592	2 608 093
Прибуток на акцію (виражений в гривнях на акцію)	31	292,35	182,08

Підписано від імені Правління 7 жовтня 2022 року.

С. П. Черненко (Голова Правління)

К. О. Школяренко (Фінансовий директор)

О. О. Полещук (Головний бухгалтер)

Примітки на стор. 6-95 є невід'ємною частиною цієї фінансової звітності.

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»

Звіт про фінансовий стан на 31 грудня 2022 року

(у тисячах гривень)

	Прим.	2022 рік	2021 рік
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	46 455 869	21 326 213
Кредити та аванси банкам	7	3 490 916	2 802 502
Інвестиції в цінні папери	8	12 586 771	23 142 132
Кредити та аванси клієнтам	9	43 770 237	53 086 793
Поточні податкові активи		32 962	–
Похідні фінансові активи	18	–	10 814
Інші фінансові активи	12	2 419 697	1 625 557
Інші нефінансові активи	12	330 806	281 383
Основні засоби	10	1 710 376	1 698 168
Інвестиційна нерухомість	10	59 168	62 099
Нематеріальні активи, за винятком гудвілу	10	654 811	255 846
Активи з права користування	11	259 282	344 117
Відстрочені податкові активи	24	203 325	13 200
Всього активів		111 974 220	104 648 824
Зобов'язання			
Зобов'язання перед Центральним банком	13	4 188 304	5 693 029
Кошти банків	14	2 324 222	1 445 197
Кошти клієнтів	15	90 299 888	80 871 781
Похідні фінансові зобов'язання	18	93 807	8 204
Орендні зобов'язання	16	274 383	379 968
Поточні податкові зобов'язання		–	257 844
Інші фінансові зобов'язання	17	2 546 201	2 508 955
Інші нефінансові зобов'язання	17	551 034	922 553
Всього зобов'язань		100 277 839	92 087 531
Власний капітал			
Акціонерний капітал	19	4 780 595	4 780 595
Емісійний дохід		101 660	101 660
Дооцінка		430 759	437 533
Резерв під прибутки та збитки за фінансовими активами, оцінених за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		(350 345)	124 623
Резервний капітал		2 909 909	2 909 909
Нерозподілений прибуток		3 823 803	4 206 973
Всього власного капіталу		11 696 381	12 561 293
Всього зобов'язань та власного капіталу		111 974 220	104 648 824

Підписано від імені Правління 27 квітня 2023 року:

С. П. Черненко (Голова Правління)

К. О. Школярєнко (Фінансовий директор)

О. О. Полещук (Головний бухгалтер)

Примітки на стор. 6-78 є невід'ємною частиною цієї фінансової звітності.

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Звіт про прибуток або збиток за 2022 рік

(у тисячах гривень)

	Прим.	2022 рік	2021 рік
Процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	20	14 512 778	11 643 088
Процентні доходи	20	382 603	191 009
Процентні витрати	20	(4 740 903)	(2 603 206)
Чистий процентний дохід		10 154 478	9 230 891
Комісійні доходи	21	3 205 014	3 166 429
Комісійні витрати	21	(1 183 751)	(1 119 867)
Чистий комісійний дохід		2 021 263	2 046 562
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	6,7,8,9, 12, 28	(10 338 901)	(763 463)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		1 264 678	160 498
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		166 962	191 191
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		(50 656)	13 858
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості	10	(249)	1 673
Прибутки (збитки) від зміни справедливої вартості похідних інструментів		177 491	(59 557)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток		(2)	(1 225)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів	5	1 243 421	-
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		1 064	1 062
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		2 109	(950)
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності) для нефінансових активів	12, 28	(80 449)	(2 021)
Інші прибутки (збитки)	22	231 755	74 042
Прибуток (збиток) від операційної діяльності		4 792 964	10 892 561
Операційні витрати	23	(5 278 302)	(5 781 289)
Прибуток (збиток) до оподаткування		(485 338)	5 111 272
Доходи від повернення податку (витрати на сплату податку)	24	87 615	(923 680)
Прибуток (збиток) за звітний період		(397 723)	4 187 592
Прибуток (збиток) на акцію (гривень на акцію)	30	(27,77)	292,35

Підписано від імені Правління 27 квітня 2023 року:

С. П. Черненко (Голова Правління)

К. О. Школяренко (Фінансовий директор)

О. О. Полещук (Головний бухгалтер)

Примітки на стор. 6-78 є невід'ємною частиною цієї фінансової звітності.